

Univerzita Hradec Králové
Přírodovědecká fakulta
Katedra biologie

Ecolabelling s důrazem na fair trade v environmentálním vzdělávání

Bakalářská práce

Autor:	Sylvie Schwarzová
Studijní program:	B1407 – Chemie
Studijní obor:	Chemie se zaměřením na vzdělávání Biologie se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce:	RNDr. PhDr. Ivo Králíček, Ph.D.
Oponent práce:	Mgr. Lucie Hostinská

Hradec Králové

říjen 2020

Zadání BP z EVSKP

Zadání bakalářské práce

Autor: Sylvie Schwarzová

Studium: bakalářské

Studijní program: B1407 – Chemie

Studijní obor: Chemie se zaměřením na vzdělávání

Biologie se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce:

Název bakalářské práce v AJ:

Ecolabelling with an emphasis on fair trade in environmental education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou ecolabellingu, tedy dobrovolného označování produktů šetrných k životnímu prostředí. Jejím cílem je shromáždit a předat ucelené informace, které mají sloužit učitelům i studentům v rámci environmentální výuky. Práce je z velké části zaměřena i na fenomén fair trade, tedy na spravedlivý obchod se surovinami. V teoretické části se zaměřuje na ecolabelling, jeho rozdělení a pochopení jednotlivých značek, dále pak na fair trade i z pohledu surovin jako je káva a kakao. Tato bakalářská práce je v rámci metodické části doplněna nápadníkem pro vyučující k environmentální výuce na výše zmiňovaná témata.

DVORSKÝ, Jan a Jiří URBAN. *Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady*. 2., aktualizované vydání. Brno: ÚKZÚZ, 2014. ISBN 978-80-7401-098-9.

URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. Praha: MŽP, 2003. ISBN 80-7212-274-6.

Značení biopotravin: Bio. Praha: PRO-BIO LIGA, [2010], 1 složený l. (6 s.).

CERTIFIKÁT FSC®. *Bureauveritas* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://www.bureauveritas.cz/certifikat-fscr>

O nás. FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://fairtrade-cesko.cz/fairtrade/o-nas/>

Garantující pracoviště: Katedra biologie

Vedoucí práce: RNDr. PhDr. Ivo Králíček, Ph.D.

Oponent: Mgr. Lucie Hostinská

Datum zadání závěrečné práce:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem v seznamu použité literatury uvedla všechny prameny, ze kterých jsem vycházela.

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne

.....

.....

Sylvie Schwarzová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu této práce, kterým byl RNDr. PhDr. Ivo Králíček, Ph.D. a všem, kteří věnovali svůj čas k jejímu přečtení.

Anotace:

SCHWARZOVÁ, S. *Ecolabelling s důrazem na fair trade v environmentálním vzdělávání*. Hradec Králové, 2019. Bakalářská práce na Přírodovědecké fakultě Univerzity Hradec Králové. Vedoucí bakalářské práce RNDr. PhDr. Ivo Králíček, Ph.D. 137 str.

Bakalářská práce se zabývá problematikou ecolabellingu, tedy dobrovolného označování produktů šetrných k životnímu prostředí. Jejím cílem je shromáždit a předat ucelené informace, které mají sloužit učitelům i studentům v rámci environmentální výuky. Práce je z velké části zaměřena i na fenomén fair trade, tedy na spravedlivý obchod se surovinami. V teoretické části se zaměřuje na ecolabelling, jeho rozdělení a pochopení jednotlivých značek, dále pak na fair trade i z pohledu surovin jako je káva a kakao. Tato bakalářská práce je v rámci metodické části doplněna nápadníkem pro vyučující k environmentální výuce na výše zmiňovaná témata.

Klíčová slova:

ecolabelling, ekoznačení, environmentální značení, ekologické zemědělství, bio, bioznačky, bioznačení, environmentální vzdělávání, Fairtrade, spravedlivý obchod, certifikace

Annotation:

SCHWARZOVÁ, S. *Ecolabelling with emphasis on fair trade in environmental education*. Hradec Králové, 2019. Bachelor's thesis on the Faculty of Science, University of Hradec Králové. Thesis supervisor RNDr. PhDr. Ivo Králíček, Ph.D. 137 p.

This bachelor's thesis deals with the issue of ecolabelling also known as voluntary labelling of environmentally friendly products. This paper aims to collect and share comprehensive information which will serve teachers and students in the environmental education lecturers. The thesis is largely focused on the fair trade phenomenon which is fair trade with raw materials. The theoretical part is focused on ecolabelling, its division, and the understanding of individual brands as well as on fair trade in terms of raw materials such as coffee and cocoa. Within the methodology, part of this bachelor thesis is included an attachment with tips and ideas for the teachers of environmental education which mentions the above-mentioned topics.

Keywords:

ecolabelling, environmental labeling, organic farming, bio, bio-labels, bio-labeling, environmental education, Fairtrade, fair trade, certification

Obsah

1. Úvod	10
1.1 Cíl práce	10
1.2 Seznam použitých zkratk	11
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	13
2.1 Environmentální značení	13
2.2 Historie ekoznačení v Evropě	15
2.3 Ekologické zemědělství.....	16
2.4 Environmentální značení I. typu	19
2.4.1 Evropská unie	20
2.4.1.1 Euro-leaf – Eurolístek.....	20
2.4.1.2 Ekoznačka Evropské unie (The Flower)	21
2.4.2 Česká republika	23
2.4.2.1 BIO	23
2.4.2.2 Ekologicky šetrný výrobek (EŠV) a Ekologicky šetrná služba (EŠS)....	25
2.4.2.3 FSC (Forest Stewardship Council) – Certifikované lesy	26
2.4.2.4 PEFC – Program for the Endorsement of Forest Certification Schemes	29
2.5 Environmentální značení II. typu	31
2.5.1 Recyklační značky	31
2.5.2 ZELENÝ BOD.....	32
2.5.2.1 Trojúhelník s plnými šipkami	34
2.5.2.2 Möbiova smyčka	38
2.5.2.3 Přeskrtnutá popelnice	39
2.5.2.4 Anti-littering, „basketbalista“	41
2.5.2.5 Trimán.....	42
2.6 Falešné environmentální značení – greenwashing	43

2.7	Environmentální značení III. typu	46
2.7.1	Hlavní cíle	47
2.7.2	Metodika hodnocení životního cyklu – LCA	47
2.7.3	Pravidla produktových kategorií – PCR	48
3.	Fair trade	51
3.1	Historie.....	51
3.2	Základní principy Fairtrade	55
3.3	Certifikace FAIRTRADE®	58
3.4	Standardy FAIRTRADE®	59
3.5	Známka FAIRTRADE®	60
3.6	Další značení spojené s Fairtrade	64
3.6.1	Fair for Life.....	64
3.6.2	Fair Trade CERTIFIED™	65
3.6.3	GEPA	66
3.7	Fair trade v České republice	67
3.8	Fairtradová města.....	67
3.9	Fairtradové školy	68
4.	Nápadník	69
4.1	Začlenění fair trade do výuky	69
4.2	Najdi eko značku	72
4.2.1	Najdi eko značku – pracovní list	73
4.2.2	Řešení	78
4.3	Najdi ekoznačení a vyhledej jejich význam – pracovní list	79
4.3.1	Řešení	81
4.4	Ekoznačení bioproduktů – pracovní list	84
4.4.1	Řešení	86
4.5	Environmentální značení – pracovní list.....	89
4.5.1	Řešení	91

4.6	Nápadník pro ekologičtější školu.....	93
4.6.1	Ekoškola.....	98
5.	Diskuse	99
6.	Závěr.....	101
7.	Přílohy	111
7.1	Najdi ekoznačku, obrázky obalových materiálů	111
7.2	Tabulka vybraných ecolabellingových značek	127

1. Úvod

Tato práce pojednává o environmentálních značeních produktů a jejím účelem je shrnout informace o ekologických značkách (ecolabellingu), nejen v České republice, ale i v Evropě a částečně i ve světě.

Ekologie a šetrnost k životnímu prostředí je velmi aktuální téma, se kterým se nesetkáváme jen v televizi (reklamy na ekologické produkty), obchodech (ekologičtější varianty produktů), restauracích (vyměňující plastová brčka za papírová), ale i při sebemenších každodenních činnostech a volbách, které mají konečný dopad na životní prostředí. Témata udržitelnosti, šetrnosti a vědomé volby výrobků a služeb by měla být důležitá pro každého z nás jakožto spotřebitele, abychom volili výrobky a služby, které jsou k životnímu prostředí šetrnější. Vědomá volba mezi produkty nemá dopad jen na ekonomiku a naši planetu, ale také na životy pěstitelů, výrobců, dovozce a konečného prodejce. O těchto tématech budeme hovořit v rámci fair trade, tedy spravedlivého obchodu.

Domnívám se, že toto téma je natolik důležité, že by mělo být více rozšířeno do povědomí veřejnosti, a proto obsahuje tato práce i nápadník pro začlenění ecolabellingu a spravedlivého obchodu do environmentálního vzdělávání na školách.

1.1 Cíl práce

Bakalářská práce Ecolabelling s důrazem na fair trade v environmentálním vzdělávání má za cíl vytvořit ucelený zdroj informací o ekologickém značení pro běžné spotřebitele, shrnout nejčastěji používaná ekoznačení, vysvětlit jeho účel a dát pochopit rozdíl mezi jednotlivými typy značení/ certifikacemi. To vše za účelem zjednodušit chápání a poukázat na důležitost problematiky dopadu výrobků na životní prostředí a volby spotřebitelů. Dalším a neméně důležitým cílem je rozšířit povědomí o této problematice mezi větší veřejnost, převážně pak mezi žáky a učitele na základních a středních školách.

1.2 Seznam použitých zkratk

EU	Evropská unie
Rada (ES)	Rada Evropského společenství, Rada Evropské unie (od roku 1993)
Rada (EHS)	Rada Evropské hospodářské unie, Rada Evropského hospodářského společenství
Komise (ES) (EC)	Evropská komise (od 1993) (EC- anglická zkratka - European Commission)
GEN	Global Ecolabelling Network- Globální síť ecolabellingových programů
EŠV	Ekologicky šetrný výrobek
EUEB	The European Union Eco-labelling board= Evropská rady pro ekoznačení
ČSN	označení českých technických norem
ISO	mezinárodní norma (ISO International Standard)
EN	Evropská norma (European Standard)
IFOAM	The International Federation of Organic Agriculture Movements = Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství
EŠV	ekologicky šetrný výrobek
Cenia	česká informační agentura životního prostředí
EŠS	Ekologicky šetrná služba
GmbH	Společnosti s ručením omezeným (Gesellschaft mit beschränkter Haftung), německá obdoba české s. r. o.
DAkks	Německý akreditační orgán (Deutsche Akkreditierungsstelle GmbH)
ILO	International Labour Organization – Mezinárodní organizace práce
GMO	Geneticky upravené organismy
KEZ, o.p.s	Kontrola ekologického zemědělství
FSC	Certifikované lesy (Forest Stewardship Council)
PEFC	Program pro schvalování systémů certifikace lesů (Program for the Endorsement of Forest Certification Schemes)
TD CFCS	Technický dokument – Pravidla pro certifikaci hospodaření v lesích
TM/™	Trade Mark – symbol ochranné známky
®	Registrovaná ochranná známka
EPD	Environmentální prohlášení o produktu (Environmental product declaration)

LCA	Metodika hodnocení životního cyklu výrobků a služeb (Life Cycle Assessment)
PCR	Pravidla produktových kategorií
NPEZ	Národní program environmentálního značení
WFTO / FTO	Světová organizace pro fair trade (World Fair Trade Organization) / Fair Trade Organization
IFAT	Mezinárodní fair trade asociace (International Fair Trade Association)
EFTA	Evropská asociace pro fair trade (European Fair Trade Association)
NEWS!	Síť fair trade obchodníků (Network of European Worldshops)
FLO	Fairtrade Labelling Organization International e.V / Fairtrade International
FINE	Akronym pro FLO, IFAT(WFTO), NEWS!, EFTA
OSN	Organizace spojených národů
GmbH	Společnost s ručením omezeným (Gesellschaft mit beschränkter Haftung)
DAkks	Německý akreditační orgán GmbH (Deutsche Akkreditierungsstelle GmbH)

Tabulka 1 Seznam použitých zkratk

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Environmentální značení

Environmentální značení, někdy také nazýváno jako ekoznačení, je dobrovolné značení, které spotřebiteli pomáhá rozeznat potraviny, výrobky, nebo služby, které jsou v průběhu celého životního cyklu prokazatelně šetrnější k životnímu prostředí a tím zvýšit poptávku po těchto produktech.

Tyto značky jsou používané celosvětově a jsou založeny na normách ISO14020 s názvem Environmentální značky a prohlášení – Obecné zásady environmentálního značení a prohlášení vycházejí z rodiny norem ISO 14000. (Norma ČSN ISO 14020 již není platná, byla nahrazena ČSN EN ISO 14020 s účinností 02/2002) [1].

- ČSN EN ISO 14020 – Environmentální značky a prohlášení – Obecné zásady (účinnost 09/2002)
- ČSN EN ISO 14021 – Environmentální značky a prohlášení – Vlastní environmentální tvrzení (typ II environmentálního značení) (účinnost 12/2016)
- ČSN EN ISO 14024 – Environmentální značky a prohlášení – Environmentální značení typu I – Zásady a postupy (účinnost 11/2018)
- ČSN EN ISO 14025 – Environmentální značky a prohlášení – Environmentální prohlášení typu III – Zásady a postupy (účinnost 11/2006)
- ČSN EN ISO 14040 – Environmentální management – Posuzování životního cyklu – Zásady a osnova (účinnost 12/2006) [2]

Druhy environmentálního značení

Environmentální značení dělíme na:

- Environmentální značení I. typu (viz kapitola 2.4)
- Environmentální značení II. typu (viz kapitola 2.5)
- Environmentální značení III. typu (viz kapitola 2.7)

Zásady a cíle systému ekoznačení:

(zavedeného v ČR na základě usnesení vlády č. 159/1993)

- Dobrovolnost
- Srozumitelnost kritérií, hodnocení a kontrolování
- Věrohodnost, nestranné řízení nezávislou autoritou
- Otevřenost, volný přístup žadatelů
- Časového omezení propůjčení ekoznačky
- Finálnost výrobku – udělení ekoznačky celému výrobku, nikoli částem
- Vyloučení výrobků, pro něž platí jiné specifické předpisy
například látky, které právní předpisy EU klasifikují jako toxické, nebezpečné.
Zboží nesmí být vyráběno technologií, která je škodlivá lidskému zdraví, nebo
životnímu prostředí a zdraví spotřebiteli. Nevztahuje se na výrobky s jinak
specifickými předpisy (výbušniny, zbraně, farmaceutické výrobky, lékařská
zařízení ...)
- Práce s mnoha kritérii – zkoumání všech vlivů na životní prostředí
- Orientace na výrobky spotřebního charakteru [3]

2.2 Historie ekoznačení v Evropě

Po druhé světové válce se ve velké míře začala projevovat negativa konvenčního průmyslového zemědělství. Propukla tzv. zelená revoluce, při které zemědělci a spotřebitelé začali reagovat na tato negativa a zavedli zásady kontrolovaného ekologického zemědělství. Vzniklo několik rozdílných metod, které se lišily především přístupem k výživě rostlin a péči o půdu [4].

Ve 40. letech 20. století vzniká organicko-biologické zemědělství, které zastává názor, že kvalitní produkty získáte pouze ze zdravé půdy, která je dokonalá sama od sebe a není třeba do ní razantně zasahovat, například chemicky [5]. Tento zemědělský přístup byl nejvíce rozšířen v Evropě, kde dal vzniknout prvním mezinárodním normám, vytvořených pod nevládní organizací IFOAM (The International Federation of Organic Agriculture Movements – Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství).

První směrnice, které vznikly nadnárodně byly vydány pro období 1982-1983 jako směrnice IFOAM Základní standardy (Basic standards). Basic standards stanovují obecné nejnižší požadavky a pravidla ekologického zemědělství.

První závazný zákon, který upravoval ekologické zemědělství byl vydán roku 1985 v Rakousku následovaný, Dánskem, Francií, Švýcarskem, Spojeným královstvím a dalšími.

V reakci na rozšíření trhu s biopotravinami v Evropské unii bylo vydáno v roce 1991 nařízení Rady (EHS) 2092/1991 a tím vznikly první závazné normy, které stanovují minimální požadavky pro označování biopotravin a bioproduktů a jejich následné uvádění na trh [4].

Vládním usnesením č.159 ze dne 7.dubna 1993 byl zaveden systém ekoznačení v České republice. Toto usnesení bylo zavedeno z iniciativy ministra životního prostředí a ministra průmyslu a obchodu. Na základě tohoto usnesení začal Národní program označování výrobků ochrannou známkou Ekologicky šetrný výrobek/služba.

Po vstupu ČR do EU vstoupilo v platnost i udělování ekoznačky EU květina (The flower) [6].

2.3 Ekologické zemědělství

Předtím, že si povíme něco o konkrétních ekoznačkách je důležité si definovat co znamená, že je produkt z ekologického zemědělství, jak a za jakých podmínek takový produkt vzniká a čím se liší od produktů konvenčního zemědělství.

Ekologické zemědělství, v anglicky mluvících zemích zemědělství organické (organic) a v německém jazyce označováno jako biologické (biologisch), se řídí nařízeními Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 a nařízeními Komise (ES) č. 889/2008 a zákonem o Ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. Podle tohoto zákona je ekologické zemědělství takovým způsobem hospodaření, které dbá na životní prostředí a všechny jeho složky. Zákon omezuje, či zakazuje používání látek a postupů, které by vedly k zatěžování, znečišťování nebo zamořování životního prostředí včetně kontaminace potravního řetězce. Ekologické zemědělství musí zvýšeně dbát i na pohodu a vnější životní projevy hospodářských zvířat. Při výrobě potravin se dbá na nepoužívání syntetických chemických látek. Nařízení také stanovují podmínky pro výrobu, distribuci, označování a kontrolu výrobků, se kterými může být obchodováno v rámci Evropské unie. Tato nařízení (Rady (ES) č. 834/2007) platí pro živé nebo nezpracované zemědělské produkty, zpracované potraviny, osiva a rozmnožovací materiál, krmiva pro hospodářská zvířata (z čehož vyplývá, že i zvířata musí získávat krmivo z ekologického zemědělství) a sběr volně rostoucích rostlin a mořských řas. Na rybolov a lov zvířat se tato nařízení nevztahují, nejsou jejich obsahem. Nařízení byla následována množstvím dalších norem [4].

Nařízení Komise (ES) č.889/2008 upravilo chov zvířat, pěstování rostlin i zpracování, distribuci a označování potravin, krmiv a rozmnožovacích materiálů z ekologického zemědělství a jejich kontrolu a certifikaci. Dále zahrnuje seznam povolených hnojiv a pesticidů (včetně jejich účinných látek), minimální velikost prostoru pro ekologicky chovaná hospodářská zvířata (podle druhu a kategorie), maximální počet zvířat na hektar půdy (podle druhu a kategorie). Dále seznam povolených přídatných látek, neekologických surovin, nosičů, činidel a dalších látek využívaných pro výrobu biopotravin, seznam látek a produktů povolených pro výrobu vína, seznam povolených neekologických krmných surovin, doplňkových látek a činidel pro výrobu krmných směsí a premixů, seznam produktů a látek, které jsou povoleny v rámci desinfekce a čištění, požadavky na označování bioproduktů, kódy kontrolních certifikačních společností, maximální hustota a produkční systém živočichů v akvakultuře.

Ekologičtí zemědělci musí dodržovat předpisy Evropské unie pro ekologické zemědělství a ekologickou produkci, národní předpisy (český zákon č. 242/2000 Sb. o Ekologickém zemědělství) a také právní předpisy, týkající se nakládání se zemědělskými produkty (výroba, zpracování, kontrola atd.) [4].

Důležitým faktorem pro ekologické zemědělství je i specializovaná nezávislá třetí strana, která provádí kontrolu celého procesu výroby biopotravin. Po kontrole a certifikaci mohou produkty nést označení biopotraviny (v České republice se jedná například o ekoznačku – Biozebra – viz environmentální značení I. typu), tedy potraviny získané z ekologického zemědělství. Podle tohoto označení rozezná spotřebitel potraviny z ekologického zemědělství od potraviny získané konvenční cestou. Řádná kontrola (živočišné i rostlinné produkce) je prováděna kontrolní organizací minimálně jednou ročně. Zájem kontrolorů jsou nejen zemědělci, ale i zpracovatelé, včelaři, dovozci atd. Taková kontrola je předem nahlášena, ovšem probíhají i kontroly namátkové, které se zpravidla neohlašují. Provádí se například na základě předchozích zkušeností (například došlo-li v minulosti k porušení nařízení), případně na podnět třetí strany, či na základě nařízení ministerstvem zemědělství [4].

Zemědělci z důvodu kontroly rostlinné produkce každý rok nahláší plán osevu pozemků, vedou evidenci o používání hnojiv včetně data, typu a množství hnojiva. Dále zaznamenávají použití přípravku na ochranu rostlin, původ přípravku, datum a typ přípravku a způsob jeho použití. Další záznamy vedou o zemědělských vstupech a sklizni, u obojího uvádějí datum, typ a množství produktu [4].

Každý nový zájemce o podnikání s produkty značenými „Bio“ musí projít procesem certifikace. Jedná se o ekologické zemědělce, obchodníky s biopotravinami, výrobce biopotravin, výrobce biokrmiv, dodavatel biosadby a bioosiv, ekologický chov včel, ryb a další.

Prvním krokem je kontaktování některé ze tří kontrolních organizací, se kterou žadatel uzavře smlouvu o kontrole. Příslušná organizace provede vstupní kontrolu a vystaví žadateli potvrzení. Toto potvrzení žadatel přiloží jako přílohu k žádosti o registraci k ekologickému zemědělství na Ministerstvo zemědělství. Po podání žádosti vystaví Ministerstvo zemědělství České republiky konvenčnímu zemědělci informaci o zahájení přechodného období. Po uplynutí minimálně dvouletého přechodného období může ministerstvo následně vydat rozhodnutí o registraci pro ekologické zemědělství, až poté může zemědělec nabízet své výrobky jako ekologické. Je možné, že zemědělec bude nabízet jak ekologické, tak konvenční

zboží, v tomto případě platí, že fáze výroby musejí být v jednotlivých krocích jasně odděleny [7].

V České republice zajišťuje dozor nad ekologickým zemědělstvím ministerstvo. Podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách je nutné, aby nad ekofarmami, výrobci, distributory a obchodníky měly kontrolní a certifikační organizace dohled. V ČR fungují celkem 4 takové kontrolní subjekty – KEZ o.p.s., ABCERT AG, Biokont CZ s.r.o. a Bureau Veritas Czech Republic, spol. s.r.o. [4].

Počet ekologických zemědělců v České republice stále roste, podle statistického šetření ekologického zemědělství Ministerstva zemědělství ČR byl v roce 2017 počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství 4399, počet provozoven byl 4420 a celková výměra půdy ekologického zemědělství v České republice v roce 2017 bylo 520 032 hektarů [8].

V roce 2019 bylo již 4690 ekologických zemědělců, kteří obdělávali 556 000 hektarů půdy. Toto číslo představuje podle Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (ČÚZK) podíl 13,2 % celkového půdního fondu a podíl 15,2 % z celkové zemědělské půdy, která je vedena v LPIS (Land Parcel Identification System – systém identifikace pozemků) [9].

K 19. 11. 2021 je celkový počet ekologických zemědělců již 4787 [69].

2.4 Environmentální značení I. typu

Prvním typem environmentálního značení (ekoznačení, anglicky ecolabelling) je reprezentován tzv. ekoznačkami [2].

Jedná se o nejběžnější značení, že všech tří typů, a to díky jeho ověření nezávislou třetí stranou. Třetí stranu v tomto případě zastupuje stát – Cenia neboli Česká informační agentura životního prostředí. Tato organizace byla zřízena ministerstvem životního prostředí 1. 4. 2005 za účelem poskytování informací z oblasti životního prostředí občanům.

Pravděpodobně i díky ověření třetí stranou, která přidává na validitě tohoto značení, patří ekoznačky I. typu mezi nejžádanější [1].

Tato značení ovšem naráží na problematiku používání značky Ekologicky šetrný výrobek (EŠV) na obalu, tím spíše, jedná-li se o potravinu. Zákazník nemůže rozlišit, zda se tato značka vztahuje pouze na obal, nebo i na potravinu uvnitř. Jen informovaný spotřebitel ví, že značka Ekologicky šetrný výrobek platí pouze pro obal, nikoli pro výrobek uvnitř. EŠV je používán pouze pro spotřební zboží, nikoli však pro potraviny [10].

Podle nařízení EHS/2092/91 o ekologickém zemědělství a zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství jsou BIO označovány pouze potravinové produkty a krmiva splňující všechny potřebné požadavky, přičemž nepotravinářské výrobky tomuto nařízení nepodléhají [7].

Z tohoto důvodu by nejspíše bylo pro spotřebitele zavést, po vzoru Maďarska, značku Ekologicky šetrný obal [10].

Environmentální značení I. typu vychází z normy ČSN ISO 14024 (Environmentální značky a prohlášení – Environmentální značení typu I – Zásady a postupy)

2.4.1 Evropská unie

V roce 2007 podpořily státy Evropské unie myšlenku zavedení povinného loga pro biovýrobky (produkty ekologického zemědělství) vyrobené v rámci Evropské unie.

V roce 2008 zorganizovala Evropská komise při této příležitosti celoevropskou soutěž o nejlepší logo. Během pěti měsíců se soutěže zúčastnilo 3422 studentů. Profesionální porota vybrala 10 log, ze kterých po kontrole autorských práv byla vybrána 3 loga. Mezi těmito finalisty mohla následně veřejnost vybírat, za pomoci online hlasování, svého favorita. Během 56 dní mezi daty 6. 12. 2009-31. 1. 2010 bylo získáno necelých 130 000 hlasů. Výhercem se stal s 63 % hlasů Dušan Milenkovič, německý student designu, se svým návrhem „Euro-leaf“ („Eurolístek“) [11]. Od 1. 7. 2010 je povinné používání evropského loga „Eurolístek“ na všech obalech biopotravin, které byly vyprodukovány v rámci Evropské unie. Toto logo není povinné u nebalených potravin [12]. Podle mého názoru se stal Eurolístek nejzákladnějším environmentálním značením a symbolem, se kterým by měl být každý spotřebitel seznámen.

Obrázek 1 Vznik značky EU – Euro-leaf (Eurolístek)

2.4.1.1 Euro-leaf – Eurolístek

Eurolístek, Euroleaf, také zvaný jako Biologo EU, je logem, které nalezneme na výrobku splňujícím standardy ekologického zemědělství v Evropské unii podle Nařízení EU o ekologickém zemědělství. Jeho účelem je informování spotřebitele o původu a vysoké kvalitě nakupovaných potravin a nápojů. Toto logo je povinné pro všechny výrobce biopotravin v EU. Dále také platí, že každý produkt ekologického zemědělství mimo EU, dovážený na trh EU, musí mít označení Euro-leaf. Podmínky pro používání grafické podoby loga stanovuje nařízení Komise EU č. 271/2010 ze dne 24. března 2010. Krom povinného loga

(Euro-leaf) je u loga uveden i kód. Jeho obecný tvar je AB-CDE-999, z čehož AB označuje kód země, v níž jsou provedeny kontroly (podle článku 58 odstavce I písmene a), CDE je třípísmenný výraz (bio, öko, org, eko – v ČR platí BIO), 999 třímístné číslo přidělené kontrolní organizaci. Na certifikovaných produktech z České republiky nalezneme kódy: CZ-BIO-001 (kontrolní společnost KEZ o.p.s.), CZ-BIO-002 (kontrolní společnost ABCERT AG), CZ-BIO-003 (kontrolní společnost Biokont CZ, s.r.o.). Uvádí se také země původu surovin, ovšem jen v případě, že je 98 % zemědělských složek pochází z dané země. Můžeme tedy najít například nápis ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE CZ [4, 7, 11].

Obrázek 2 Euro - leaf (Eurolístek)

2.4.1.2 Ekoznačka Evropské unie (The Flower)

Ekoznačka EU – Květina (The Flower) byla založena v roce 1992. Jedná se o dobrovolné značení, které je udělováno produktům a službám, které splňují během celého životního cyklu environmentální standardy, zahrnující vše od těžby surovin až po výroby a konečnou likvidaci. Ostatní ekologické značky podporují šetrnost k životnímu prostředí pouze v užším měřítku (například jsou recyklovatelné), pouze Květina zaručuje šetrnost výrobku v průběhu celého životního cyklu. Důležitým aspektem pro udělení Ekoznačky Evropské unie je i podpora cirkulárního hospodářství a snížení dopadu na životní prostředí [13].

Výrobky a služby jsou podle kritérií rozděleny do více než 23 kategorií. Jedná se například o domácí spotřebiče, bytové zařízení, výpočetní technika, oděvy, obuv, výrobky z papíru, kutilské potřeby, maziva, zahradnické potřeby, čisticí prostředky turistické ubytování a mnoho dalších. Mezi tyto kategorie nepatří potravinové výrobky.

Kupříkladu u ubytovacích zařízení Květina potvrzuje, že prostory efektivně využívají energii a ubytování dbá na okolní přírodu. Podle tohoto značení tedy poznáte ubytování, které respektuje životní prostředí, používá obnovitelné zdroje energie, úsporně hospodaří s vodou, omezuje množství vyprodukovaného odpadu a vzdělává personál o šetrném přístupu k životnímu prostředí [14].

Ekoznačení v Evropské unii se řídí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 66/2010, které je v platnosti od 30. ledna 2010 a vychází z mezinárodní normy ISO 14024. V České republice je zprostředkovatelem Ekoznačky EU agentura CENIA, česká informační agentura životního prostředí, která uděluje zájemcům tuto značku [15]. (Také uděluje český ekvivalent tohoto značení Ekologicky šetrná služba (EŠS) a Ekologicky šetrný výrobek (EŠV) viz kapitola 2.4.2.2)

Katalog výrobků a služeb s Ekoznačkou Evropské unie naleznete na stránkách: <http://ec.europa.eu/ecat/>

Ekoznačka funguje pod záštitou Evropské rady pro ekoznačení (EUEB- The European Union Eco-labelling board) a za podpory Evropské komise a všech členských států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru [14].

Obrázek 3 Ekoznačka Evropské unie – The Flower

Program ekoznačení Evropské unie patří do světové sítě GEN (Global Ecolabelling Network- Globální síť ekolabellingových programů), ta sdružuje 27 organizací, které se zaměřují na označování ekologicky šetrných produktů z celého světa. V České republice se můžeme nejčastěji setkat s výrobky označenými například německým Modrým Andělem, skandinávskou ekoznačkou Nordic Ecolabel, nebo slovenským Environmentálně vhodným produktem a mnohými dalšími [15].

Seznam členů GEN zde: <https://globalecolabelling.net/gen-members/gen-full-members-list/>

2.4.2 Česká republika

2.4.2.1 BIO

Každá potravina, která byla vypěstována jako produkt ekologického zemědělství a splňuje podmínky pro udělení certifikace biopotraviny, musí být na obalu označena kódem kontrolní organizace a také znakem „biozebra“ s nápisem „produkt ekologického zemědělství“. Pokud tedy potravina nese označení „BIO“ musí mít náležitě certifikovaná. Kód kontrolní organizace je potvrzením, že se jedná o produkt ekologického zemědělství. Tedy, že alespoň 95 % surovin je získáno z ekologického zemědělství, nikoli zárukou toho, že se jedná o potraviny vyrobené v České republice. Je totiž možné nechat zahraniční výrobek tzv. recertifikovat kontrolní organizací v ČR. Recertifikace je u bio potravin, které jsou dovezené ze zemí mimo Evropskou unii, povinné. Ekoznačku BIO, může na obalu svého výrobku uvádět jen ten výrobce, jehož potravinářský výrobek splňuje všechny, legislativou stanovované podmínky pro ekologické zemědělství, dále je výrobek podroben přísné kontrole z organizace spadající pod Ministerstvo zemědělství a takový výrobek musí obdržet „certifikát o původu biopotraviny“ [12]. Logo je používáno ode dne 6. ledna 2006 a řídí se zákonem č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství a vyhláškou č. 16/2006 Sb.

Obrázek 4 Bio zebra

V České republice na dodržování zákona o ekologickém zemědělství dohlíží tři kontrolní organizace: KEZ, o.p.s (Kontrola ekologického zemědělství) - nezávislá nezisková organizace, Biokont CZ a ABCERT AG. Všechny tyto organizace musejí mít platnou akreditaci.

Kódy těchto organizací jsou:

KEZ – CZ-BIO-001

ABCERT AG – CZ-BIO-002

Biokont CZ – CZ-BIO-003[12].

Kontrolní organizace mají uzavřené smlouvy o kontrole se všemi ekozemědělci (osoba podnikající v ekologickém zemědělství), obchodníky s biopotravinami a zpracovateli biopotravin. Minimálně jednou ročně inspektoři těchto kontrolních organizací provádějí namátkové kontroly. Tyto kontroly se týkají ekofarem, zpracovatelů potravin i velkoobchodníků s biopotravinami. U maloobchodníků se řeší případné klamavé značení biopotravin, za které hrozí pokuta až do výše jednoho milionu korun [12].

Ekologické zemědělství musí splňovat velké množství podmínek, mezi které patří:

- potravina nesmí obsahovat žádné chemikálie
- pro vypěstování plodin nebyla použita žádná chemická hnojiva, postřiky, pesticidy atd.
- zvířata byla krmena pouze ekologicky vypěstovaným krmivem
- se zvířaty se zacházelo vlídně
- zvířata nedostávala během života preventivně antibiotika či hormonální stimulanty růstu
- výrobek neobsahuje žádné geneticky upravené organismy (GMO)
- bude zachována ekologická stabilita v krajině
- potravina nesmí obsahovat chemická barviva a dochucovadla
- zvyšování úrodnosti půdy [4]

(Další informace viz kapitola Ekologické zemědělství 2.3)

2.4.2.2 Ekologicky šetrný výrobek (EŠV) a Ekologicky šetrná služba (EŠS)

Environmentální značení, ekoznačení, jsou dobrovolným nástrojem výrobce, či poskytovatele služby, který spotřebitelům touto ochrannou známkou dává informaci, že jeho výrobky, či služby splňují pravidla Ministerstva životního prostředí o realizaci Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků a služeb a byly jim uděleny ekoznačky EŠV (Ekologicky šetrný výrobek), EŠS (Ekologicky šetrná služba). Spotřebitel získá záruku zdravotní nezávadnosti a kvality výrobku, srozumitelné informace o výrobku/službě vlivu na životní prostředí, umožnění snadnější orientace na trhu a věrohodnost garantovanou Ministerstvem životního prostředí.

V České republice je možné dobrovolně získat u výrobku, nebo služby ekoznačení trojího typu. Ekologicky šetrný výrobek, Ekologicky šetrná služba a Ekoznačka EU (viz kapitola Ekoznačka EU – The Flower). Všechna tato ochranná značení u nás zaštituje a vlastní CENIA (česká informační agentura životního prostředí). Označování EŠV a EŠS se řídí podle technické normy ČSN ISO 14024 Environmentální značky a prohlášení a spadají mezi environmentální značení I. typu s odpovědným orgánem CENIA. Tato označení se nevztahují na potraviny.

Logo do tvaru písmene „e“ a nápisem obsahuje také registrační číslo značeného produktu ve své spodní části [3].

Seznam produktů s ekoznačkou EŠV/EŠS a Ekoznačkou EU v ČR naleznete zde: <https://ekoznacka.cz/produkty>

K roku 2020 lze nalézt služby v oblasti Ekologicky šetrná služba pouze v kategorii ubytovacích zařízení.

Obrázek 5 Ekologicky šetrný výrobek

Obrázek 6 Ekologicky šetrná služba

2.4.2.3 FSC (Forest Stewardship Council) – Certifikované lesy

Certifikaci a inspekci pro FSC, tedy šetrné hospodaření s lesy, zajišťuje společnost Bureau Veritas. Tento certifikát vychází z celosvětově platného standardu FSC (Forest Stewardship Council), který byl založen v roce 1993, nalezneme ho tedy i u zahraničních produktů. V České republice se dřevo a výrobky z něj certifikují od 30. srpna 2006, kdy byl vytvořen Český standard FSC [17]. Cílem je ochrana ohrožených světových lesů, které mizí v důsledku klimatické změny a nezodpovědného hospodaření. V České republice je zástupcem FSC nevládní nezisková organizace FSC ČR (FAIRWOOD, Z.S.).

Zákazník má díky tomuto certifikátu jistotu, že dřevo a výrobky z něho vytvořené, pocházejí ze šetrně obhospodařovaných lesů a nebylo použito nelegálně získané dřevo, kterým by byly zničeny světové lesy [18].

V České republice je 117 dřevozpracujících firem. Patří mezi ně například Lesy města Prahy, Správa Krkonošského národního parku a mnoho dalších [17].

Výrobky s logem FSC můžeme nalézt v nejrůznějších obchodech. Nalezneme je například v hobby obchodech na výrobcích, jako například: na parketách, zahradním nábytku, násadách od náradí, plotech, kůlech, oknech, ramínkách, dětských hračkách a mnohém dalším. Dalším typem zboží s touto certifikací je kancelářský papír a knihy [18].

Certifikační logo musí krom znaku FSC obsahovat také autorizovaný číselný kód uživatele, který je umístěn pod logem. Další možností je uvést tento kód do závorky za uvedením autorských práv. (FSC Trademark © 1996 Forest Stewardship Council A. C.). Autorská práva jsou dalším povinným prvkem [19].

Existují tři typy certifikátu FSC 100 %, FSC RECYCLED a FSC MIX.

FSC 100 % znamená, že všechny materiály použité na výrobku nesoucí označení pochází z šetrně obhospodařovaného lesa.

Obrázek 7 FSC 100 %

FSC RECYCLED (FSC Recyklovaný) znamená, že výrobek je složen ze 100 % recyklovaného materiálu. Neznačená ale, že původní dřevo neslo certifikát FSC RECYCLED se zaměřuje pouze na recyklaci a zmírnění poptávky po panenských materiálech.

Obrázek 8 FSC RECYCLED

FSC MIX je označení výrobků, které jsou vyráběny ze směsi materiálů s FSC certifikací, materiálů z kontrolovaných zdrojů (FSC Controlled Wood) a/nebo recyklovaného materiálu. FSC Controlled Wood znamená, že materiál nepochází z FSC certifikovaného lesa, ale splňuje požadavky FSC a byl zkontrolován akreditovanou certifikační firmou.

Obrázek 9 FSC MIX

Certifikační symbol můžeme nalézt na výrobcích v různých barevných obměnách: bílým logem na černém pozadí, černým logem na bílém pozadí, zeleným logem na bílém pozadí a bílým logem na zeleném pozadí. [16].

Značka
odpovědného lesnictví

Obrázek 10 Certifikát FSC (Forest Stewardship Council) - s kódem Hlavního města Praha

Pro získání certifikátu musí být splněno 10 principů neboli základních pravidel ve vztahu k FSC. Tyto principy jsou rozděleny do 56 kritérií neboli prostředků sloužících k posouzení pro lesní hospodaření, které vytvořila mezinárodní organizace FSC a byly adaptovány FSC ČR na poměry v České republice [19, 20]. Mezi deset principů patří, mimo dodržování principů FSC, dodržování vlastnických a uživatelských práv a povinností i respektování práv domorodých obyvatel, získávání rozmanitých užitků z lesa a povinnost písemně vypracovat hospodářský plán. Dále monitorovat a hodnotit stav lesa, výnos jeho produktů, zpracovatelského řetězce, environmentální a sociální dopady hospodářských opatření. Mezi principy patří i zachování lesů s vysokou ochrannářskou hodnotou a povinnost obhospodařovat plantáže podle předchozích principů [19].

FSC certifikace je cenově náročnější, vzhledem k tomu, že se jedná o certifikaci získanou prostřednictvím mezinárodních organizací [32]. I přes tuto skutečnost se může pyšnit certifikátem FSC v současné době 113 198 hektarů lesů v České republice [22].

Pokud chcete získat informace o firmách, které vyrábí určitý produkt s FSC certifikací, stačí produkt zadat (v anglickém jazyce) do databáze na stránkách: www.fsc-info.org. Možné je také zadat zemi nebo konkrétní společnost, nebo vyhledávat pod licenčním kódem, ten nejčastěji naleznete pod certifikační značkou (například C019073 – Hlavní město Praha viz Obrázek 10 Certifikát FSC). Pro českého spotřebitele zajímavějším portálem, kde je možné dohledání obchodů s FSC certifikovanými produkty je: <http://www.czechfsc.cz/mapaobchodu/>.

2.4.2.4 PEFC – Program for the Endorsement of Forest Certification Schemes

PEFC neboli Program pro schvalování systémů certifikace lesů (Program for the Endorsement of Forest Certification Schemes), dříve Pan European Forest Certification, vznikl v roce 1998 v reakci na rozšíření systému FSC. Jedná se o mezinárodní, nevládní organizaci, která má za cíl hájit zájmy vlastníků lesů, včetně dřevařského průmyslu [23].

Jedním z hlavních cílů PEFC certifikace je rozšiřování a zachování lesů tak, abychom my i budoucí generace, mohli využívat jak environmentálních a sociálních, tak i ekonomických přínosů, které nám lesy nabízejí. Dále cílí na zachování zodpovědného přístupu k lesním ekosystémům a respektu k přírodě, podpoře spotřeby dřeva jakožto ekologicky obnovitelného zdroje, a to vše za pomoci nezávislé certifikace třetí strany [24].

Vlastník lesa musí projít posouzením, zda splňuje kritéria trvale udržitelného hospodaření, které popisuje dokument TD CFC 1002:2016 Pravidla pro certifikaci hospodaření v lesích [25].

PEFC je celosvětově nejrozšířenějším certifikátem lesů u nás působí jako PEFC Česká republika, právnická osoba, vzniklá podle ustanovení § 20f a násl. Občanského zákoníku, jako zájmové sdružení právnických osob, zapsané do registru sdružení [24].

V České republice se v současné době setkáme s certifikáty PEFC i FSC. Větší část plochy českých lesů nese certifikaci PEFC. Jedná se o celkem 1 771 054 hektarů plochy českých lesů a certifikaci FSC nese výměra 113 198 hektarů[18].K vlastníků lesů s PEFC certifikací patří například Lesy České republiky, s.p., Správa Krkonošského národního parku, Vojenské lesy a statky, s. p. Mezi zpracovatele dřeva s PEFC certifikací patří Asociace lesnických a dřevozpracujících podniků, Česká asociace podnikatelů v lesním hospodářství, Společenstvo dřevozpracujících podniků a Stora Enso Wood Products Ždírec s.r.o. Dále také zájmové skupiny, mezi které patří například Česká lesnická společnost, Mendelova univerzita v Brně, Česká zemědělská univerzita, Česká lesnická společnost a další [24].

Obrázek 11 PEFC

Logo PEFC musí kromě samotné grafické značky dvou stromů v kruhu a nápisem PEFC, obsahovat také symbol TM (Trade Mark) - ochranná známka a evidenční číslo (ve tvaru PEFC/XX-XX-XX), které identifikuje oprávněného držitele licence [26].

Zda je lepším certifikátem FSC či PEFC, v tom se zdroje rozcházejí, pravděpodobně proto, že velkou váhu při výběru mají parametry lesů, například velikost pozemku (majitelé menších pozemků upřednostňují PEFC). PEFC také například umožňuje větší kácení lesů v jednom místě a jeho požadavky na zastoupení druhů stromů pro obnovu lesů nejsou tak přísné jako u FSC. FSC má obecně přísnější nároky a je vhodnější pro větší lesní hospodářství. Podrobné srovnání certifikačních systémů najdete na: <http://www.czechfsc.cz/fsc-certifikace/srovnani-certifikacnich-systemu/>

2.5 Environmentální značení II. typu

Environmentální značení II. typu jsou pouze vlastním tvrzením výrobců, dovozců, distributorů, maloobchodníků atd. U těchto značení platí transparentnost, musí být takzvaně ověřitelné druhou stranou neboli spotřebitelem. Informace tedy musí být výrobcem zpřístupněny, nejčastěji se jedná o zpřístupnění informací na webových stránkách. Ověření pravosti tvrzení třetí stranou, například kontrolní společností, není vyloučena.

Mezi environmentální značení II. typu patří například: kompostovatelný, obsahující recyklovaný materiál, snížená spotřeba vody, biologicky degradovatelný a také všechny recyklační značky.

Environmentální značení II. typu vycházejí z ČSN ISO 14021. Aktuální zákon týkající se obalové problematiky je Zákon č. 477/2001 Sb. o obalech [2].

2.5.1 Recyklační značky

Recyklační značky jsou takové značky, které spotřebiteli pomáhají při třídění odpadu [27].

Recyklace odpadu = znovuzpracování odpadu za vzniku nových výrobků

Třídění odpadu = separace odpadu podle jeho typu s cílem jeho následného zpracování

Sběr odpadu = širší pojem, předání odpadu za účelem jeho likvidace či využití [28].

Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech musí být obaly viditelně a čitelně opatřeny vhodným značením na povrchu, nebo na etiketě, a to platí i poté, co dojde k otevření obalu (článek 8 Značení a identifikační systém). Účelem tohoto značení je usnadnit sběr, využití a opakované použití (včetně recyklace) obalového materiálu [27].

Identifikační systém pro obalové materiály byl zaveden podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech ze dne 28. ledna 1997 s ohledem na směrnici Evropského parlamentu Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech. Podle směrnice 94/62/ES bylo zavedeno číslování a zkratky označující charakter používaného obalového materiálu, popřípadě materiálů. Byla také zavedena definice kombinovaného obalu, kterým se rozumí obal, který je vyrobený z různých materiálů, které od sebe není možné ručně oddělit. Dle článku 21 Směrnice č. 94/62/EC může být rozhodnutí Komise 97/129/ES kdykoli zavedeno jako závazné, k tomu ovšem od roku 1997 zatím nedošlo. Směrnice 94/64/EC ani rozhodnutí Komise neobsahovala a neobsahuje

nařízení, které by nařizovalo výrobci informovat spotřebitele o způsobu nakládání s obalem (netýká se léku, chemických látek atd., u těch je toto nutné dodržovat). Za nepoužívání recyklačních značek na obalových materiálech výrobce nečeká pokuta. Dnes je podle novely Zákona o obalech č. 66/2006 označování materiálů na obalech výrobku dobrovolné [29].

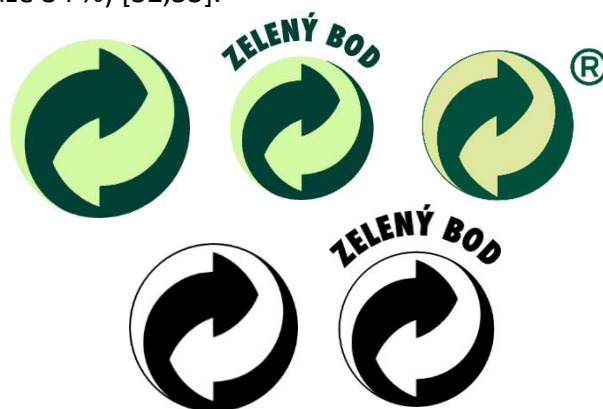
2.5.2 ZELENÝ BOD

ZELENÝ BOD, spotřebiteli ukazuje, že výrobci záleží na životním prostředí, a proto uhradil finanční příspěvek za zpětný odběr obalového odpadu pro jeho následné využití. Nejedná se o označení ekologičnosti výrobku ani o ukazatel, že je obal recyklovaný ani recyklovatelný, pouze o to, že výrobci záleží na zpětném odběru odpadových obalů. V ceně výrobku s označením ZELENÝ BOD jsou zahrnuty i náklady na zpětný odběr tohoto obalu.

Licenci na ochrannou známku ZELENÝ BOD poskytuje v České republice společnost EKO-KOM, a.s. Tato licence platí pouze na území České republiky, pokud chce výrobce zboží distribuovat, musí získat souhlas organizace poskytující licenci v příslušném státě. Známkou ZELENÝ BOD je v souladu se směrnicí Evropské unie ES 94/62/EC a je užívána ve 23 členských státech Evropské unie [30]. Například na Slovensku uděluje licenci společnost ENVI-PAK a.s. [31].

Systémy značení ZELENÝ BOD jsou sdružovány do mezinárodních organizací, společnost EKO-KOM, a.s. je členem evropských sdružení EXPRA, PRO-EUROPE za účelem zlepšení kvality služeb a zvýšení účinnosti.

Podle výročního shrnutí společnosti EKO-KOM bylo v roce 2019 73 % obalů vytříděno a předáno k dalšímu využití (je nutné nezaměňovat obalové materiály označené známkou ZELENÝ BOD, které se vytřídily, s recyklovaným odpadem. Podle stránek trideniodpadu.cz je míra recyklace v ČR pouze 34 %) [32,33].

Obrázek 12 ZELENÝ BOD

Od roku 2015 doporučuje společnost EKO-KOM používání značky se symbolem ®, který znamená registrovanou ochrannou známkou, jedná se pouze o doporučení, nikoli povinnost. Mezi symboly zeleného bodu viz Obrázek 12 ZELENÝ BOD, není významový rozdíl.

Obrázek 13 EKO-KOM

Stejný význam, jako značka ZELENÝ BOD má i značka EKO-KOM, znamená tedy, že výrobce uhradil finanční příspěvek za zpětný odběr obalového odpadu pro jeho následné využití [32,33].

2.5.2.1 Trojúhelník s plnými šipkami

Mezi další známá environmentální značení II. typu na obalech patří trojúhelníky. Může se jednat o trojúhelníky s plnými šipkami, nebo prázdnými šipkami. Tato značení slouží spotřebiteli k usnadnění třídění odpadu.

Podle novely Zákona o obalech č.66/2006 byla definována značení, která se využívají na obalovém odpadu ve třech možných variantách.

1. identifikační číselný kód a grafická značka

Obrázek 14 Identifikační číselný kód a grafická značka (plast)

2. identifikační písmenný kód a grafická značka

Obrázek 15 Identifikační písemný kód a grafická značka

3. identifikační písmenný a identifikační číselný kód a grafická značka

Obrázek 16 Identifikační písemný a identifikační číselný kód a grafická značka (plast)

Tyto tři varianty jsou co do významu totožné, výrobce má právo se rozhodnout, kterou značku zvolí. Dále je možné prolisovat například nápis „PET“ nebo písmenný kód na stěnu nebo dno obalu, bez nutnosti grafického symbolu. Nelze tak učinit pouze prolisem číselného kódu. Spotřebitel by v tuto chvíli na první pohled nemohl určit, k čemu takové číslo přiřadit. Jako příklad si můžeme uvést například číslo 1 v případě plastu – Polyethylentereftalátu. Pokud se jedná o prolis, najdeme vždy jen nápis „PET“. Normou je také doporučeno, aby byl číselný identifikační kód umístěn ve středu značky a identifikační písmenný kód pod grafickou značkou

(viz Obrázek 14,15,16) [29]. Trojúhelník s plnými šipkami tedy znamená, že je obal určen k recyklaci. Písmenné, nebo číselné značení u trojúhelníku určuje, z jakého je materiálu, a tedy i do jaké nádoby na recyklaci lze obal vhodit [34].

Pokud se obal skládá ze směsi materiálů, je označen písmenem „C“ (z anglického composite neboli kompozitní). Za písmenem „C“ se nachází lomítko a zkratka procentuálně nejvíce zastoupeného materiálu, například C/PAP. Takto označené obaly patří do směšného odpadu, netřídí se [35].

Veškeré písmenné a číselné označování obalových materiálů je uvedeno v rozhodnutí Komise ze dne 28. ledna 1997, kterým byl zaveden identifikační systém pro obalové materiály podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.

Pokud se výrobce rozhodne označit obalový materiál, musí tak učinit s ohledem na Směrnici 94/62/EC a rozhodnutí Komise 97/129/EC. Také lze vycházet z normy ČSN 770052-2, která byla vytvořena podle rozhodnutí 97/129/EC. [34].

Skvělým zdrojem informací týkajících se třídění odpadu jsou stránky www.samosebou.cz. Dále bych také doporučila aplikace „Kam s ním?“, která je skvělým pomocníkem při třídění a vyhazování odpadu, protože vyhledá nádoby na vámi zvolený odpad ve vašem okolí.

MATERIÁL	ZKRATKA	ČÍSLOVÁNÍ
PLASTY		
Polyethylen-tetraftalát	PET	1
Polyethylen vysokohustotní	HDPE	2
Polyvinylchlorid	PVC	3
Polyethylen nízkohustotní	LDPE	4
Polypropylen	PP	5
Polystyren	PS	6
PAPÍR A LEPENKA		
Vlnitá lepenka	PAP	20
Nevlnitá lepenka	PAP	21
Papír	PAP	22
KOVY		
Ocel	FE	40
Hliník	ALU	41
DŘEVĚNÉ MATERIÁLY		
Dřevo	FOR	50
Korek	FOR	51
TEXTILNÍ MATERIÁLY		
Bavlna	TEX	60
Juta	TEX	61
SKLO		
Bezbarvé sklo	GL	70
Zelené sklo	GL	71
Hnědé sklo	GL	72
KOMBINOVANÉ OBALY (*)		
Papír a lepenka/různé kovy	C/*	80
Papír a lepenka/ plast	C/*	81
Papír a lepenka/hliník	C/*	82
Papír a lepenka/pocínovaný plech	C/*	83
Papír a lepenka/plast/hliník	C/*	84

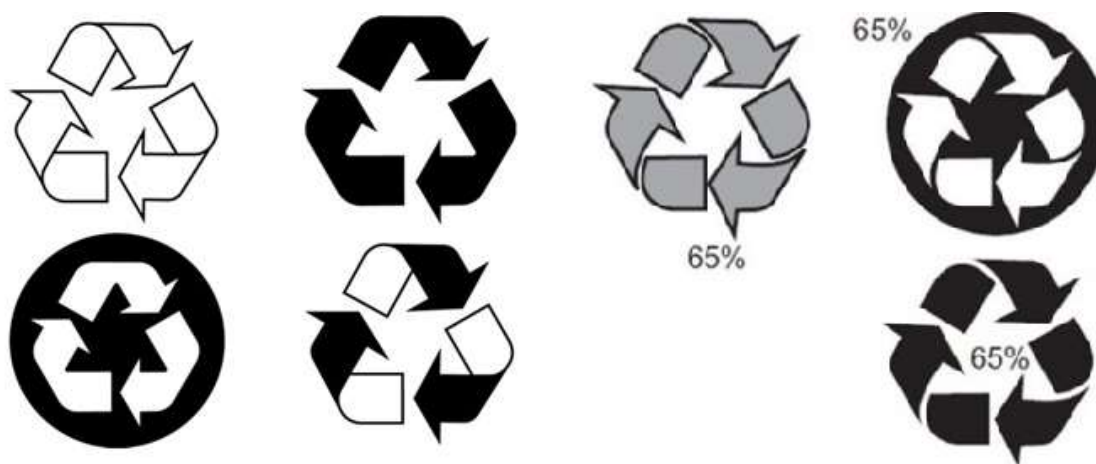
Papír a lepenka/plast/hliník/pocínovaný plech	C/*	85
Plast/hliník	C/*	90
Plast/pocínovaný plech	C/*	91
Plast/různé kovy	C/*	92
Sklo/plast	C/*	95
Sklo/hliník	C/*	96
Sklo/pocínovaný plech	C/*	97
Sklo/různé kovy	C/*	98
(*) Zkratka odpovídající hmotnostně převládajícímu materiálu (C/...)		

Tabulka 2 Příklady značení obalových materiálů

2.5.2.2 Möbiova smyčka

Trojúhelník složený ze tří přetočených šipek, jinak známý také jako Möbiova smyčka, se podle normy ISO 14021 pojí s obalem, výrobkem nebo částí obalu, který je recyklovatelný, nebo případně již z recyklovaného materiálu. Möbiovou smyčku lze použít i bez licence, ale je nutné, aby splňovala požadavky dané ISO 7000 (značka č. 1135). Tento symbol může být použit dvěma způsoby. Použití Möbiovy smyčky bez číselného označení udává, že obalový materiál lze recyklovat. Smyčka může být ještě doplněna o číselný údaj. Ten udává procentuální obsah již recyklovaného materiálu v obale. Aktuálně se tato značka řídí podle normy ČSN EN ISO 14021 Environmentální značky a prohlášení – Vlastní environmentální tvrzení (environmentální značení II. typu) [36].

Trojúhelník s přetočenými šipkami (Möbiova smyčka) nám tedy říká, že je obal recyklovatelný, případně, z kolika procent je vyroben z již recyklovaného materiálu.

Obrázek 17 Möbiova smyčka

2.5.2.3 Přeškrtnutá popelnice

Další častou značkou na obalech produktů je přeškrtnutá popelnice. Tuto značku nese obalový odpad, který není možné vhadzovat do kontejneru na tříděný odpad, ani do komunálního, směsného odpadu, protože by mohl poškodit životní prostředí. Jedná se především o baterie, chemikálie, barvy, dráždivé a toxické látky a elektrozařízení. Takový produkt je možné ekologicky zlikvidovat v rámci obce, nebo jej odevzdat prodejci. Nejlepším řešením například pro vysloužilý spotřebič je jej odvézt zpět do obchodu s elektronikou. Pokud jej prodejce nepřijme, je povinen vám poradit, kam jej máte odvézt. Nejčastěji vás může odkázat na sběrný dvůr [37].

Elektroodpad často nese symbol přeškrtnuté popelnice. Takový odpad se skládá z velkého množství látek, například mobilní telefon, jak udává společnost Nokia, obsahuje: 45 % plastu, 35 % kovu, 10 % skla a keramiky, 9 % elektrod baterií, 0,11 % vzácných kovů, 0,9 % ostatních nekovových materiálů. Nejen kvůli životnímu prostředí, ale i kvůli vzácným kovům byly zřízeny na některých místech recyklační kontejnery na elektroodpad [38].

S projektem na sběr drobných elektrozařízení začal kolektivní systém ASEKOL v roce 2007 [39].

Také bylo zavedeno značení elektrozařízení, ke kterému došlo 13. srpna 2005 podle Zákona o odpadech (dále ve vyhlášce č. 352/2005 sb. s platností od 15. 9. 2005 a v ČSN EN 50 419) [38].

Výrobek musí obsahovat, podle vyhlášky č. 352/2005 Sb., o podrobnostech nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady i výrobce. Možností, jak výrobce označit je hned několik. Je možné vyznačit jméno a příjmení nebo obchodní firmu výrobce, nebo lze uvést značku, pod kterou výrobce dováží, nebo evidenční číslo výrobce v Seznamu (Seznam výrobců elektrozařízení – seznam českých výrobců k nalezení na stránkách: <https://isoh.mzp.cz/webelektro>).

Červené kontejnery jsou určeny na elektronická zařízení v maximálních rozměrech 51x36x40cm, mezi která patří například mobilní telefony, elektronické hračky, kuchyňské spotřebiče, hobby nářadí, IT zařízení, baterie, kalkulačky, rádia, přehrávače, sluchátka, fotoaparáty, videokamery, elektrické hudební nástroje a mnoho dalšího. Naopak do takového kontejneru nepatří jiný elektroodpad, elektrospotřebiče, které překračují rozměry (51x36x40cm), televizory, monitory ani zářivky a žárovky, autobaterie atd. [40].

Seznam červených kontejnerů na elektroodpad lze vyhledat podle města, ulice, či poštovního směrovacího čísla na stránkách: www.cervenekontejnery.cz

Symbolem přeškrtnuté popelnice je tedy označováno elektrozařízení, které je určeno ke zpětnému odběru a odděleného sběru elektroodpadu. U přeškrtnuté popelnice je ještě vyznačeno datum uvedení výrobku na trh. Je možné jej vyznačit pomocí klasického data, nebo například „08/05“ pro uvedení na trh v srpnu 2005 anebo lze použít symbol popelnice s černou čarou pod ní „podtržená popelnice“, která značí, že byl výrobek uveden na trh po srpnu 2005. Rozměry značení jsou definovány v ČSN EN 50419 a rozměry popelnice bez podškrtnutí jsou definovány v ČSN EN 61429 a její změně Z1 (Zdroj Vyhláška č. 352/2005 Sb.)

Obrázek 18 Přeškrtnutá popelnice – označení elektrozařízení pro účely zpětného odběru elektrozařízení a odděleného sběru elektroodpadů

Obrázek 19 Označení elektrozařízení uvedených na trh po 13. srpnu 2005

2.5.2.4 Anti-littering, „basketbalista“

Nejčastější značkou uvedenou na obalech je panáček, vhazující obal do odpadkového koše. Nejčastěji se tomuto symbolu říká „basketbalista“, Anti-littering symbol (tedy symbol proti odhazování odpadků) nebo Tidyman. Tato značka neznamena, jak by si mnozí mohli myslet, že obal máte vhazovat pouze do směsného odpadu. Toto logo znamená „Neznečišťuj životní prostředí!“ a výrobci jej na obal dávají jako upozornění, abychom neznečišťovali životního prostředí. Znamená tedy, abyste obal vhodili do koše, nikoli do přírody. Může být doplněn i dalšími recyklačními značkami (viz předchozí kapitoly), které nám prozradí, z jakého materiálu se obal skládá, případně, zda jej lze vhodit do jednoho z recyklačních kontejnerů. Jedná se opět o zcel dobrovolný symbol. Podle zákona 477/2001 Sb. a nařízení 97/129/ES musí být na obalech dvě grafické značky, dříve se jednalo o „basketbalistu“ (panáčka vhazující obal do odpadkového koše) a recyklační trojúhelník (viz výše). Podle novely 66/2006 Sb. zákona 477/2001 Sb. je symbol panáčka s košem již dobrovolný, ovšem stále platí dodržování povinnosti značení dle zákona o odpadech a chemických látkách. Výrobce není povinen znak „basketbalisty“ na obalu uvádět, jedná se tedy pouze o apel na spotřebitele, „Neznečišťuj životní prostředí!“ [29].

Obrázek 20 Neznečišťuj životní prostředí!

2.5.2.5 Triman

Toto logo můžeme nalézt na výrobcích, které pochází z francouzského trhu. Triman, jak se označení jmenuje, znamená, že výrobky a obaly s tímto logem jsou určeny k oddělenému sběru. Nepatří tedy do směsného odpadu, ale třídí se. Jedná se například o výrobky z kategorií papíru, plastu, skla, nábytku, oblečení a pneumatik. Od 1. ledna 2022 vyjde v platnost nový předpis společnosti Triman, který nařizuje značení nejen těchto výrobků, ale bude se tímto způsobem značit i například elektronické zboží a baterií [41].

Obrázek 21 Triman

2.6 Falešné environmentální značení – greenwashing

Greenwashing, volně přeloženo jako „zelené vymývání mozků“ je nekalou obchodní praktikou, při které prodejce dezinformuje spotřebitele o výhodách produktu, služby, nebo technologie, které mají údajný kladný dopad na životního prostředí. Výrobní společnost se veřejně jeví jako odpovědná k životnímu prostředí, ovšem toto tvrzení stojí na zavádějících a nepodložených podkladech. Zákazník je nedostatečně informován o činnostech společnosti v oblasti životního prostředí, případně je komunikace společnosti nedostatečná a činy v oblasti životního prostředí jsou malé.

První známky greenwashingu zaznamenal aktivista Jay Westervelt v roce 1986 v hotelech, které žádaly hosty, aby opětovně používali ručníky z důvodu šetření vodou. Prokázalo se ale, že praní ručníků má minimální dopad na životní prostředí.

V posledních deseti letech rapidně přibýlo množství ekologicky šetrných výrobků na trhu, s ním naneštěstí přibýla i spousta greenwashingu. Tato skutečnost spotřebiteli znesnadňuje vybírání produktů a řada z nich ztrácí i k ověřeným ecolabellingovým značkám důvěru [42].

Společnost TerraChoice zveřejnila 7 hříchu greenwashingu, které pomohou rozeznat spotřebiteli greenwashingové produkty [42, 43].

1. Hřích známek skrytého výměnného obchodu

Tvrzení, že výrobek je šetrný k životnímu prostředí, které je zaleženo na malém množství důkazů a existuje potenciálně větší problém spojený s údajnou šetrností výrobku. Příkladem je například papír vyrobený z udržitelně káceného lesa, který není nutně ekologičtější. Musíme vzít v úvahu i další faktory spojené s výrobou papíru, jako je například používání chloru při jeho bělení, či emise skleníkových plynů při jeho tovární výrobě.

2. Hřích neexistujících důkazů

Environmentální tvrzení není v tomto případě obhájeno snadno dohledatelnou informací, či certifikací třetí strany. Například pokud výrobce ubrousků udává, že je určité procento ubrousků z recyklovaného materiálu bez dalších informací. Pokud bližší statistická informace není k nalezení na obalu, či webových stránkách, není tvrzení výrobců ubrousků dostatečně průkazné.

3. Hřích nepřesnosti

Tato environmentální tvrzení jsou většinou příliš obecná a nejsou podpořena bližšími informacemi. V takovém případě může být význam tvrzení spotřebiteli zaměňován. Příkladem je nápis „zcela přírodní“, u kterého spotřebitel může přemýšlet, zda je výrobek šetrný k životnímu prostředí, nebo obsahuje přírodní složky, například rtuť, arsen a uran, které jsou také zcela přírodní. Dále bychom mohli uvést „netoxický“, „eco-friendly“ a „příznivý k životnímu prostředí“. Pokud není vysvětleno, jakým způsobem tato kritéria výrobek splňuje, jsou tyto nápisy zavádějící.

4. Hřích vytváření falešných značení

Výrobek obsahuje logo připomínající certifikaci, kterým klame spotřebitele. Ti se mohou mylně domnívat, že výrobek prošel legitimním certifikačním procesem. Příkladem může být výrobek s označením obrázkem připomínající certifikaci a tvrzením „bojuje s globálním oteplováním“.

5. Hřích irelevance

Tvrzení, které může být opravdu šetrné k životnímu prostředí, ale pro spotřebitele, který hledá produkt s příznivým dopadem na životní prostředí, výběr neusnadní. Příkladem je nápis „bez freonů“, i přesto, že takový výrobek je jistě šetrnější k životnímu prostředí, jeho irelevance spočívá v tom, že freony jsou zákonem zakázány ve všech výrobcích.

6. Hřích menší ze dvou zel

Tvrzení o výrobku může být v rámci kategorie pravdivé, ale spotřebiteli je tímto tvrzením odpoutána pozornost od jiného, závažnějšího dopadu produktu na životní prostředí. Příkladem jsou bio cigarety.

7. Hřích lhaní

Environmentální tvrzení, která jsou očividně nepravdivá. Příkladem je naftové auto, které nevypouští do ovzduší oxid uhličitý [42, 43].

Greenwashing nemusíme nalézt pouze na konkrétních výrobcích, ale může se týkat i přímo celých společností. Na firemní úrovni rozlišujeme pět typů greenwashingu:

1. Špinavý byznys

Taková společnost patří neodmyslitelně mezi ty neudržitelné, prezentuje se ale udržitelnými praktikami. Osobně bych jako příklad uvedla oděvní společnost H&M, která je typickým příkladem fast fashion, tedy levná neudržitelná neetická masově vyráběná konfekční firma, která vydala kolekci Conscious prezentující se jako udržitelná móda.

2. Reklamní smršť

Za pomoci reklamy odvrací společnost spotřebitelovu pozornost od hlavních problémů spojených s udržitelností k nafouknutým úspěchům vedlejších akcí své společnosti.

3. Politická pavučina

Získání výhody pro firmu za pomoci ovlivňování vlády a státních regulací souvisejících s udržitelností. Vláda ospravedlňuje prohřešky velkým plátcům daní či důležitých zaměstnavatelů.

4. „To je zákon“

Firma zdůrazňuje své úspěchy v udržitelnosti i přes to, že dodržování závazků bylo nařízeno zákonem či regulací.

5. Mlhavé reportování

Firma zastiňuje pravdu o nešetrném fungování, za pomoci zpráv o svém přispívání ke společnosti, která je šetrnější k životnímu prostředí [42, 43].

V neposlední řadě je důležité zmínit i poslední, výkonnou formu greenwashingu. Při této praxi využívají prodejci prvků přírody (stromů, zvířat, hor, zelené a modré barvy, moře a dalších), které evokují ve spotřebiteli spojitost výrobku s životním prostředím [42].

2.7 Environmentální značení III. typu

Environmentální značení III. typu, je označováno zkratkou EPD neboli Environmental Product Declaration, v překladu Environmentální prohlášení o produktu. Jedná se o dokument, který poskytuje kvantitativní informace o produktu nebo službě a jejich vlivu na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu „od kolébky do hrobu“. Celým životním cyklem se rozumí doba od těžby surovin, až po odstranění produktu, či jeho recyklaci. Tyto informace umožňují spotřebiteli porovnávat produkty, které mají shodné funkční vlastnosti. Nejčastěji je environmentální prohlášení o produktu využíváno globálními společnostmi ze sektoru stavebního, elektronického a automobilového. Používání prohlášení III. typu je dobrovolné a nutně neznamená, že je produkt s tímto označením šetrný k životnímu prostředí. Slouží jako sdělení zákazníkům, úřadům a obchodním partnerům, že kromě kvality a řízení výroby z hledisek environmentálního dopadu, řídí výrobce i celkový dopad výrobku na životní prostředí.

Díky EPD získáváme měřitelné informace o různých kategoriích dopadu produktu na životní prostředí. Příkladem jsou: spotřeba surovin, zdrojů, emise vypuštěné do vody/ovzduší/půdy, množství a druhy odpadu a jejich nebezpečnost, dopady na změnu klimatu a jejich hodnocení, dopady na narušování ozonové vrstvy, obohacování vod například o dusík a fosfor a mnoho dalšího. V případě relevance informací je součástí i doplnění o životním cyklu produktu, například jeho dopady na biodiverzitu, rizika pro lidské zdraví, toxicita produktu a jeho likvidace [2].

Obrázek 22 EPD (environmental product declaration)

2.7.1 Hlavní cíle

Mezi hlavní cíle environmentálního značení III. typu neboli environmentálního prohlášení o produktu patří:

- Poskytování informací, které jsou založeny na analýze celého životního cyklu neboli LCA (Life Cycle Assessment) a na doplňkových informacích týkajících se environmentálních aspektů produktů
- Pomoc spotřebitelům a uživatelům díky umožnění srovnat produkty na základně ověřených informací (samotná prohlášení nejsou porovnávacím tvrzením)
- Podporování zlepšení environmentálního profilu produktů
- Poskytování informací pro posuzování environmentálních dopadů produktů v rámci jejich celého životního cyklu („od kolébky po hrob“) [2]

2.7.2 Metodika hodnocení životního cyklu – LCA

Základem je metodika hodnocení životního cyklu, která se označuje zkratkou LCA – Life Cycle Assessment a je založena na ISO 14040 (Environmentální management – Posuzování životního cyklu – Zásady a osnova) a ISO 14044 (Environmentální management – Posuzování životního cyklu – Požadavky a směrnice). Úkolem LCA je shromažďovat a vyhodnocovat dopad výroby na životní prostředí během celého životního cyklu výrobku, produktu, či služby. Základními informacemi ze studie jsou materiálové složení a součástkové složení produktu, popis nároků na přepravu, popis výrobních postupů od jednotlivých dílů po finální produkt, popis způsobu využití produktu, popis demontáže, odstranění či recyklace a mnoho dalšího. Všechna tato podrobná data jsou posléze vložena do specializovaných softwarů, které obsahují obsáhlé environmentální databáze. Na základech těchto dat získáme výstupní údaje, které zahrnují komplexní environmentální obraz o dopadech produktu v rámci celého životního cyklu [2].

2.7.3 Pravidla produktových kategorií – PCR

Pro umožnění porovnávání mezi různými environmentálními prohlášeními o produktech, které mají tutéž funkci je nutné, aby byly základní údaje z prohlášení shromažďovány a vypočítávány s použitím pravidel a postupů, které zohledňují celý životní cyklus. Pravidla a postupy jsou uváděny a stanovovány pro různé produktové kategorie v takzvaných pravidlech produktových kategorií neboli PCR. Pokud je po srovnání produktů uznána jejich podobná specifikace, funkce, využití, podobná definice cíle a rozsah posuzování životního cíle, může být za účelem seskupení produktů vytvořeny produktové kategorie. Toto seskupení umožňuje použitelnost pro velké množství subkategorií a omezuje počet PCR dokumentů, čímž se usnadňuje příprava a vývoj dokumentů i jejich schvalování.

S vývoji PCR pravidel napomáhá oborový provozovatel z příslušné produktové kategorie, který je relevantní oboru a který je pověřený Ministerstvem životního prostředí. Oborový provozovatel může také spolupracovat s Agenturou NPEZ (Národní program environmentálního značení) a Ministerstvem životního prostředí. Návrh PCR musí být zveřejněn a musí být umožněno zainteresovaným stranám zapojit je do procesu připomínkování návrhu v tzv. otevřené konzultaci. Konečný návrh, který prošel procesem otevřené konzultace je poté předložen oborovým provozovatelem Agentuře NEPZ, která ho následně předává Radě NPEZ. Na základě Rady je PCR dokument schvalován Orgánem pro technickou koordinaci a Ministerstvem životního prostředí, kde je podepisován ministrem životního prostředí. K přezkoumávání pravidel produktových kategorií dochází většinou každé tři roky, proces je obdobný počátečnímu vývoji PCR dokumentu [2].

Obsahem pravidel produktových kategorií musí být parametry podle normy ČSN ISO 14025 jako jsou například:

- Volba, definice a popis produktové kategorie, například technické parametry, funkce, používání atd.
- Volba základních, specifických a všeobecných parametrů
- Volba jednotek a veličin pro vyjadřování výsledků
- Prohlášení o obsahu, soupis materiálů či látek, které jsou v produktu obsaženy a které musí být uvedeny v prohlášení
- Popis výpočetních postupů, sběr údajů a volba pravidel pro rozsah statistického výběru
- Cíle a rozsah definice pro posuzování životního cyklu, například popis hranic systému, definice funkční jednotky, omezující kritéria, požadavky na kvalitu údajů, jednotky atd.
- Výběr parametrů pro popis environmentálního profilu, které doplňují povinné parametry
- Doba platnosti PCR dokumentu a další [2]

Značení třetího typu vyžaduje ověření třetí stranou, která se řídí zásadami ČSN EN ISO 14025 (Environmentální značky a prohlášení – Environmentální prohlášení typu III – Zásady a postupy). Všechny získané údaje musí být ověřeny nezávisle interně i externě. Pokud výrobce používá EPD ke komunikaci se spotřebitelem, musí být nezávisle ověřeno a musí být k dispozici k nahlédnutí v místě nákupu produktu. Musí být také jasně naznačené, zda se EPD týká celého produktu, jeho části, nebo například obalu či prvku služby. Prohlášení musí být dle potřeby aktualizováno a znovu posouzeno na základě, například, změny v technologických postupech či jiných významných okolností.

Environmentální značení nejsou v České republice plně využita. Důvody, které mohou způsobovat plné nevyužívání environmentálního prohlášení podle normy ISO 14025 mohou být například: nutnost vysoké angažovanosti (výrobce, poskytovatele, zpracovatele a ověřovatele), náročnost LCA, mylné pochopení, že prohlášení říká, že produkt je šetrný k životnímu prostředí (není to pravda, jedná se pouze o objektivní popis environmentálních aspektů produktu), není masově rozšířen (uplatňuje se především u spotřebičů, kde se může kombinovat s environmentálním značením I. typu), nízké povědomí a to jak ze stran veřejnosti, tak i podniků a státní zprávy. Naopak potenciálem EPD je vysoká důvěryhodnost a předávání

podrobných informací o environmentálním vlivu produktu spotřebiteli. Výhodou pro podnik je také vyhodnocování výrobních nákladů a spotřeby energií a materiálů na daný produkt, které se běžně v praxi neprovádí.

Bohužel ale stále převažuje nízké povědomí, nedůvěra, nízká podpora státu a nedostatek trpělivosti při rozšiřování dobrovolných nástrojů. To vše má za důsledek vytváření stále většího množství dalších nástrojů, které však nepřinášejí přidanou hodnotu, pouze rozdělují omezené zdroje podpory [2].

Databáze EPD v České republice je dostupná na: <https://www.cenia.cz/spolecenska-odpovednost/epd/databaze-epd/>

3. Fair trade

Fair trade, lze do českého jazyka volně přeložit jako spravedlivý obchod. Jedná se o takový druh obchodu, kde každý, od pěstitele po prodejce, dostane spravedlivý podíl ze zisku. Při tomto obchodu je také důležitá rovnost mezi pěstitelem, výrobcem, dozorcem a konečným prodejcem, proto se někdy také nazývá jako partnerský obchod. Fair trade nedává lidem peníze, jak je to zvykem například u neziskových organizací, ale dává jim možnost si na svůj život vydělat tím, co vyrobí, či vypěstují. Za svou práci poté dostanou za spravedlivě zaplacenou.

Fair trade se snaží cestu od producenta k zákazníkovi co nejvíce zjednodušit/ zkrátit, aby maximální možná cena šla k producentovi [44].

Mezi komodity s certifikací FAIRTRADE® patří například káva, kakao, čaj, květiny, banány, cukr, bavlny, koření, rýže, ovocné džusy, ořechy a oleje, a dokonce i sportovní míče [45].

Pojem fair trade, může najít ve více variantách. Pokud se bavíme o fair trade, jde o spravedlivý obchod obecně. Pokud je psáno Fairtrade, jednoslovně a s velkým „F“, jedná se o pravidla pocházející od organizace Fairtrade International, tedy certifikovaný systém. Pokud chceme zdůraznit certifikační známku, píšeme FAIRTRADE®. V anglickém jazyce je používáno pouze Fair Trade (psáno odděleně s velkými počátečními písmeny) [46].

3.1 Historie

Zájem o ekologické a kvalitní produkty stoupl a s ním stoupla i poptávka po zboží, při jehož výrobě nebyla poškozována příroda, nebylo nevládně zacházeno se zvířaty a bylo důstojně zacházeno s lidmi. Již několik desetiletí roste poptávka po zboží, které vznikalo prací lidí v důstojných podmínkách, nezahrnovalo práci dětí, které by zanedbávaly školu a jehož koupí by spotřebitel podpořil existenci a rozvoj výrobcům i zaměstnavatelům [44].

První myšlenka o spravedlivém obchodu byla formována již koncem druhé světové války. První organizace, které se přidaly k tomuto hnutí byly Ten Thousand Villages a SERRV (Sales Exchange for Refugee Rehabilitation and Vocation) ze Spojených států.

V Evropě začala jako první dovážet výrobky z rozvojových zemí a humanitárních projektů britská charitativní organizace Oxfam, ve snaze pomoci maloproducentům [47]. Jednalo se o rukodělné výrobky vyrobené čínskými uprchlíky [48].

První specializovaným fair trade obchod S. O. S Wereldhandel, dnes Fair Trade Organisatie, vznikl v roce 1959 v Nizozemí [47].

V šedesátých letech začalo do zemí třetího světa jezdit více lidí, kteří se dozvěděli o zneužívání pracovních sil a nerovným podmínkám místních pěstitelů, řemeslníků, výrobců a prodejců. Ti v této době byli nuceni prodávat své zboží obchodníkům ze zahraničí za nízké ceny a oni jej poté prodávali v bohatších zemích s několikanásobnějším ziskem [44].

V roce 1964 byla založena Oxfam Alternative Trade Organization (alternativní obchodní organizace) s názvem Oxfam Trading [49]. V této době se nejvíce nabízelo zboží (například sošky, oděvy a ozdoby) mezi zákazníky podporující rozvojové projekty. Až po popularizaci těchto výrobků byly nabízeny i širší veřejnosti [44]. Vznikala i myšlenka vytvořit „UNCTAD“ obchody, které by prodávaly výrobky ze zemí třetího světa. Organizace UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development – Konference OSN pro obchod a rozvoj) vznikla v roce 1964 [50].

V roce 1964 byl pod heslem „Obchod, ne pomoc“ („Trade, not aid“) na konferenci Spojených národů) přijat nový princip spravedlivého obchodu.

V sedmdesátých letech vznikaly projekty, které dovážely zboží ze zemí třetího světa a následně jej prodávaly. Cílem těchto projektů bylo zajistit maloobchodníkům z rozvojových zemí spravedlivé podmínky obchodu a udržitelnou možnost obživy. Vznikaly u nás obchody, které nesly jméno „Obchod třetího světa“, které daly podobu fair trade. Místo na trhu získaly i výrobky od žen, které předtím byly na trhu znevýhodňovány. Důležitou součástí zboží z třetího světa se staly tištěné informační materiály, díky kterým kupující získal informace o zemi původu výrobku a jeho výrobcí [44].

Fair trade zažilo největší mezinárodní rozmach v sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy se férové zboží rozváželo po severní Evropě a dalších rozvinutých zemích (anglicky mluvících). V osmdesátých letech se postupně dostává do popředí prodej potravin. V roce 1973 dováží společnost Fair Trade Original z Nizozemska do Evropy první fair trade kávu z Guatemaly [48].

V roce 1988 vznikla nizozemská značka Max Havelaar neboli kávová burza nizozemské obchodní společnosti, která nesla logo garantující produkty vzniklé v souladu s principy fair trade. Jednalo se o první Fairtrade značku.

Důležitý je vznik čtyř mezinárodních fair trade organizací. První organizací je WFTO (World Fair Trade Organization – Světová organizace pro fair trade, zkracováno také na FTO).

Byla založena roku 1987 pod názvem IFAT (International Fair Trade Association), názvem byl změněn dva roky po založení, tedy v roce 1989 [48].

WFTO je celosvětové sdružení 416 fair trade organizací v sedmdesáti šesti státech světa (k roku 2019) [51].

WFTO vyvinula pro organizace deset standardů fair trade [52].

Obrázek 23 World Fair Trade Organization (WFTO)

Další organizací je EFTA (European Fair Trade Association – Evropská asociace pro fair trade), která byla založena roku 1987 a spojuje velké obchodní organizace. K roku 2005 se jednalo o devět dovozců z devíti evropských zemí (Belgie, Francie, Rakousko, Itálie, Německo, Španělsko, Švýcarsko a Spojené království) [53]. Členové EFTA spolupracují při kontrole partnerů fair trade a poradenství a při prosazování fair trade v Evropské unii.

Následovala organizace NEWS! – Network of European Worldshops (Síť fair trade obchůdků), která byla založena roku 1994 a zastupuje malé obchody v západní Evropě (2500 k roku 2008). Jejím cílem je propagovat fair trade a spolupracovat s dalšími, výše zmíněnými organizacemi (FLO, WFTO, EFTA) [52].

Poslední v pořadí je FLO (Fairtrade Labelling Organizations International e.V, zvaná také Fairtrade International), která byla založena roku 1997 jako neziskové sdružení devatenácti národních organizací (které podporují, propagují a poskytují certifikaci FAIRTRADE® v příslušných státech), dále tří výrobních sítí a dvou přidružených organizací. FLO je hlavním orgánem, který stanovuje standardy, které musí být splněny pro certifikování výrobku jako FAIRTRADE®. Standardy jsou vyvíjeny Komisí FLO pro standardy. FLO má i přidruženou firmu s názvem FLO-Cert, která kontroluje a uděluje certifikace [52].

Tyto čtyři asociace začaly spolupracovat v roce 1998 pod zkratkou FINE (akronym FLO, IFAT (WFTO), NEWS!, EFTA), jako neformální skupina za účelem sjednocení hlavních standardů fair trade [48].

Podle FINE jsou cíle spravedlivého obchodu následující:

- Zlepšení přístupu na trh producentům z rozvojových zemí a tím zlepšit jejich životní podmínky.
- Budování dlouhodobějších obchodních partnerství a vykupování za lepší ceny.
- Podporování možnosti rozvoje producentům jako jsou ženy a tradiční národy.
- Ochrana dětí, od začleňování do pracovním procesu, následkem čehož zanedbávají školu.
- Zvyšování povědomí o negativním opadu mezinárodního obchodu na producenty a tím podporovat pozitivní využívání kupní síly spotřebitelů.
- Využívání ukázkových modelů obchodních partnerství skrze dialog, vzájemný respekt a transparentnost.
- Vedení kampaní za změny v konvenčním mezinárodním obchodu, jeho pravidlech a praktikách.
- Ochrana lidských práv pomocí propagace sociální spravedlnosti, ekonomické jistoty a ochrany životního prostředí [44].

Fair trade rostlo začátkem dvacátého století rychleji, než se předpokládalo. Přispěly k tomu převážně dva faktory. Prvním je globální spravedlnost, kterou tento způsob obchodování do společnosti přinesl. Druhým důvodem je dostupnost kvalitních výrobků a komodit, jejíž koupí může spotřebitel bojovat proti nespravedlnosti ve světě.

I přes to, že představuje spravedlivý obchod pouze malou část světového obchodu, čeká ho velká budoucnost. Jak poznamenal David Ransom ve své knize *Fair Trade „Fair trade je zatím batoletem mezi obry, budoucnost patří batoletí, ne obru.“* [54].

3.2 Základní principy Fairtrade

Obrázek 24 Základní principy Fairtrade podle WFTO

Hnutí Fairtrade se řídí deseti základními principy, jejich seznam zveřejnila organizace WFTO (World Fair Trade Organization, někdy jen FTO – Fair Trade Organization). Poslední revize byla schválena členy v listopadu 2017.

1. princip: Vytváření příležitostí pro ekonomicky znevýhodněné producenty

Hlavním cílem organizace je snížit chudobu za pomoci obchodu. Organizace postupuje podle dříve projednaného plánu a podporuje malé producenty (pěstitele, řemeslníky, rodinné firmy), kteří získají možnost finanční jistoty díky soběstačnosti a vlastnictví.

2. princip: Transparentnost a zodpovědnost

Organizace je transparentní v řízení a obchodních vztazích. Komunikuje se všemi zúčastněnými stranami a snaží se zapojovat zaměstnance do rozhodovacího procesu. Dále je zodpovědná vůči věřitelům, zajišťuje potřebné informace všem obchodním partnerům a respektuje citlivost informací.

3. princip: Férové obchodní praktiky

Obchodování organizace probíhá s ohledem na environmentální, sociální a ekonomické prostředí. Hlavním cílem není maximalizovat zisk na úkor znevýhodnění malých producentů. Dodavatelé dodržují smlouvy, dodávají zboží včas, v požadované kvalitě a s požadovanou specifikací. Organizace udržuje dlouhodobé vztahy, které zakládá na solidaritě, vzájemném respektu, důvěře a efektivní komunikaci. Usiluje o rozmanitost nabídky výrobků, čímž přispívá k růstu spravedlivého obchodu a vyšším ziskům pro výrobce. Fairtrade

chrání, uznává a propaguje tradiční dovednosti a kulturu producentů, které jsou viditelné v jejich výrobcích.

4. princip: Férová platba

Takovou platbou se rozumí ta, která byla vyjednána prostřednictvím oboustranného dialogu a ze které získá producent spravedlivou odměnu bez ohledu na pohlaví. Taková platba se skládá ze tří mezd: spravedlivé ceny, která je sjednána na základě dialogu mezi kupujícími a prodávajícími a je založena na transparentnosti cen. Dále spravedlivé mzdy, která je také vzájemně dohodnuta a je alespoň ve výši místní životní mzdy. Třetí mzdou je místní životní mzda, která je odměnou pro pracovníka za standardní pracovní týden, který není delší, než 48 hodin. Mzda musí být dostatečná na to, aby umožnila slušnou životní úroveň pro pracovníka i jeho rodinu. Mezi prvky, které určují slušnou životní úroveň jsou zahrnuty: jídlo a voda, bydlení, zdravotní péče, vzdělávání, doprava, oblečení a další.

5. princip: Zákaz nucené a dětské práce

Organizace dodržuje Úmluvu OSN o právech dětí a národní/místní zákony o jejich zaměstnávání a dohlíží, aby nedocházelo k nucené práci zaměstnanců. Zapojení dítěte do výroby je oznámeno a monitorováno. Důraz je kladen také na to, aby byla práce pro dítě bezpečná, neohrožovala jeho zdraví, vzdělání ani potřebu hrát si.

6. princip: Závazek nediskriminovat, rovnost pohlaví a podpora postavení žen v ekonomice a svoboda sdružování

Organizace nediskriminuje při vyplácení mezd, najímání, povýšení, odchodu do důchodu, na základě pohlaví, rasy, národnosti, náboženství, zdravotního postižení, sexuální orientace, politické příslušnosti, věku či HIV/AIDS.

Ženy mohou zastávat vedoucí pozice bez ohledu na jejich majetek, získávají stejné odměny za stejnou práci, jako muži. Jsou brány v úvahu zdravotní a bezpečnostní potřeby kojících a těhotných žen.

Zaměstnanci mají právo vytvářet odbory a kolektivně vyjednávat. V případě omezení zákonem či politickým prostředím, umožňuje jiný způsob svobodného shromažďování a vyjednávání.

7. princip: Zajištění dobrých pracovních podmínek

Organizace poskytuje bezpečné pracovní podmínky pro zaměstnance a členy. Dodržuje státní a místní zákony a předpisy a také úmluvy Mezinárodní organizace práce (MOP), dle kterých se řídí například pracovní doba a podmínky pro členy a zaměstnance. Sleduje také pracovní podmínky panující u skupin producentů, od kterých nakupují.

8. princip: Zajištění budování kapacit

Organizace se snaží zvýšit pozitivní dopad na rozvoj malých producentů pomocí Fairtrade, například v zemích třetího světa. Snaží se rozvíjet schopnosti a dovednosti svých zaměstnanců a členů. Například jejich manažerské dovednosti, výrobní postupy a také přímo napomáhají dostat se na místní/ regionální/ mezinárodní/Fairtrade a případně i na běžný trh.

9. princip: Podpora spravedlivého obchodu

Organizace zvyšuje povědomí o cílech spravedlivého obchodu a potřebě jeho rozšíření ve světě. Zákazníkům poskytuje informace o sobě, jakožto organizaci, stejně jako o produktech, které uvádí na trh. Dále informuje o producentech a členech, kteří se podílí na výrobě a sklizni. Na propagaci se vždy používají pouze poctivé reklamní a marketingové praktiky.

10. princip: Respekt k životnímu prostředí

Organizace, které vyrábějí produkty spravedlivého obchodu, využívají maximální množství surovin z udržitelně spravovaných zdrojů a nakupují co nejvíce lokálně. Při výrobním procesu usilují o snížení spotřeby energie a pokud je to možné, dávají přednost obnovitelné energii. Snaží se minimalizovat dopad na životní prostředí tím, že využívají metody s organickými pesticidy, případně nízkým obsahem pesticidů. Kupující a dovozci upřednostňují obchodování s produkty ze surovin, které jsou získány udržitelným způsobem a mají nejmenší dopad na životní prostředí. Všechny organizace používají k balení recyklované nebo snadno biologicky odbouratelné materiály v maximální možné míře a upřednostňují dopravu po moři

Organizace, které splňují všech deset standardů Fairtrade, získávají právo používat známku WFTO (World Fairtrade Organization (Obrázek 23) [55].

3.3 Certifikace FAIRTRADE®

Certifikace FAIRTRADE® uděluje nezávislá certifikační společnost FLOCERT GmbH, která byla založena roku 2003 [56]. V roce 2007 získala společnost akreditaci ISO 17065 (Posuzování shody – Požadavky na orgány certifikující produkty, procesy a služby), která prokazuje, že FLOCERT splňuje nejvyšší mezinárodní standardy kvality. Úkolem společnosti je kontrola standardů a certifikace všech subjektů v dodavatelském řetězci Fairtrade, tedy v pěstitelských organizacích, na plantážích, u obchodníků i zpracovatelů.

Po celém světě probíhají kontroly stejným způsobem, samozřejmě se zohledněním místních specifik a za pomoci více než sta proškolených kontrolorů. Ti žijí v konkrétních zemích, znají místní zvyklosti, poměry, mluví místním jazykem a jsou povinni se pravidelně školit, aby byla zachována jednotnost a kvalita certifikačního procesu. Kontroly se zaměřují na dodržování standardů Fairtrade (viz kapitola 3.4).

Náklady spojené s certifikací a časová náročnost revize se může lišit například v závislosti na velikosti plantáže, pěstitelského družstva, či počtu certifikovaných produktů. V případě, že inspekce zjistí odchylky od standardu, je požadována její náprava. Pokud se nejedná o vážné pochybení, získá pěstitelská organizace „časově omezené povolení k obchodování“ do doby, než jsou nedostatky odstraněny, až poté vystavuje společnost FLOCERT potvrzení o certifikaci a certifikát [56].

Nově certifikované pěstitelské organizace jsou během prvních tří let kontrolovány ještě dvakrát v rámci pravidelných kontrol. Probíhají ale také neohlášené kontroly. Sám FLOCERT je jednou ročně kontrolován akreditační a zkušební komisí DAkks z Německa, díky které je zaručena nezávislost a transparentnost celého procesu certifikace [56].

3.4 Standardy FAIRTRADE®

Všechny produkty označené FAIRTRADE® musí splňovat mezinárodní standardy FLO, tedy organizace Fairtrade International neboli Fairtrade Labelling Organizations International. Tato organizace má za cíl bojovat s chudobou a zlepšit postavení pracujících v rozvojových zemích.

Mezi tři oblasti, kterým se standardy věnují patří: sociální, ekologické a ekonomické. Sociální aspekty se zaměřují na podporu pěstitelských družstev, která jsou organizována demokraticky, dále na odborových organizací, dodržování bezpečných pracovních podmínek, zakazuje otroctví, vykořisťování, dětskou práci a diskriminaci. Mezi ekologické aspekty standardů patří například podpora bio certifikace, zákaz škodlivých pesticidů, ekologické využívání přírodních zdrojů, zákaz geneticky modifikovaných sazenic a osiv. Vyplácení spravedlivé ceny, transparentní dodavatelský řetězec, umístění ochranné známky, možnost pěstitele požádat o přeřinancování, to vše patří mezi ekonomické aspekty standardů Fairtrade.

Konkrétními příklady standardů jsou například standard pro drobné pěstitele, kteří jsou systémem Fairtrade nejvíce podporováni.

Dalším je standard pro nájemní práci, který má za prioritu zlepšení pracovních podmínek a bezpečnost práce.

Fairtradový standard pro smluvní výrobu umožňuje pěstitelům, kteří ještě nejsou organizováni v demokraticky řízeném družstvu, družstvo vybudovat. Na základě tohoto standardu je možné certifikovat i drobné neorganizované pěstitele spolupracující s některou z fairtradových organizací, nebo již certifikovaným obchodníkem.

Další standard se týká jednotlivých komodit a výrobků. Z důvodu různorodosti výrobků se liší i podmínky pro jejich obchodování a pěstování.

Standard pro obchodníky a zpracovatele je zavazuje tento standard respektovat. Je zaměřený například na oblast obchodních vztahů, transparentnost, povinnost vyplácet minimální fairtradové ceny a fairtradové příplatky.

Následuje standard týkající se dlouhodobé klimatické udržitelnosti a snižování uhlíkové stopy.

Posledním je textilní standard. Ten zaštiťuje celý dodavatelský řetězec v oblasti textilu, netýká se tedy pouze pěstování hlavní suroviny (bavlna), ale celého dodavatelského řetězce. Tento standard pro oblast oděvní výroby je velmi komplikovaný, a proto zatím není příliš rozšířen [57].

3.5 Známká FAIRTRADE®

Díky této známce získává zákazník jistotu, že označené zboží bylo vyrobeno v souladu s přísnými sociálními, environmentálními i ekonomickými standardy Fairtrade. Známká zaručuje drobným pěstitelům z rozvojových zemí, převážně Afriky, Asie a Latinské Ameriky, stabilní životní podmínky a je uznávána po celém světě jako hlavní sociální známka a známka udržitelného rozvoje [58].

Také díky minimální výkupní ceně (fairtrade minimum price – garantované minimální výkupní ceně) a fairtradovým příplatkům, které získávají zaměstnanci na plantážích a pěstitelé na komunitní projekty. Fairtradový příplatek (fairtrade premium) je bonusový prostředek, který platí certifikovaný obchodník pěstitelskému družstvu nad rámec výkupní ceny. Tento příplatek využívá družstvo a jednotliví zapojení pěstitelé. O jeho využití demokraticky rozhodují na členských schůzích. Výše příplatku se liší podle komodity, k 1. 1. 2020 například u kávy arabika činil 0,30 dolaru za libru, u kakaa 0,24 dolaru za kilo [59].

Standardy pro certifikaci obsahují množství podmínek, mimo jiné i podmínky pro ochranu životního prostředí, bezpečných pracovních podmínek a mnoho dalšího (viz kapitola 3.4 Standardy FAIRTRADE®).

Produktová známka FAIRTRADE® je pouze na produktech, které jsou obchodované v rámci systému Fairtrade. Značka má větší množství podob. Důležitým pojmem v rozlišení typů značka FAIRTRADE® je hmotnostní poměr. V rámci hmotnostního poměru mohou zpracovatelé míchat fairtradové a nefairtradové suroviny. Jako příklad si můžeme uvést džus vyrobený z fairtradových a nefairtradových pomerančů. Při prodeji označí výrobce známkou FAIRTRADE® jen takový počet balení, který odpovídá množství pomerančů, které byly zakoupeny od pěstitelů s Fairtrade certifikací. Znamená to tedy, že čím větší počet pomerančů nakoupí výrobce s certifikací, tím více svých produktů může značit známkou FAIRTRADE®. Toto napomáhá zpracovatelům a výrobcům zacházení s fairtradovými surovinami, zvyšuje se uplatnění a větší prodej surovin [58].

Prvním způsobem se značení jednosložkové produkty, kterými jsou například káva a banány. U těchto výrobků nelze použít hmotnostní poměr, tedy poměr certifikované

a necertifikované komodity. U jednosložkových produktů musí být množství prodané certifikované suroviny evidováno a auditováno v celém dodavatelském řetězci.

Obrázek 25 FAIRTRADE®

Jedná-li se o složený výrobek, jehož všechny suroviny pochází od certifikovaných výrobců, případně o výrobek, který používají hmotnostní poměr, nalezneme u FAIRTRADE® šipku, která spotřebitele odkazuje na zadní stranu produktu, kde nalezneme další informace o produktu. Toto označení nalezneme například u sušenek a čokolád [58].

Obrázek 26 FAIRTRADE® složený výrobek

Třetí podobou je speciální značka FAIRTRADE® například pro bavlnu a zlato.

Značkou se označuje surová bavlna, který má dohledatelný dodavatelský řetězec, vznikla v souladu s Fairtrade a vždy se zpracovává odděleně od nefairtradové bavlny.

Obrázek 27 FAIRTRADE® speciální známka bavlna

Zlato také musí pocházet z certifikovaných zdrojů, mít dohledatelný dodavatelský řetězec a produkt nese označení v podobě puncu.

Obrázek 28 FAIRTRADE® speciální známka zlato

Mimo typickou známku FAIRTRADE® v černém poli existují i označení pro jednotlivé přísady složených produktů, také značka je na poli bílém. Výrobky, které používají hmotnostní poměr mají vedle loga opět šipku, která odkazuje na informace, které jsou uvedeny na zadní straně obalu.

Obrázek 29 FAIRTRADE® přísada ve výrobku (kakao, bavlna, růže)

Starší, ale stále používanou formou této značky je například Fairtrade Cocoa Program a Fairtrade Sugar Program, ta je nahrazována známkou FAIRTRADE® pro suroviny. Označení FAIRTRADE® pro suroviny znamená, že konkrétní komodita ve složeném produktu má certifikaci Fairtrade. Jedná se například o kytici různých květin s Fairtrade růžemi, nebo Fairtrade kakao v sušenkách. U bavlny je to obdobné, opět se jedná o část složeného výrobku, která obsahuje certifikovanou bavlnou.

Obrázek 30 Starší značení – FAIRTRADE COTTON/COCOA PROGRAM®

Rozdílem mezi klasickým označením FAIRTRADE® a značením FAIRTRADE® pro suroviny je množství fairtradové suroviny. U klasického FAIRTRADE® značení, musí být Fairtrade všechny suroviny, které jsou obvykle dostupné v rámci Fairtrade. Známkou FAIRTRADE® pro suroviny se týká pouze konkrétně uvedené suroviny [58].

Pro znatelnější rozdíl mezi značeními uvádím přehlednou tabulku (Tabulka 3).

	Jednosložkový produkt, například banán, zrnková káva.
	Všechny suroviny složeného výrobku jsou Fairtrade, případně je používán hmotnostní poměr (je označen například jen takový počet džusů vyrobených z fairtradových i nefairtradových pomerančů, který odpovídá množství Fairtrade pomerančů)
	Speciální značka pro komoditu jako je zlato, či bavlna. Celý výrobek je z Fairtrade je z označené suroviny.
	Označení Fairtrade přísady ve složených produktech, které nejsou Fairtrade. Například fairtradové růže mezi ostatními květinami v kytici.
	Starší forma značení FAIRTRADE® surovin ve složených produktech.

Tabulka 3 Rozdíl mezi značkami FAIRTRADE®

3.6 Další značení spojené s Fairtrade

3.6.1 Fair for Life

Certifikace Fair for Life podporuje přístup fair trade, který umožňuje všem sociálně či ekonomicky znevýhodněným výrobcům a pracovníkům, získat sociální a ekonomické výhody. Nejdůležitějšími aspekty je dodržování lidských práv a férových pracovních podmínek. Zásady platí pro celý dodavatelský řetězec od pěstitele, přes výrobce, držitele značek až po obchodníky. Zaměřuje se na spravedlivý obchod, který je součástí udržitelného rozvoje na globálním jihu i severu. Certifikaci zajišťuje nezávislá třetí strana.

Fair for Life je založena na mezinárodních standardech fair trade, ISO 260000 (Social Responsibility – Společenská odpovědnost firem), sociálních kritériích IFOAM (The International Federation of Organic Agriculture Movements = Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství) a ILO (International Labour Organization – Mezinárodní organizace práce) [60].

Obrázek 31 Fair for Life

Nyní je více než 500 Fair for Life certifikovaných produktů, jejich seznam naleznete na: https://www.fairforlife.org/pmws/indexDOM.php?client_id=fairforlife&page_id=certprod&lang_iso639=en

3.6.2 Fair Trade CERTIFIED™

Fair Trade USA®, dříve TransFair USA používá jako označení fair trade produktů logo FAIR TRADE CERTIFIED™. Jedná se tedy o Americkou obdobu našeho FAIRTRADE®. I přesto, že se první známky spravedlivého obchodu objevily již dříve, Americká společnost byla založena roku 1998 Paulem Ricem a začala s obchodováním kávy z Nikaraguy.

Fair Trade USA® se v průběhu času oddělila od Fairtrade International i od partnerství se společností FLOCERT, se kterou měla smlouvu o poskytování služeb do května 2020. Fair Trade USA® nadále uznává certifikáty FLOCERT. To umožňuje certifikovaným výrobcům prodej zboží kupujícím v USA, kteří jsou přidruzeni k Fair Trade USA®. Je časté, že výrobci prodávají produkty fair trade v USA a jsou i členy Fair Trade USA® i Fairtrade International.

Fair Trade USA® se liší od Fairtrade International tím, že dává možnost účastnit se systému spravedlivého obchodu i větším farmám a farmářům, kteří nejsou organizováni do družstev. Také zahrnuje do systému i pěstitele a pracovníky nejen z globálního jihu (Afrika, Asie, Latinská Amerika), ale i ze států globálního severu (Evropa, Severní Amerika). I tento faktor napomohl tomu, že Fair Trade USA® certifikuje více než 30 kategorií produktů, mimo běžně certifikovanou kávu, med a ovoce certifikuje také quinou, čerstvé produkty, oděvy, domácích potřeby a mořské plody [61].

Obrázek 32 Fair Trade CERTIFIED™

3.6.3 GEPA

GEPA je německá fair trade společnost, která byla založena již v roce 1975 a v současné době jednou z nejvýznamnějších průkopníků spravedlivého obchodu. Mezi její hlavní cíle patří udržitelná podpora producentů v rozvojových zemích, vzdělávání spotřebitelů a přispívání ke změně nespravedlivých struktur světového obchodu. Společnost je, jako jedna z mála společností v Německu schvalována podle systému WFTO (World Fair Trade Organization – Světová organizace fair trade), i proto je zaručena její důvěryhodnost a transparentnost. Mezi produkty s označením GEPA, se kterými se můžete setkat patří káva, čaj, čokoláda, rýže, med, cukr, víno, quinoa, ale také řemeslné výrobky jako například tašky, šály a domácí oblečení [62].

Obrázek 33 GEPA

3.7 Fair trade v České republice

Již v roce 1994 u nás byl založen první férový obchod s názvem „Obchůdek jednoho světa“, který založila společnost JEDEN SVĚT. JEDEN SVĚT založily dva Farní sbory Českobratrské církve evangelické (Praha-Jarov a Praha – Vinohrady), poté se ještě dva sbory přidaly (Praha-Libeň a Praha – Salvátor). Pod mottem „nedávej rybu, nauč ryby lovit“ je nyní možné nakupovat zboží jako například rukodělné výrobky (kabelky, misky, pouzdra a penály, šály, skleničky, hudební nástroje, nože, šperky, mýdla, svíčky), čaje, kávu, čokoládu, čokoládové tyčinky, kakao, cukr, zázvorové bonbony a mnoho dalšího. Obchůdek nyní naleznete na adrese Korunní 60, Praha 2, případně můžete nakupovat online na <https://www.jedensvet.org/> [63]. Dalším e-shopem, který se zaměřuje na Fairtrade produkty je například Fair market: <https://www.fairtrademarket.cz/>.

Jako podpora tohoto proudu podnikání vznikla v srpnu roku 2004 česká Asociace pro Fairtrade, která byla později přejmenována na Fairtrade Česko a Slovensko. Slovensko se do asociace přidalo v roce 2014 [44]. Fairtrade Česko a Slovensko je součástí Fairtrade International, WFTO (World Fair Trade Organization – Světová organizace fair trade) a od roku 2010 FoRS (Českého fóra pro rozvojovou spolupráci) [64].

Aktuální informace ze světa Fairtrade Česko a Slovensko naleznete na: <https://fairtrade.cz/>.

3.8 Fairtradová města

Fair trade označujeme v dnešní době nejen výrobky, ale i města, školy, církve a úřady. Díky mezinárodní kampani, která má za cíl propagovat spravedlivý obchodu a podpořit prodej fairtradových výrobků se pyšní více, než 1600 měst statusem Fairtradové město (Fairtrade town). Mezi tato města patří například Brusel, Dortmund, Londýn, Řím a mnoho dalších měst i malých městeček ve 26 zemích světa [65].

V České republice máme 13 Fairtradových měst. Prvními držiteli tohoto označení se stala 14.9.2011 města Litoměřice a Vsetín.

Mezi další patří Český Krumlov, Chrudim, Hodonín, Kroměříž, Praha 8, Mladá Boleslav, Otnice, Třebíč, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí a Volyně.

Aktuální seznam měst se statusem Fairtradové město a seznam žadatelů naleznete na: https://www.fairtradovamesta.cz/kde_ jsou_fer/mesta

Pro získání tohoto statusu musí města splnit pět následujících kritérií:

1. Tvorba řídicí skupiny jejíž účelem je podpora fair trade ve městě
2. Fair trade je oficiálně podporováno městem (je součástí strategických dokumentů)
3. Fairtradové produkty jsou dostupné v místních obchodech a kavárnách
4. Podpora fair trade místními organizacemi (školy, nevládní organizace, knihovny, církve atd.)
5. Město informuje o fair trade v médiích [65].

3.9 Fairtradové školy

Fairtradové školy mají stejné poslání jako Fairtradová města, tedy osvětu o spravedlivém obchodě a prodej fairtradových produktů. Tento status může získat mateřská škola, střední škola i škola vysoká, tedy škola na jakékoli úrovni vzdělávacího systému. Fairtradové školy jsou institucemi, které jeví zájem o globální rozvojové vzdělávání a projevují svou společenskou odpovědnost. Školy nejsou totiž jen místem, které formuje žáky ve výuce, ale i mimo ni. Žáci a studenti tráví ve škole velkou část svého mládí. Proto je škola skvělým místem, kde šířit osvětu o spravedlivém obchodě, například o přestávkách mezi studenty, kteří si koupí v automatu fairtradovou svačinu a baví se o své volbě s přáteli. Pro získání statusu Fairtradová škola musí škola splnit obdobných pět kritérií, jako Fairtradové město:

1. Tvorba řídicí skupiny jejíž účelem je podpora fair trade ve škole
2. Fair trade je školou oficiálně podporováno městem
3. Fairtradové produkty jsou ve škole dostupné
4. Globální rozvojová témata jsou na škole vyučována
5. Škola pořádá na podporu fair trade akce a medializuje je [66].

První Fairtradová škola vznikla v 9.2.2012 a stala se jí Masarykova ZŠ v Litoměřicích. První Fairtradovou školou na úrovni vysokých škol se stala 14.4.2016 Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích.

V Hradci Králové je již několik Fairtradových škol. Patří mezi ně Základní škola a Mateřská škola Kukleny (od 18.5.2016), Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola (od 16.11.2017) a Gymnázium Boženy Němcové (od 18.6.2019). Zájem o získání statusu má i Obchodní akademie, Hradec Králové.

V České republice je aktuálně 30 Fairtradových škol. Seznam škol s tímto statutem a seznam žadatelů naleznete na: <https://www.fairtradovamesta.cz/kde Jsou fer/skoly>

4. Nápadník

4.1 Začlenění fair trade do výuky

Již malé děti jsou schopny rozhodnout co je fér a co není, proto se domnívám, že toto téma je vhodné pro žáky všech věkových kategorií. Je vhodné jej zařadit do průřezových témat: Environmentální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Troufám si tvrdit, že téma spravedlivého obchodu lze zařadit do výuky všech předmětů. Zde jsou příklady aktivit na téma spravedlivého obchodu v určitých předmětech:

Český jazyk a literatura

- Identifikace reklamy na výrobky a analýza toho, jakým způsobem reklama ovlivňuje spotřebitele, dále také například jaké používají jazykové prostředky.
- Psaní úvahy na téma pro a proti fair trade
- Báseň o fair trade
- Diskuse o fair trade. Rozdělení na dvě skupiny pro a proti, argumentovat
- Čtení textů a novinových článků o fair trade
- Diktáty na téma fair trade
- Větné rozbory textů o fair trade

Matematika

- Počítání s daty spravedlivého obchodu, například počítání procentuálního rozdílu ceny výrobků, obrátů z produktů fair trade v ČR/ve světě
- Kolik procent z ceny výrobku získá pěstitel u spravedlivého obchodu a kolik u konvenčního obchodu
- Výpočet, kolik peněz z prodejní částky například banánu dostane zemědělec/ dopravce/ atd.

Cizí jazyky

- Překlady například anglických videí o fair trade
- Překlady článků o fair trade
- Tvoření titulků k videím o fair trade v cizím jazyce
- Esej, sloh, článek v cizím jazyce o fair trade
- Vyhledat zahraniční influencery (například na YouTube), kteří se zabývají fair trade a pustit si jejich videa

Přírodní vědy

- Rozdíl mezi pěstováním konvenčním způsobem a pěstování fair trade produktů (například využívání postřiků, kompostu atd.)
- Dopady pěstování například bavlny na životní prostředí a rozdíl mezi konvenčním a fair trade způsobem pěstování (spotřeba vody, vytěžování půdy, pesticidy atd.)
- Pozitivní dopady fair trade na životní prostředí
- Dopad pesticidů na životní prostředí

Občanská výchova

- Hra na účastníky fair trade – zástupci fair trade/ kritici fair trade/ porota, vyhledání argumentů pro jednotlivé účastníky spravedlivého obchodu a následně předkládání argumentů a rozhodování o těch nejzávažnějších.
- Cena banánů, rozdělení účastníků do skupin s určenými úlohami (dělník, majitel plantáže, dopravce, dozrávací stanice, importér, obchodník), nechat žáky zjistit cenu banánu a rozhodnout o rozdělení finančního výtěžku z jednoho banánu včetně odůvodnění. Poté porovnat s reálnou cenou a procentuálním rozdělením.

Výtvarná výchova

- Prozkoumávání fairtradových výrobků a toho, jak byly vyrobeny
- Zpracování cesty fairtradové plodiny/ výrobku
- Návrh obalu fair trade výrobku
- Zpracování komiksu o fair trade

Dějepis

- Historie spravedlivého obchodu a jeho kontext
- Prozkoumání historie obchodu a porovnání jej s fair trade, případně vymyslet, jak by vypadal ideální obchod podle žáků

Zeměpis

- Značení cesty produktů fair trade na mapě
- Odkud produkty pochází, kde leží země a jak jsou od nás/ od sebe vzdáleny
- Jak vypadá den pěstitele banánů, jak žije, v čem bydlí, jaké jsou pracovní podmínky atd.

Informatika

- Vyhledávání informací na téma fair trade
- Tvoření prezentací, videí, animací, reportáží na téma fair trade

Dostupné zdroje materiálů do hodin zaměřených na fair trade:

- Dělení banánu, dostupné na:
http://www.zaferovebanany.cz/sites/default/files/porcovani_bananu_0.pdf
- Banánový rozhovor, dostupné na:
<https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2020/11/metodika-Zahada-levnych-bananu-1.pdf>
- Další materiály na: <https://www.nazemi.cz/cs/dokumenty/fair-trade>

4.2 Najdi eko značku

Důležitou schopností každého člověka, zajímajícího se o životní prostředí a snažícího se činit vědomou volbu mezi komerčními produkty a těmi, které jsou šetrnější k životnímu prostředí je identifikace environmentálních značek na obalech. Pro tento účel jsem připojila k této práci obrázky obalových materiálů, které jsem nashromáždila. Všechny výrobky jsou aktuálně k dostání v českých obchodech.

Hledání environmentálních značek je možné provádět s různými věkovými kategoriemi. S mladšími žáky je možné vytištěný obal a vytištěnou environmentální značku rozmístit po místnosti a nechat žáky, ať jako pexeso spárují obal (na kterém musí nejprve značku najít), se zvětšeným symbolem značky (pracovní list 4.2.1). U starších žáků lze například nechat studenty samostatně či ve skupinách vyhledávat význam značek na internetu (4.3), případně rozdělit žáky na skupiny a do každé dát dva obaly z podobné kategorie značení. Například FSC 100 % a FSC MIX nebo FSC RECYCLED a nechat je rozhodnout, který má pro ně poté, co si vyhledali podrobnosti větší význam a proč by při koupi produktu preferovali zrovna tento. Můžeme začlenit i skupinu, která dostane významově stejné certifikační značky jen z jiných států, například bio produkt označený Euro lístkem z České republiky a ze Slovenska/Německa. Další skupinu můžou tvořit dva stejné výrobky, jedna s označením Vegan a druhá bez tohoto označení. Případně lze kombinovat jakékoli dva obaly. Skupina může dostat i různé podoby Fairtrade certifikace. Další možností je dát dvě úplně shodná environmentální značení pouze s obměnou barvy. Například BIOZEBRA v černobílé a zelené variantě. Lze se také zaměřit pouze na recyklační značky. Další možností je zapojit žáky i do procesu shánění obalů a vědomého vyhledávání eko značek šetrných k životnímu prostředí mimo školu. Lze například zadat úkol, aby každý přinesl jakýkoli produkt s eko značkou, který najde doma. Je možné produkty s eko značením a bez něho porovnávat jak kvalitou, například ochutnáváním, tak cenově.

Při hledání eko značek se fantazii meze nekladou. Jako zdroj obalových materiálů je možné využít mnou nasbírané a nascanované obaly, které naleznete v Přílohách, na konci této práce. Také připojuji výběr z globálních i evropských značení v přehledné tabulce, kterou naleznete také v Přílohách. Současně lze využít literární části této práce jako rozsáhlejšího zdroje informací k environmentálním značením.

4.2.1 Najdi eko značku – pracovní list

PRACOVNÍ LIST

NAJDI EKOZNAČKU – pexeso

Rozstříhej podél přerušovaných čar. Devět ekoznaček značených číslicemi spáruj s obaly od produktů, které jsou značeny velkými písmeny abecedy a které certifikaci ekoznačkou nesou. Následným úkolem pro ztížení je přiřadit odpovídající tvrzení o značce, které je označeno malými písmeny abecedy.

A)

1. 	2. 	3.
4. 	5. 	6.
7. 	8. 	9.

B)

A.

Čoko kokosky

Nature's Promise Bio

100 g 2125 kcal 510 kcal

Nature's Promise nám pomáhá stravovat se tak, jak naše tělo vyžaduje. Víme, že zdraví a pohoda nás a našich blízkých je to nejdůležitější, a právě proto je zde každá výrobků Nature's Promise. Produkty této řady obsahují pouze ingredience, které jsou při jejich výrobě nezbytně nutné a tak, si můžete být jisti, že si dopřáváte skutečně jen to nejlepší.

Hmotnost: 100 g

BIO čoko kokosky
Jemné pečivo ze zlehaných hmot.

Složení: mouka **pšeničná** hladká*, rostlinný tuk* a olej* (slunečnicový olej* a kakaové máslo* v různém poměru, voda, emulgátor: slunečnicové lecitiny, kyselina: lysinová citrónová), římský ořech*, 16,7 % kokos*, 8,8 % houba čokoládá*, FAIR TRADE, (vířivý cukr*, kakaová hmota*, kakaové máslo*, emulgátor: slunečnicové lecitiny, obsahuje mléko (mouka **pšeničná** celozrná*, 3 % kaka*, vanilkové aroma*
* z ekologického zemědělství.

Obsah kakaové složky v čokoládě nepřesáhne 60 %.

Minimální trvanlivost do: viz spodní strana obalu.

Skladujte v suchu a temnu.

Výživové údaje na 100 g:	
Energetická hodnota	2125 kJ/510 kcal
Tuky	32,0
z toho nasycené mastné kyseliny	19,0
Sacharidy	49,0
z toho cukry	24,0
Bílkoviny	0,9
Sůl	0,9

Výrobce: Bioprodukta Zemanka s.r.o., Ofiřkov 29, 264 01, Sedlčany, Česká republika.
Provozovatel: Libert Česká republika s.r.o., Radická 520/117, 138 00 Praha 5, Česká republika.
Zakázní telefonická linka: +420 800 402 402.
www.naturespromise.cz

B.

ORGANICKÁ APOTEKA R. 1928

ŠAMPON

Cibiellova fazolový šampon pro tmavé vlasy

S extrakty z cibule, fazole, aktivní látkou CRESSATINE® a ořeškem královským

množství:	certifikát:
200 ml 6,76 fl.oz.	CPK bio

Organický produkt šetrně vyrobený za studena

ŠAMPON / ŠAMPÓN

Problém: Řídké, slabé, barvené vlasy bez lesku.
Účinky: Růst, hustota, pevnost a zvýšený lesk tmavých vlasů.
Použití: Šampon podporující růst a hustotu vlasů. Posiluje, zpevňuje tmavé vlasy.
Účinné složky: Extrakty s obsahem síry, vitamínu a minerálních látek stimulujících vlasový kořínek a tvorbu keratinu.
Cibule - stimuluje růst vlasů díky vysokému obsahu síry a silného antioxidantu kvercetin. Pomáhá vyživovat a chránit vlasy po celé jejich délce.
Fazole - extrakt z fazole adzuki má vysoký obsah bílkovin, minerálů a vitamínů. Přispívá ke zdravému růstu vlasů a jejich hustotě.
CRESSATINE® - směs extraktu z lichořeřišnice a potočnice stimuluje buňky v papile (vlasovém kořínku), aktivuje a prodlužuje růstovou fázi vlasů, posiluje vlasy už od kořínků.
Med - je jednou z nejsilnějších přírodních hydratačních látek. Obsahuje všech 20 biogenních aminokyselin.
Ořešák královský - je velice bohatý na tříslovinu a flavonoidy. Extrakt z těchto slupek je intenzivně hnědočerně zbarvený a podporuje přirozenou barvu tmavých vlasů. Ibišek - zvyšuje lesk vlasů, hedvábný dotek, pružnost vlasů.

Babičky říkávaly, že má cibule zázračné účinky.

Výrobce/Výrobca: Havlikova přírodní apoteka s.r.o., Pod Brentovou 617/9, 150 00 Praha 5, CZ

@havlikova_prirodni_apoteka

HApoteka

web: havlikovaapoteka.cz

info@havlikovaapoteka.cz

C.

OnlyBio Pečující gel pro intimní hygienu (250 ml) s řepkovým olejem

Citlivá pokožka intimních partií si zaslouží zvláštní péči. Pečuje o vás řepkový olej, který je perfektním spojencem pro tu nejcitlivější pokožku. Glycerin se stará o hebkost a vláčnost.

Složení: viz Ingredients.

Spotřebujte do: viz originální obal; S láskou dováží do ČR: Econe s.r.o., IČ 02322986, www.econe.cz

ONLYBIO

PHYTOSTEROL

intimate hygiene gel

protection and care

bio-refined rapeseed surfactin

ECO CERT

COSMOS NATURAL

99% natural origin of total

Vegan

Free of: SLS, SLES, parabens, PEG, silicone, paraffin, mineral oil, synthetic fragrances, phosphates and substances of animal origin.

Ingredients: Aqua, Coco-Glucoside, Disodium Cocoyl Glutamate, Sodium Coco-Sulfate, Lactic Acid, Cocamidopropyl Betaine, Glycerin, Sodium Cocoyl Glutamate, Sodium Surfactin, Canola Oil, Glyceryl Oleate, Hydrogenated Palm Glycerides Citrate, Sodium Chloride, Tocopherol, Potassium Sorbate, Sodium Benzoate, Parfum, Limonene.

Directions for use: Wash the intimate area with a small amount and then rinse thoroughly.

Best before: see date on the packaging.

COSMOS NATURAL certified by Ecocert Greenlife according to COSMOS Standard.

Laboratorium Naturelle Sp. z o.o. [Ltd.]
Aleje Jerozolimskie 136
02-305 Warsaw | Poland
Tel. +48 222 330 012
contact@onlybio.eu.com
www.onlybio.eu.com

5 902811 780254 **250 ml**

D.

Pilos
CAMEMBERT
syr francouzského typu
syr francúzskeho typu

150 g e

SK Camembert – mäkky zrajúci plnotučný syr s biou plisni na povrchu. Obsah sušiny min. 43%. Obsah tuku v sušine min. 45%. Zloženie: pasteurizované mlieko, jedlá soľ, mikrobiálné syčidlo, mliekarenské kultúry, usiачitlité plisni *Penicillium candidum*. Spotrebujte do: vtz spodná strana obalu. Skladujte pri teplote od +2°C do +8°C. Vyrobeno na Slovensku. Pôvod mlieka: EU.

SK Camembert – mäkky zrajúci plnotučný syr s biou plisni na povrchu. Obsah sušiny min. 43%. Obsah tuku v sušine min. 45%. Zloženie: pasteurizované mlieko, jedlá soľ, mikrobiálne syčidlo, mliekarenské kultúry, usiачitlité plisni *Penicillium candidum*, usiачitlité plisni *Penicillium candidum*. Spotrebujte do (neoborené balenie): vidz spodnú stranu obalu. Skladujte pri teplote od +2°C do +8°C. Krajina pôvodu: Slovensko. Krajina pôvodu základnej zložky (mlieko): EU.

Výrobcov:	Syrárení Havran, a.s.	SK 4-6-20
Výrobca:	Priemyselná 1339 905 27 Senica Slovenská republika	ES
K Výrobcov:	Tatranská mliekareň a.s.	SK 4-6-2
Výrobca:	Nád trafou 26 060 01 Košmarok Slovenská republika	ES

Výživové údaje/Výživové údaje
Energetická hodnota/Energia 47/100 g
1245 kJ/300 kcal
Tuky/Tuky z toho nasycené mastné kyseliny/ 23,0 g/ 15,0 g
z toho nasycené mastné kyseliny/ 15,0 g
Sacharidy/Sacharidy z toho cukry z toho cukry 1,6 g/ 0 g
Bielkoviny/Bielkoviny 21,0 g/ 2,20 g
Soľ/Soľ 2,20 g

FSC
www.fsc.org
MIX
Packaging from responsible sources
FSC® C11231

Identifikácia výrobcu a identifikační značky, viz písmeno (S, K) uvedené v date pozitatelnosti. Identifikácia výrobcu a identifikační značky, viz písmeno (S, K) uvedené s dátumom spotreby.
Hmotnosť/Hmotnosť: 150 g e

E.

Maribel
Bio Organic
MAPLE SYRUP
FROM CANADA
COLOR CLASS: AMBER, RICH TASTE

CANADA GRADE A

CA-ORG-006
Zemědělská
produkce mimo EU/
Nem EU-mezőgazdaság

Návrh na servírování/
A kép illusztráció

FAIRTRADE
COTTON

All of the cotton is Fairtrade certified, traded, audited and sourced from Fairtrade producers.
Visit www.info.fairtrade.net

F.

G.

Maltesers

100 g e

5 000159 505697

7/100g	7/33,33g (10%)
1106kJ	368kJ
246kcal	59kcal
68,6g	22,9g (33%)
35,1g	11,7g (33%)
4,5g	1,5g (33%)
20,2g	6,7g (33%)
81,7g	27,2g (33%)
8,2g	2,7g (33%)
0,4g	0,13g (33%)

Maltesers® je značka, ktorá je chránená právami duševného vlastníctva. © 2017 Mars, Incorporated. Všetchny práva vyhradené. Mars, Incorporated je registrovaná spoločnosť v USA. www.marsincorporated.com

Maltesers® je značka, ktorá je chránená právami duševného vlastníctva. © 2017 Mars, Incorporated. Všetchny práva vyhradené. Mars, Incorporated je registrovaná spoločnosť v USA. www.marsincorporated.com

Maltesers® je značka, ktorá je chránená právami duševného vlastníctva. © 2017 Mars, Incorporated. Všetchny práva vyhradené. Mars, Incorporated je registrovaná spoločnosť v USA. www.marsincorporated.com

Maltesers® je značka, ktorá je chránená právami duševného vlastníctva. © 2017 Mars, Incorporated. Všetchny práva vyhradené. Mars, Incorporated je registrovaná spoločnosť v USA. www.marsincorporated.com

H.

CZ Bio tofu bílé. Pasterováno. Složení: pitná voda, 25% sójové boby*, zpevňující látky: chlorid vápenatý, chlorid hořečnatý, z ekologického zemědělství. Spotřebujte do: viz boční strana obalu. Skladujte při teplotě od +2°C do +8°C. Po otevření uchovávejte při teplotě od +2°C do +8°C a zkonsumujte do 24 hodin. Vakuově baleno.

SK Bio tofu biele. Sójový výrobok, pasterizovaný. Vákuovo balené. Zloženie: pitná voda, 25% sójové boby*, stužovadlá: chlorid vápenatý, chlorid hořečnatý, z kontrolovaného ekologického poľnohospodárstva. Vysoký obsah bielkovín. Spotrebujte do (neotvorené balenie): viz bočná strana balenia. Skladujte pri teplote od +2°C do +8°C. Po otvorení skladujte pri teplote od +2°C do +8°C a spotrebujte do 24 hodín.

HR Bio tofu. Pasterizirano. Sastojci: voda, 25% zrna soje*, učvrćivaći: kalcijev klorid, magnezijev klorid. Iz ekološkog uzgoja. Izvor kalcija. Bogato bjelancevinama. Vakuumirano. Čuvati na temperaturi od +2°C do +8°C. Nakon otvaranja potrošiti u roku 24 sata. Najbolje upotrijebiti do: otisnuto na boćnom dijelu ambalaže. Stavlja na tržište: Lidl Hrvatska d.o.o. k.d., Ulica kneza Ljudevita Posavskog 53, HR-10410 Velika Gorica, Hrvatska.

Hmotnost/Hmotnosť/Neto kolićina: **180 g e**

chef select

BIO TOFU
Organic

BIO TOFU
Organic

NATURE

SK-BIO-002
Zemědělská produkce EU/
Poľnohospodárstvo EU/
Uzgojeno u EU

180 g e

**Výživové údaje/Výživové údaje/
Hranjive vrijednosti**

	a/100 g	
Energetická hodnota/Energija/Energija	521 kJ/125 kcal	
Tuky/Tuky/Masti	7,5 g	
z toho nasycené mastné kyseliny/z toho nasýtené mastné kyseliny/od kojih zasićene mastne kiseline	1,0 g	
Sacharidy/Sacharidy/Ugljikohidrati	2,3 g	
z toho cukry/z toho cukry/od kojih šećeri	<0,5 g	
Bilkoviny/Bielkoviny/Bjelanćevine	12,0 g	
Sól/Sól/Sol	0,20 g	
Minerální látky/Mineralne látky/Minerali	a/100 g	% NRV
Vápník/Vápník/Kalcij	210 mg	26 %

NRV (nutrient reference values) = Referenční výživové hodnoty/
Denné referenčné príjmy minerálnych látok (dospelí)/
Preporučeni unosi (PU)

Výrobce/Výrobca/Proizvodać:
LEA BIO s.r.o., Kremnićka 71,
SK-974 05 Banská Bystrica,
Slovenská republika, Slovensko

4 056489 068198

I.

100% ORGANIC
COTTON

BEI
nature

GLOBAL ORGANIC TEXTILE STANDARD
GOTS

200 x

CMC Consumer Medical Care GmbH, Eichendorffstr. 12-14,
89567 Sonthelm/Brenz, Germany - www.cmc-group.de
AE - PAUL HARTMANN Middle East FZE, PO Box 54525, Dubai
CH - IVF HARTMANN AG, 8212 Neuhausen
RU - 000 ПАУЛЬ ХАРТМАНН, 115114 Москва
TR - CMC Consumer Medical Care Pamuk San. ve Tic. Ltd. Şti. 33029 Free Zone/ Mersin

4 046871 003029

c)

<p>a.</p> <p>Český certifikát pro kosmetiku pocházející z produktů ekologického zemědělství</p>	<p>b.</p> <p>Textil z organických vláken splňující i požadavky Fair Trade</p>	<p>c.</p> <p>Minimálně 95 % všech složek je přírodního původu, minimálně 50 % všech složek je rostlinného původu, minimálně 5 % všech ingrediencí hmotnosti musí pocházet z ekologického zemědělství.</p>
<p>d.</p> <p>Označení výrobků, které jsou vyráběny ze směsi materiálů z udržitelných lesů</p>	<p>e.</p> <p>České a evropské značení bio produktu ekologického zemědělství (výrobek pochází z České republiky)</p>	<p>f.</p> <p>Bio produkt ekologického zemědělství splňující standardy Evropské unie (výrobek pochází se Slovenska)</p>
<p>g.</p> <p>Všechny suroviny pro výrobu produktu jsou certifikovány a pocházejí ze spravedlivého obchodu</p>	<p>h.</p> <p>Celý výrobek se skládá z označené suroviny pocházející ze spravedlivého obchodu</p>	<p>i.</p> <p>Bio produkt ekologického zemědělství mimo Evropskou unii, splňující podmínky evropské podmínky pro certifikaci (výrobek pochází z Kanady)</p>

4.2.2 Řešení

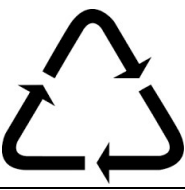

1	2	3	4	5	6	7	8	9
C	B	I	D	A	E	H	G	F
c	a	b	d	e	i	f	g	h

4.3.1 Řešení

1.		<p>Vegan-Veganské produkty, organizace Vegan Society, globálně rozšířené značení</p>
		<p>EKO polnohospodárstvo – Slovenské značení bioprodukty, produkty ekologického zemědělství</p>
		<p>Euro – leaf (Eurolístek) – označení biopotraviny, produkty ekologického zemědělství</p>
2.		<p>CPK bio – Kosmetika z produktů ekologického zemědělství, Česká republika</p>
		<p>Cruelty free (PETA) – Spojené státy americké, Kosmetika netestovaná na zvířatech, rozšířeno globálně</p>
		<p>Recyklační symbol, environmentální značení druhého typu, usnadnění třídění odpadu, obal je ze skla (GL) a patří do zeleného/bílého kontejneru na sklo</p>
		<p>„Basketbalista“, Anti-littering symbol (tedy symbol proti odhazování odpadků) neboli Tidyman, „Neznečišťuj životní prostředí“. Odpad patří do koše.</p>

3.		<p>BIO nach EG-Öko-Verordnung, německé značení bioproduktů, tedy produktů ekologického zemědělství</p>
		<p>FSC - (Forest Stewardship Council), certifikované lesy a výrobky z nich: dřevo, papír. Obal je vyroben ze směsi materiálů z udržitelných lesů</p>
		<p>Vegan-Veganské produkty, organizace Vegan Society, globálně rozšířené značení</p>
		<p>„Basketbalista“, Anti-littering symbol (tedy symbol proti odhazování odpadků) neboli Tidyman, „Neznečišťuj životní prostředí“. Odpad patří do koše.</p>
		<p>Euro – leaf (Eurolístek) – označení biopotraviny, produkty ekologického zemědělství</p>
4.		<p>FAIRTRADE složený výrobek, který obsahuje všechny suroviny Fairtrade, ze spravedlivého obchodu, případně je používán hmotnostní poměr</p>

		„Basketbalista“, Anti-littering symbol (tedy symbol proti odhazování odpadků) neboli Tidyman, „Neznečišťuj životní prostředí“. Odpad patří do koše.
		FSC - (Forest Stewardship Council), certifikované lesy a výrobky z nich: dřevo, papír. Obal je vyroben ze směsi materiálů z udržitelných lesů
		Recyklační symbol, environmentální značení druhého typu, usnadnění třídění odpadu, obal je z papíru (PAP) a patří do modrého kontejneru na papír.
5.		FAIRTRADE. Spravedlivý obchod, všechny suroviny pro výrobu produktu jsou certifikovány a pocházejí ze spravedlivého obchodu
6.		FSC - (Forest Stewardship Council), certifikované lesy a výrobky z nich: dřevo, papír. Obal je vyroben ze směsi materiálů z udržitelných lesů
		NATRUE – Přírodní kosmetika, globálně rozšířená certifikace

2. ÚKOL – CO PLATÍ O BIOPRODUKTECH?

(Pište ANO, pokud tvrzení platí. Ne, pokud je tvrzení chybné)

1.	Označení BIO musí být schváleno certifikační společností	ANO	NE
2.	Certifikovaným bio produktem, označeným BIO zebrou může být cokoli například i kosmetika a čisticí prostředky.	ANO	NE
3.	V ekologické zemědělství se nepoužívají hnojiva.	ANO	NE
4.	Biopotraviny jsou dražší a zdravější	ANO	NE
5.	Maso se získává jen ze zdravých, nikdy neléčených zvířat a může obsahovat parazity.	ANO	NE
6.	Pro farmářské, lokální a tradiční potraviny platí stejná pravidla, jako pro biopotraviny.	ANO	NE
7.	O hovězím biomase platí, že kráva jedla trávu z bio osiva.	ANO	NE
8.	Certifikát BIO platí na 5 let.	ANO	NE

4.4.1 Řešení

PRACOVNÍ LIST

1. ÚKOL – KŘÍŽOVKA

Do křížovky doplňte státy a jeden světadíl (viz nápověda), odkud pochází uvedené bio značky:

1.		V	E	L	K	Á	B	R	I	T	Á	N	I	E						
2.	A	U	S	T	R	Á	L	I	E											
3.				R	A	K	O	U	S	K	O									
4.					N	I	Z	O	Z	E	M	S	K	O						
5.							N	Ě	M	E	C	K	O							
6.		E	V	R	O	P	A													
7.							Č	E	S	K	Á	R	E	P	U	B	L	I	K	A
8.				Š	V	É	D	S	K	O										
9.	S	P	O	J	E	N	É	S	T	Á	T	Y	A	M	E	R	I	C	K	É

1.		2.		3.	
4.		5.		6.	
7.		8.		9.	

Nápověda: Evropa, Švédsko, Nizozemsko, Rakousko, Austrálie, Německo, Velká Británie, Spojené státy americké, Česká republika (sousední země bez mezer)

Tajenka:

B I O Z N A Č K Y

Které značky jsou pro nás nejdůležitější?

(zapište dvě čísla z předchozího cvičení)

6 7.

2. ÚKOL – CO PLATÍ O BIOPRODUKTECH?

(Pište ANO, pokud tvrzení platí. Ne, pokud je tvrzení chybné)

1.	Označení BIO musí být schváleno certifikační společností	<u>ANO</u>	NE
2.	Certifikovaným bio produktem, označeným BIO zebrou může být cokoli například i kosmetika a čisticí prostředky.	ANO	<u>NE</u>
3.	V ekologické zemědělství se nepoužívají hnojiva.	ANO	<u>NE</u>
4.	Biopotraviny jsou dražší a zdravější	<u>ANO</u>	<u>NE</u>
5.	Maso se získává jen ze zdravých, nikdy neléčených zvířat a může obsahovat parazity.	ANO	<u>NE</u>
6.	Pro farmářské, lokální a tradiční potraviny platí stejná pravidla, jako pro biopotraviny.	ANO	<u>NE</u>
7.	O hovězím biomase platí, že kráva jedla trávu z bio osiva.	<u>ANO</u>	NE
8.	Certifikát BIO platí na 5 let.	ANO	<u>NE</u>

Vysvětlení k 2. úkolu:

1. **ANO**, v ČR značku uděluje Ministerstvo zemědělství ČR ve spolupráci s certifikační společností KEZ, o. p. s., ABCERT a BIOKONT.
(kód na obalu: CZ-BIO-ABCERT-02, www.abcert.cz
CZ-BIOKONT-03, www.biokont.cz
CZ-BIO-KEZ-01, www.kez.cz)
2. **NE**, podle nařízení EHS/2092/91 o ekologickém zemědělství a zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství jsou značkou BIO označovány pouze potravinové produkty a krmiva splňující všechny potřebné požadavky, přičemž nepotravinářské výrobky tomuto nařízení nepodléhají.
3. **NE**, průmyslová minerální hnojiva se nepoužívají, ale přesto se hnojí. Např.: hnojem, močůvkou a kompostem.
4. **ANO i NE**, biopotraviny jsou běžně v obchodech dražší, je i možnost nákupu přímo od farmářů (eko zemědělců), kde je již menší cenový rozdíl.
Biopotraviny jsou kvalitnější, ne však prokazatelně zdravější. Prokázáno je menší množství pesticidů.
5. **NE**, zvířata mohou být léčená, ale rozdílem je délka, která musí uplynout mezi podáním léčiva zvířeti a prodejem masa. Zvíře při porážce prochází veterinární kontrolou.
6. **NE**, na jinak označené výrobky se tato pravidla nevztahují. Pouze Biopotraviny prochází kontrolním systémem garantovaným EU.
7. **ANO**, Zvířata musí být krmena produkty ekologického zemědělství
(Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 z 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů nahrazující nařízení (EHS) č. 2092/91)
8. **NE**, certifikát se vydává na dobu min. 1 rok, maximálně však na 15 měsíců.
(Řádná ohlášená kontrola probíhá jednou ročně, ale probíhají i kontroly namátkové).
(Další informace o Ekologickém zemědělství viz kapitola 2.3)

4.5 Environmentální značení – pracovní list

PRACOVNÍ LIST

ENVIRONMENTÁLNÍ ZNAČENÍ

1) Doplňte text za pomoci uvedených slov

Slova k doplnění: ekoznačení, šetrnější, zvýšit, nejméně, ekoznačkami, webových, 3.typu degradovatelný, ZELENÝ BOD, služby, recyklovaný

Environmentální značení, někdy nazýváno také jako (a)....., je dobrovolné značení, které pomáhá spotřebiteli, aby rozeznal potraviny, výrobky nebo (b)....., které jsou v průběhu celého životního cyklu prokazatelně (c)..... k životnímu prostředí a tím (d)..... poptávku po těchto produktech. Environmentální značení dělíme na tři typy: Environmentální značení 1.typu, Environmentální značení 2.typu a Environmentální značení (e).....

Environmentální značení 1.typu je reprezentováno tzv. (f)..... Jedná se (g) .....ze všech tří typů, protože je ověřováno nezávislou třetí stranou, kterou u nás zastupuje CENIA (Česká informační agentura pro životní prostředí). Mezi značení 1.typu patří například Euro-leaf (Eurolístek), The Flower (Květina – Ekoznačka EU), Biozebra, Ekologicky šetrný výrobek a služba, FSC, PEFC.

Environmentální značení II. typu jsou vlastním tvrzením výrobců, které musí být ověřitelné spotřebitelem například na (h)..... stránkách. Mezi tato značení patří například RECYKLAČNÍ značky, kompostovatelný, obsahující (i)..... materiál, snížená spotřeba vody, biologicky (j)..... Konkrétními příklady značek je (k)....., trojúhelníky s plnými šipkami, usnadňující recyklaci, Möbiova smyčka, značící že je výrobek, obal nebo část obalu recyklovatelný, případně již z recyklovaného materiálu.

Environmentální značení 3.typu neboli EPD (Environmentální prohlášení o produktu) je dokument, který obsahuje informace o produktu nebo službě a jejich vlivu na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu.

2) K obrázkům environmentálních značek přiřaď z výběru jejich názvy, vpisuj pod obrázek. Přiřaď, zdá se jedná o environmentální značení prvního, druhého nebo třetího typu.

Výběr názvů: **(A)** ZELENÝ BOD, **(B)** Euro – leaf (Eurolístek), **(C)** FSC (Forest Stewardship Council), **(D)** Biozebra, **(E)** EŠV-Ekologicky šetrný výrobek, **(F)** Recyklační trojúhelník, **(G)** The Flower (EU Ecolabel), **(H)** Möbiova smyčka

<p>1.</p> 	<p>2.</p> 	<p>3.</p>
<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>
<p>4.</p> 	<p>5.</p> 	<p>6.</p>
<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>
<p>7.</p> 	<p>8.</p> 	<p>9.</p>
<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>	<p>Typ:</p>

4.5.1 Řešení

PRACOVNÍ LIST

ENVIRONMENTÁLNÍ ZNAČENÍ

1) Doplňte text za pomoci uvedených slov

Slova k doplnění: **ekoznačení, šetrnější, zvýšit, nejméně, ekoznačkami, webových, 3.typu degradovatelný, ZELENÝ BOD, služby, recyklovaný**

Environmentální značení, někdy nazýváno také jako (a) **EKOZNAČENÍ**, je dobrovolné značení, které pomáhá spotřebiteli, aby rozeznal potraviny, výrobky nebo (b) **SLUŽBY**, které jsou v průběhu celého životního cyklu prokazatelně (c) **ŠETRNĚJŠÍ** k životnímu prostředí a tím (d) **ZVÝŠIT** poptávku po těchto produktech. Environmentální značení dělíme na tři typy: Environmentální značení 1.typu, Environmentální značení 2.typu a Environmentální značení (e) **3.TYPU**.

Environmentální značení 1.typu je reprezentováno tzv. (f) **EKOZNAČKAMI**. Jedná se o (g) **NEJMÉNĚ** ze všech tří typů, protože je ověřováno nezávislou třetí stranou, kterou u nás zastupuje CENIA (Česká informační agentura pro životní prostředí). Mezi značení 1.typu patří například Euro-leaf (Eurolístek), The Flower (Květina – Ekoznačka EU), Biozebra, Ekologicky šetrný výrobek a služba, FSC, PEFC.

Environmentální značení II. typu jsou vlastním tvrzením výrobců, které musí být ověřitelné spotřebitelem například na (h) **WEBOVÝCH** stránkách. Mezi tato značení patří například RECYKLAČNÍ značky, kompostovatelný, obsahující (i) **RECYKLOVANÝ** materiál, snížená spotřeba vody, biologicky (j) **DEGRADOVATELNÝ**. Konkrétními příklady značek je (k) **ZELENÝ BOD**, trojúhelníky s plnými šipkami, usnadňující recyklaci, Möbiova smyčka, značící že je výrobek, obal nebo část obalu recyklovatelný, případně již z recyklovaného materiálu.

Environmentální značení 3.typu neboli EPD (Environmentální prohlášení o produktu) je dokument, který obsahuje informace o produktu nebo službě a jejich vlivu na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu.

2) K obrázkům environmentálních značek přiřaď z výběru jejich názvy, vpisuj pod obrázek. Přiřiš, zdá se jedná o environmentální značení prvního, druhého nebo třetího typu.

Výběr názvů: **(A)** ZELENÝ BOD, **(B)** Euro – leaf (Eurolístek), **(C)** FSC (Forest Stewardship Council), **(D)** Biozebra, **(E)** EŠV-Ekologicky šetrný výrobek, **(F)** Recyklační trojúhelník, **(G)** The Flower (EU Ecolabel), **(H)** Möbiova smyčka, **(I)** EPD (Environmentální prohlášení o produktu)

<p>1.</p> 	<p>2.</p> 	<p>3.</p>
<p>(D) Biozebra Typ: 1.typ</p>	<p>(C) FSC (Forest Stewardship Council) Typ: 1.typ</p>	<p>(F) Recyklační trojúhelník Typ: 2.typ</p>
<p>4.</p> 	<p>5.</p> 	<p>6.</p>
<p>(A) ZELENÝ BOD Typ: 2.typ</p>	<p>(H) Möbiova smyčka Typ: 2.typ</p>	<p>(E) EŠV – Ekologicky šetrný výrobek Typ: 1.typ</p>
<p>7.</p> 	<p>8.</p> 	<p>9.</p>
<p>(G) The Flower (EU Ecolabel) Typ: 1.typ</p>	<p>(B) Euro-leaf (Eurolístek) Typ: 1.typ</p>	<p>(I) EPD (Environmentální prohlášení o produktu) Typ: 3.typ</p>

4.6 Nápadník pro ekologičtější školu

Ekologičtější varianty pomůcek

1. Náhrada CD disků za flash disky (například při předávání fotek ze školních akcí)
2. Mycí houba na školní tabuli ze syntetických materiálů nahrazena houbou mycí, případně starým kusem látky
3. Bambusové náplasti na zranění namísto klasických
4. Výměna papírových ručníků za vysoušeče rukou
5. Guma na gumování z přírodního kaučuku
6. Celokovové nůžky, například z nerez, nikoli plastové
7. Celokovová ořezávátka, případně dřevěná, nikoli plastová
8. Výtvarné potřeby, například vodovky a tempery v papírové krabičce, nikoli plastové
9. Nelakované tužky a pastelky (případně s FSC certifikací)
10. Vodové barvy z minerálních pigmentů
11. Štětce z přírodních štětín a s dřevěnými násadami
12. Sešity z papíru, který není běleny chlorem
13. Látkové ubrousky na svačinu, nikoli mikroten, případně lze použít i ubrousky se včelím voskem, nebo krabičku
14. Neparfemované školní pomůcky
15. Dřevěná pravítka místo plastových, která se snadno zlomí v tašce
16. Papírové obaly na sešity, případně obaly z cukrové třtiny, namísto plastových
17. Náhrada izolepy papírovou páskou

Typy pro ekologičtější školu

18. Maximalizace třídění papíru, plastu a skla
19. Třídění kovu
20. Omezení tisku materiálů
21. Osvěta o náhradě jednorázových pomůcek za znovupoužitelné (například náhrada jednorázových per za znovu doplňitelná)
22. Nepodporovat žáky v nakupování věcí, které použijí jednou, například na besídky, představení, fotky.
23. Ekologické pěstování například zeleniny

24. Výměna vodovodních baterií s kohoutky za pákové baterie, případně baterie s pohybovým senzorem či samouzavíracím ventilem
25. Kohoutky s perlátory
26. Sprchy se samouzavíracím ventilem k úspoře vody
27. Výměna plastových čipů na obědy například za zařízení na otisk prstu, aby se zamezilo ztrácení čipů a vytváření jejich kopií.
28. Vstup do budovy na otisk prstu, namísto kartiček/čipů/klíčků
29. Šatní skříňky se zámky na kód namísto klíčku
30. Placení poplatků za neutralizaci uhlíkové stopy při cestování
31. Vypínání školního zvonku mimo výuku na škole
32. Úsporné žárovky ve třídách
33. Světla na fotobuňku ve večer méně navštěvovaných místech
34. Zhasínání
35. Zalévání zahrady, pozemku školy dešťovou vodou
36. Sběr vybitých baterií a jejich následná recyklace
37. Eliminace používání CD disků
38. Nastavení režimu spánku na počítačích a monitorech pro úsporu energie
39. Nevytápět školu na příliš vysoké teploty, netopit v noci
40. Podpora českých výrobků
41. Obstarání propagačních materiálů například od NaZemi, Fairtrade Česko a Slovensko a nechat je k dispozici na chodbách.
42. Zapojení do programu Ekoškola
43. Snaha o získání statusu Fairtradová škola
44. Výuka venku
45. Doprava na akce pomocí městské hromadné dopravy, případně pěšky
46. Účast na ekologické výuce v CHKO
47. Solární panely na budově
48. Výroba hmyzích domečků a ptačích budek
49. Založení kompostu
50. Účast na ekologické olympiádě
51. Náplně do tiskáren z obnovitelných zdrojů
52. Úklid prostor školy pomocí ekologických čisticích prostředků

53. Kompostovatelné pytle na odpadky místo plastových

54. Používání Fairtrade míčů na tělesnou výchovu

Úspora papíru

55. Tisk menších formátů, úspora papíru

56. Využívání papíru z obou stran, oboustranný tisk

57. Maximalizace využívání projektorů a tabule namísto tisku materiálů

58. Místo testů tištěných na papír využít například mobilní aplikace

59. Recyklovaný toaletní papír

60. Papír s FSC certifikací udržitelných lesů

61. Podpora zasílání domácích úkolů elektronicky (například psaní slohových prací na počítači)

62. Papíry potištěné z jedné strany a nevyužité, použít například na psaní odpovědí na pětiminutovky z druhé strany

63. Umožnit žákům používat učebnice v elektronické podobě, případně jim dát například pdf formát těchto učebnic k dispozici

64. Biodegradovatelné roušky

Stravování

65. Možnost volby „do vlastního hrníčku“ u automatu na kávu/ čokoládu/čaj

66. Bio potraviny ve školních automatech, bufetech, jídelně

67. Omezení prodeje sladkých nápojů v plastových lahvích

68. Podpora pití kohoutkové vody

69. Bio šťávy jako náhrada za slazené nápoje například v bufetu/školní jídelně

70. Nádobí ve školní jídelně z materiálů, které lze recyklovat (sklo, nikoli porcelán)

71. Eliminace palmového oleje

Osvěta, propagace ekologického smýšlení

72. Neplýtvání vodou, například podpořit nápisy u umyvadel

73. Vyhledávání ekologičtějších variant nejen školních pomůcek

74. Omezování jednorázových, například mikrotenových, obalů

75. Úspora elektrické energie, demonstrace na příkladu, kdy žáci musí sami vynaložit práci, kterou přemění na elektrickou energii a uchovají ji v baterii

76. Ekologičtější alternativy školních pomůcek a doplňků (batohů, bačkor, lahví...)
77. Osvěta o ekologičtějších variantách hygienických pomůckách (nebělené vložky a tampony, menstruační kalíšek, kalhotky a jiné)
78. Kdo vyrobil mé oblečení? Upozornění na pracovní podmínky lidí v rozvojových zemích
79. Vedení žáků k vážení si pitné vody z kohoutku, demonstrovat, jak žijí lidé bez přístupu vody v domácnostech, například rozdáním kanystrů s vodou, kterou budou muset žáci nosit všude s sebou po budově, splachovat s ní, umývat si z ní ruce, používat ji na pití. Naučí se šetřit vodou a vážit si její dostupnosti.
80. Z čeho je mé oblečení? Upozornění na přítomnost mikroplastů v oblečení
81. Rozdíl mezi fast fashion a udržitelným oděvním průmyslem
82. Upozornění na neekologičnost umělých nehtů, umělých řas (plast případně pochází ze zvířecích chlupů)
83. Podpora upcyklace neboli opětovné využívání, například zavařovacích sklenic na výtvarnou výchovu na promývání štětců
84. Podporovat žáky ke koupi učebnic z druhé ruky pro úsporu lesů i financí
85. Osvěta ohledně neplýtvání jídlem

Propagační předměty školy

86. Znovupoužitelné bambusové hrníčky (s víčkem) s logem školy jako náhrada jednorázových plastových kelímků
87. Školní trička a mikiny vyrábět z organické bio bavlny.
88. Nepodporovat žáky v koupi třídních triček z neférových zdrojů
89. Nelakované dřevěné tužky s logem školy, případně s certifikací FSC
90. Výroba propisek z kukuřičného PLA místo plastu, případně z bambusu
91. Látkové tašky s logem školy, místo polyesterových batůžků

Pořádání akcí

92. Sběr starého textilu, například uspořádání bazaru oblečení a výtěžek použít pro podporu šetrnosti školy, či podpořit nějakou organizaci
93. Dražba dětských výtvorů na ekologická témata, výtěžek poté použít například pro další rozvoj eko projektů na škole
94. Sběr starého papíru
95. Bazar učebnic, kde by starší žáci prodávali nižším ročníkům použité učebnice

96. Projektový den na téma Ekoškola
97. Vaření z fair trade surovin
98. Vaření z bio surovin
99. Vaření vegetariánských/ veganských jídel
100. Uspořádání ochutnávky fair trade čokolád
101. Úklid, sběr odpadků ve veřejných prostorech
(následné vytrídění do kontejnerů na recyklovaný odpad)
102. Úklid, sběr odpadků na pozemku školy
(následné vytrídění do kontejnerů na recyklovaný odpad)
103. Uspořádání dne zdravých svačín
104. Prodej žáky vypěstovaných rostlin, výtěžek použít například na zušlechtění
pozemků školy
105. Projektové dny a workshopy v rámci Dne Země
106. Uspořádání Férové snídaň z lokálních Fairtrade surovin
107. Uspořádání zeleninového jarmarku

4.6.1 Ekoškola

Ekoškola je projektem pro mateřské, základní i střední školy, který učí žáky aktivně a samostatně řešit problémy, které jsou spojené s životním prostředím. Žáci s učiteli řeší reálné problémy, které analyzují, uskuteční změnu a případně se poučí z možných chyb [67].

Co celém světě Ekoškoly postupují podle 7 kroků k úspěchu:

1. Založení Ekotýmu
2. Analýza silných a slabých stránek školy z pohledu životního prostředí
3. Plán činností, naplánování konkrétních aktivit a činností na základě analýzy
4. Monitorování a vyhodnocování plánu činností, zaznamenávání pokroku
5. Environmentální výchova ve výuce, rozšiřování témat nejen ve škole ale i s širší veřejností, rodiči, úřady
6. Tvorba Ekokodexu, sdílených hodnot a zásad, který slouží jako návod k šetrnějšímu životu stylu ve škole i mimo ni [68].

Škola může vykonávat velké množství činností, které zmírňují dopad na životní prostředí. Ať už se jedná o náhradu školních potřeb za ekologičtější variantu, uvědomělé využívání zdrojů (voda, energie atd), účast či organizace environmentálně zaměřených akcí a mnoho dalších.

5. Diskuse

K tématu ecolabellingu jsem shromáždila velké množství informací, které jsem přehledně zpracovala. Nejdůležitějšími tématy, kterými jsem se zabývala a která spadala pod environmentální značení prvního typu, se stalo ekologické zemědělství a bio značení potravin. Narazila jsem na problém přílišné existence značení. Těchto značení existuje aktuálně, podle stránek Ecolabelindex.com 455 po celém světě. Podle míry využití v České republice a Evropě jsem vybrala ta značení, která jsou pro nás nejdůležitější a nejpřínosnější znát. Při výběru značení jsem subjektivně vybírala ta značení, která jsem jako spotřebitel zabývající se touto problematikou nacházela na výrobcích nejčastěji. Kritériem při výběru bylo například zda je výrobek kontrolován třetí stranou, zda se vyskytuje na českých výrobcích a zda je u České republiky využíván. Naopak značení, která jsou například pouze na kosmetice dovezené z Francie jsem pokládala za doplňkové. Tato zbylá přínosná značení jsem zpracovala do přehledné a stručné tabulky (viz příloha). Zabývala jsem se i procesem certifikace jednotlivých značení, složitostí a objektivitou certifikačního procesu a zhodnotila tak jejich váhu.

Dohledávání zdrojů bylo velmi zdlouhavé z důvodu jejich velkého množství. Velice často jsem pročítala texty právního charakteru, u kterých bylo náročnější ověřování jejich aktuality. Výhodou bylo, že většina informací o ecolabellingu byla dostupná na internetových portálech, domnívám se ale, že běžný spotřebitel nebude trávit čas pročítáním obsáhlých zdrojů o to spíše, jedná-li se o zdroje v cizích jazycích. Jelikož jsou ekologické značky používány po celém světě, pročítala jsem nejen zdroje v evropských jazycích, ale také například zdroje z Asie.

Zabývala jsem se i tématem falešného označování produktů neboli greenwashingem, který je bohužel častějším případem, než jsem se původně domnívala. Již v roce 2010 uvedla společnost TerraChoice ve své zprávě, že 95 % spotřebních produktů, které jsou označeny jako šetrnější k životnímu prostředí, vykazují určitou formu greenwashingu. Důvodem mohou být například vysoké nároky na firmy a nesnadné dohledávání informací druhou stranou neboli spotřebitelem. Pouze malé množství výrobců je schopno přehledně zpracovat informace o dopadu jejich výrobku na planetu a snadno zpřístupnit tyto informace spotřebiteli.

Důraz jsem kladla i na environmentální značení druhého typu, které zahrnuje témata o recyklaci obalů a produktů. O těchto tématech jsem se domnívala, že jsou všem bez výjimky známá. Opak byl ovšem pravdou. I já sama, přesto, že jsem si myslela, že toto téma je mi

vlastní, jsem zjistila spoustu nových poznatků. Měla jsem možnost se o ekologii bavit s žáky základní školy (6-9. stupeň) a zjistila, že velké množství těchto dětí a jejich rodiny recyklují, bohužel ale nemají od rodičů, potažmo učitelů nové, aktuální informace. Příkladem je vyhazování ruliček od toaletního papíru a plat od vajec do kontejneru na papír i přes jeho předešlou recyklaci. Toto je možné díky novým recyklačním technologiím od března roku 2020. Na aktuality upozorňuje společnost EKO-KOM v rámci propagace s názvem „Má to smysl, třídím odpad.“

Dalším z problémů, na které jsem v souvislosti s ekoznačením narazila, je odlišování ekologického značení obalu a samotného výrobku uvnitř. Již v roce 2008 upozornil Ekolist.cz na zaměňování ekoznaček EŠV (Ekologicky šetrný výrobek), který se vztahuje pouze k obalu, s biopotravinu. Milan Berka z organizace Kontrola ekologického zemědělství, zastával názor, že je v České republice úroveň osvěty v oblasti bioznaček nízká [10]. Každý spotřebitel by měl rozdíl v ekoznačení znát, bohužel informovanost v této oblasti není, podle mého názoru do této doby, dostatečná.

Možným řešením problému se zaměňováním ekoznaček obalu a výrobku, by mohlo být po vzoru Maďarska, zavedení značení ekologicky šetrného obalu [10]. Přínosem by bylo srozumitelnější oddělení těchto označení. Negativní stránkou je však vznik dalšího značení, k již tak existujícímu množství. Otázkou zůstává, zda by zavedením další ekoznačky nevzniklo více nesrovnalostí.

Problematika ekoznačení je velice zajímavá a měla by být v povědomí každého spotřebitele a domnívám se, že nejlépe již od základní školy. Bohužel existuje minimum přehledných zdrojů shrnující přehledně tato témata, proto jsem se zabývala vytvořením právě takového zdroje informací. To může být důvodem, proč tato témata nejsou součástí vzdělávání na školách. Například na stránkách Metodického portálu RVP.CZ jsem našla pouze jediný odborný článek na toto téma a ten se týkal zařazení environmentálních prvků do výtvarné výchovy.

Ecolabelling je téma, které je důležité a aktuální, o čemž mě přesvědčil i didaktický seminář „Učitelé sobě“ a rozhovory s učiteli biologie ze základních i středních škol na jejichž základě jsem zjistila, že se o tato témata učitelé zajímají a mají zájem o pracovní listy.

6. Závěr

Cílem této práce bylo shromáždit informace o ecolabellingových značkách, jejich využívání, rozdělení, značení, certifikačním systému a jejich důležitosti pro společnost. Důležitým tématem byl i spravedlivý obchod, jeho certifikace a také začlenění do výuky na školách.

Vytvořila jsem přehledný soubor informací o více než třiceti ecolabellingových značkách, které jsou nejvíce používány v České republice a Evropě, včetně jejich definice, klasifikaci získání a využívání. Součástí práce je přehledná tabulka s 89 značkami rozšířenými po světě.

Dále jsem vypracovala 4 pracovní listy návodem i řešením na témata týkající se ekoznaček a jejich vyhledávání a rozlišování. Tyto pracovní listy mohou být použity ve výuce žáků základních a středních škol a mohou vést žáky v rámci Environmentální výchovy a Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech k šetrnosti k životnímu prostředí. Pro školy jsem také vypracovala nápadník s více než sto typy, které by mohla škola využít ve snaze stát se více šetrnou k životnímu prostředí.

Výstupy své práce jsem prezentovala na metodickém didaktickém semináři „Učitelé sobě“ pro učitele biologie základních a středních škol, kde jsem se přesvědčila o aktuálnosti tohoto tématu a o zájmu učitelů použít mnou vypracované pracovní listy ve výuce na školách a dále tak šířit povědomí o ekoznačení a šetrnosti k životnímu prostředí.

Seznam literatury

1. Environmentální značení [online]. 2008–2010 Ministerstvo životního prostředí ČR. Dostupné na WWW: http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_znaceni
2. Národní program environmentálního značení (NPEZ) – aktualizace 2017. Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_znaceni/\\$FILE/OFDN-NPEZ_v2017-20180410.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_znaceni/$FILE/OFDN-NPEZ_v2017-20180410.pdf)
3. Pravidla Ministerstva životního prostředí o realizaci Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků a služeb [online]. Cenia. Dostupné na WWW: https://eko značka.cz/sites/default/files/public-pages-content/Pravidla_M%C5%BDP_o_realizaci_NP_E%C5%A0V.pdf
4. DVORSKÝ, Jan a Jiří URBAN. *Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady*. 2., aktualizované vydání. Brno: ÚKZÚZ, 2014. ISBN 978-80-7401-098-9.
5. URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. Praha: MŽP, 2003. ISBN 80-7212-274-6.
6. Jak ekoznačení funguje [online]. [cit. 2020-10-16]. Cenia. Dostupné na WWW: [http://www.cenia.cz/C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFHNSY0V](http://www.cenia.cz/C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFHNSY0V)
7. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-059-8.
8. Statistická šetření ekologického zemědělství: Základní statistické údaje (2017). *EARGI* [online]. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2018, září 2018 [cit. 2020-10-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/611801/Statistika_ekologickeho_zemedelstvi_2017.pdf
9. HRABALOVÁ, Andrea. *Rozsah ekologického zemědělství v České republice* [online]. 2020, 9.4.2020 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.uroda.cz/rozsah-ekologickeho-zemedelstvi-v-ceske-republice/>
10. ONDŘEJ, Martin Mach a Zdeňka KOVÁŘÍKOVÁ. *Může ekoznačka Ekologicky šetrný výrobek mást spotřebitele?* Ekolist.cz: zelená domácnost. Praha, 2008, 2008(1). ISSN

- 1802-9019. Dostupné také z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-anavody/muze-ekoznacka-ekologicky-setrny-vyrobek-mast-spotrebitele>
11. Jak používat nové evropské logo pro biopotraviny. Bio-info.cz [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/jak-pouzivat-nove-evropske-logo-pro-biopotraviny>
  12. Značení biopotravin: Bio. Praha: PRO-BIO LIGA, [2010], 1 složený l. (6 s.).
  13. European Commission: Ecolabel. *Ec.europa* [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>
  14. Ekoznačka EU - Květina. *Euroskop* [online]. Vláda České republiky [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/599/sekce/ekoznacka-eu---kvetina/>
  15. Ekoznačka EU. *Cenia* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://ekoznacka.cz/ekoznaceni/ekoznacka-eu>
  16. Co to je certifikace FSC?: Tiskoviny s FSC. Nejčastější dotazy. *HRG Home* [online]. Litomyšl: H.R.G. spol. s r.o. [cit. 2021-6-26]. Dostupné z: <https://www.hrg.cz/co-to-je-certifikace-fsc>
  17. CERTIFIKÁT FSC®. *Bureauveritas* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://www.bureauveritas.cz/certifikat-fscr>
  18. Seznam FSC výrobků. *FSC Česká republika* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <http://www.czechfsc.cz/poradensky-servis-fsc-cr/informace-pro-verejnost/seznam-fsc-vyrobků.html>
  19. Principy FSC certifikace. *FSC Česká republika* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <http://www.czechfsc.cz/fsc-certifikace/principy-fsc-certifikace.html>
  20. FSC. *Pražská příroda* [online]. Hlavní město Praha, 2013 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <http://www.praha-priroda.cz/lesy/fsc/>
  21. Norma PEFC a FSC – certifikace lesů a výrobků ze dřeva. *Sigma point* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://sigmapoint.cz/norma-pefc-a-fsc/>
  22. Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2019 [online]. Praha, Ministerstvo zemědělství, 16.9.2020 [cit. 16. 10. 2020]. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/file/658587/Zprava_o_stavu_lesa_2019.pdf
  23. Srovnání certifikačních systémů. *FSC Česká republika* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <http://www.czechfsc.cz/fsc-certifikace/srovnani-certifikacnich-systemu-/>
  24. Co je PEFC. *PEFC* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <http://www.pefc.cz/pefc/>

25. Certifikace trvale udržitelného lesního hospodaření. *PEFC* [online]. [cit. 2020-10-31].
Dostupné z: <http://www.pefc.cz/lesy/>
26. Manuál pro užívání loga PEFC. *PEFC* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
<http://www.pefc.cz/wp-content/uploads/Logo-PEFC/Manu%C3%A1l%20pro%20spr%C3%A1vn%C3%A9%20pou%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD%20loga%20PEFC.pdf>
27. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES: o obalech a obalových odpadech. *EKOKOM* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/Zakony_a_smernice/Sm%C4%9Brnice%2094_62%20o%20obalech%20a%20obalov%C3%BDch%20odpadech%20v%20konsolidovan%C3%A9m%20zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf
28. Slovník. *Samosebou.cz* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z:
<https://www.samosebou.cz/slovník/>
29. Značení obalů. *EKO-KOM* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/znaceni_obalu_14-01a.pdf
30. Zelený bod a značka EKO-KOM. *EKOKOM* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
<https://www.ekokom.cz/cz/klienti/uzitecne-informace-pro-klienty/zeleny-bod>
31. Zelený bod. *ENVI-PAK* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: <https://envipak.sk/o-spolocnosti/zeleny-bod>
32. CO JE TO RECYKLACE? *Třídění odpadu. cz* [online]. [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
<https://www.trideniodpadu.cz/recyklace>
33. Výroční shrnutí 2019. *EKO-KOM* [online]. EKO -KOM [cit. 2020-10-31]. Dostupné z:
https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Obecne/Ekokom_vyrocní_shrnutí_2019_web.pdf
34. Obvyklé otázky: k předpisům o obalech. *EKO-KOM* [online]. EKO -KOM [cit. 2020-10-31].
Dostupné z:
https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/Obvykle_otazky_k_predpisum_o_obalech_v_6-4.pdf
35. KAM VYHODIT KOMBINOVANÉ OBALY? *Samosebou.cz* [online]. 2019, 31.07.2019 [cit. 2021-6-17]. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/2019/07/31/kam-vyhodit-kombinovane-obaly/>

36. ČSN ISO 14021 Environmentální značky a prohlášení – Vlastní environmentální tvrzení (typ II environmentálního značení)
37. Přeškrtnutá popelnice. *Help-Man.cz* [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://www.help-man.cz/oznaceni/preskrtnuta-popelnice/>
38. Značení výrobků. *Ekolamp s.r.o.* [online]. 2014 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://www.ekolamp.cz/cz/vyrobci-a-dovozci/povinnosti-ze-zakona/znaceni-vyrodku>
39. Červené kontejnery. *ASEKOL a.s.* [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://www.asekol.cz/cervene-kontejnery/>
40. URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. Praha: MŽP, 2003. ISBN 80-7212-274-6.
41. LANDES, Andreas. The Triman Logo: Obligations for e-commerce in France. *Ecosistant* [online]. 2021, 14.1.2021 [cit. 2021-6-17]. Dostupné z: <https://www.ecosistant.eu/en/triman-logo/>
42. PATOČKOVÁ, Martina a Veronika NĚMCOVÁ. Jak poznám greenwashing. *Ekonews.cz: Byznys a udržitelnost* [online]. Ekonews For Future Media [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: <https://www.ekonews.cz/co-je-greenwashing/>
43. Greenwashing: The Seven Sins of Greenwashing. *CFI™: Corporate Finance Institute* © [online]. CFI Education [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/greenwashing/>
44. HEJKRLÍK, Jiří. *Fair trade: spravedlivý obchod v České republice*. Česko: Asociace pro Fairtrade, 2004, 16 s.
45. Fairtradové komodity. *Fairtrade Česko a Slovensko* [online]. Praha [cit. 2021-6-24]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtradove-komodity/>
46. *Leták, co je FT: PSANÍ FAIRTRADE A FAIR TRADE* [online]. Praha 2 [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2019/01/letak_co_je_FT.pdf
47. O Fair Trade. *Fairobchod.cz* [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://www.fairobchod.cz/o-fair-trade/>
48. History of Fair Trade: 60 years of Fair Trade: A brief history of the Fair Trade movement. *World Fair Trade Organization* [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://wfto.com/about-us/history-wfto/history-fair-trade>

49. The world fair trade organization: History. *Oxfam International* [online]. Nairobi [cit. 2021-6-27]. Dostupné z: <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621104/cs-world-fair-trade-organization-201120-en.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
50. *The history of UNCTAD 1964-1984*. In: . New York: UNITED NATIONS PUBLICATION, 1985. ISBN 92-1-112189-2. Dostupné také z: https://unctad.org/system/files/official-document/osg286_en.pdf
51. Annual report 2019. *World Fair Trade Organization* [online]. 2020 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://wfto.com/sites/default/files/WFTO%20Annual%20Report%202019.pdf>
52. Výroční zpráva 2008. *Asociace pro Fair Trade* [online]. Praha: Asociace pro Fair Trade, 2020 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2019/02/VZ_2008.pdf
53. European Fair Trade Association. *European Fair Trade Association* [online]. 2015 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <http://www.european-fair-trade-association.org/efta/index.php>
54. RANSOM, David. *Fair trade*. V Brně: Doplněk, 2011, 135 s. Společensko-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-258-2.
55. Our guarantee system: 10 PRINCIPLES OF FAIR TRADE. *World Fair Trade Organization* [online]. 2017 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://wfto.com/what-we-do#our-guarantee-system>
56. *Fairtrade certifikace a kontrola* [online]. Praha [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-certifikace-a-kontrola/>
57. *Standardy Fairtrade* [online]. Praha [cit. 2021-6-20]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/standardy-fairtrade/>
58. Znamka FAIRTRADE. *Fairtrade Česko a Slovensko* [online]. Praha [cit. 2021-6-24]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-znamka-nove-schema/>
59. Minimální výkupní cena a fairtradový příplatek. *Fairtrade Česko a Slovensko* [online]. Praha [cit. 2021-6-24]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/news/minimalni-vykupni-cena-a-fairtradovy-priplatek/>
60. Fair for Life programme: Certification standard for Fair Trade and responsible supply-chains. *Fair for Life* [online]. L'Isle Jourdain: ECOCERT [cit. 2021-6-25]. Dostupné z:

https://www.fairforlife.org/pmws/indexDOM.php?client_id=fairforlife&page_id=ffl&lang_iso639=en

61. Our Role in the Fair Trade Movement. *Fair Trade CERTIFIED* [online]. Oakland: FAIR TRADE USA, 2020 [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: <https://www.fairtradecertified.org/who-we-are/fair-trade-movement>
62. 100 % fair: Wer ist die GEPA? *GEPA - The Fair Trade Company* [online]. Wuppertal: Pressestelle GEPA - The Fair Trade Company [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: <https://www.gepa.de/gepa/mission/wer-ist-die-gepa.html>
63. OBCHŮDEK JEDNOHO SVĚTA: FAIR TRADE. *Obchůdek jednoho světa* [online]. 2010 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://www.jedensvet.org/>
64. O nás. FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO [online]. [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: <https://fairtrade-cesko.cz/fairtrade/o-nas/>
65. Fairtradová města. Fairtradová města [online]. NaZemi [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: https://www.fairtradovamesta.cz/ft_mesta
66. Fairtradové školy. Fairtradová města [online]. NaZemi [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: https://www.fairtradovamesta.cz/ft_skoly
67. O programu: Program Ekoškola je největší dlouhodobý environmentalní vzdělávací program na světě. Ekoškola [online]. Praha: TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://ekoskola.cz/cz/o-programu>
68. 7 kroků: Metodika 7 kroků Ekoškoly je jednoduchá, ale promyšlená a ověřená cesta, jak uskutečnit pozitivní změny ve škole a jejím okolí. Ekoškola [online]. Praha: TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://ekoskola.cz/cz/7-kroku>
69. Počty ekologických subjektů k 19.11.2021. Registr ekologických podnikatelů [online]. Praha, 2021, 19.11.2021 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/StatistikaPocetEP.aspx>

Zdroje obrázků:

1. Obrázek 1 Vznik značky EU – Euro-leaf (Eurolístek). Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/organic-logo-user-manual_en.pdf
2. Obrázek 2 Euro - leaf (Eurolístek). Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/organic-logo-user-manual_en.pdf
3. Obrázek 3 Ekoznačka Evropské unie – The Flower. Dostupné z: <https://ekoznacka.cz/ekoznaceni/ekoznacka-eu>
4. Obrázek 4 Bio zebra. Dostupné z: https://www.bionneeds.cz/user/upload/Biozebra_barevna1.jpg
5. Obrázek 5 Ekologicky šetrný výrobek Dostupné z: <https://ekoznacka.cz/ekoznaceni/ekoznacka-esv-a-ess>
6. Obrázek 6 Ekologicky šetrná služba. Dostupné z: <https://ekoznacka.cz/ekoznaceni/ekoznacka-esv-a-ess>
7. Obrázek 7 FSC 100 %. Dostupné z: https://fsc.org/sites/default/files/styles/carousel/public/2019-07/FSC_C000000_100_None_Portrait_WhiteOnGreen_r_a4cVk4.png?itok=Ble6J4io
8. Obrázek 8 FSC RECYCLED. Dostupné z: https://fsc.org/sites/default/files/styles/carousel/public/2019-07/FSC_C000000_RECYCLED_None_Portrait_WhiteOnGreen_r_drUN6G.png?itok=X4xQ64QW
9. Obrázek 9 FSC MIX. Dostupné z: https://fsc.org/sites/default/files/styles/carousel/public/2019-07/FSC_C000000_MIX_None_Portrait_WhiteOnGreen_r_YantGt.png?itok=N5xJ9VVR
10. Obrázek 10 Certifikát FSC (Forest Stewardship Council) - s kódem Hlavního města Praha. Dostupné z: http://www.praha-priroda.cz/obrazek/55c0c4c68db8e/fscactual-5e60ae370ca50_139x200.jpg
11. Obrázek 11 PEFC. Dostupné z: <http://www.pefc.cz/wp-content/uploads/Logo-PEFC/Manu%C3%A1l%20pro%20spr%C3%A1vn%C3%A9%20pou%C5%BE%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD%20loga%20PEFC.pdf>

12. Obrázek 12 ZELENÝ BOD. Dostupné z: <https://www.ekokom.cz/cz/klienti/uzitecne-informace-pro-klienty/zeleny-bod>
13. Obrázek 13 EKO-KOM. Dostupné z: <https://www.ekokom.cz/cz/klienti/uzitecne-informace-pro-klienty/zeleny-bod>
14. Obrázek 14 Identifikační číselný kód a grafická značka (plast). Dostupné z: https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/znaceni_obalu_14-01a.pdf
15. Obrázek 15 Identifikační písemný kód a grafická značka Dostupné z: https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/znaceni_obalu_14-01a.pdf
16. Obrázek 16 Identifikční písemenný a identifikční číselný kód a grafická značka (plast). Dostupné z: https://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/znaceni_obalu_14-01a.pdf
17. Obrázek 17 Möbiova smyčka. Dostupné z: <https://cs.deborahnormansopranos.com/zakon/111600-petlya-mebiusa-na-upakovke-cto-eto.html>
18. Obrázek 18 Přeškrtnutá popelnice – označení elektrozařízení pro účely zpětného odběru elektrozařízení a odděleného sběru elektroodpadů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/2005/2005c123z0352p006o002.png>
19. Obrázek 19 Označení elektrozařízení uvedených na trh po 13. srpnu 2005. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/2005/2005c123z0352p006o001.png>
20. Obrázek 20 Neznečišťuj životní prostředí! Dostupné z: <https://www.priroda.cz/nahledy/r/recyklace-kos-foto-740x738.jpg>
21. Obrázek 21 Trimán. Dostupné z: <https://www.ecosurety.com/media/382432/triman-logo.jpg?width=80&height=75>
22. Obrázek 22 EPD (environmental product declaration). Dostupné z: http://www.n-i-s.cz/userfiles/Zach_vseobecne_pozadavky_Ekologie/EKOLABEL/EPD_1.jpg
23. Obrázek 23 World Fair Trade Organization (WFTO). Dostupné z: <https://i1.wp.com/wfto-europe.org/wp-content/uploads/2017/03/Press-Release-logo-3.jpg?zoom=1.25&resize=188%2C188&ssl=1>
24. Obrázek 24 Základní principy FairTrade podle WFTO. Dostupné z: <https://img.fairmade.cz/images/FT%20obr%3%a1zek.jpg>
25. Obrázek 25 FAIRTRADE®. Dostupné z: https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2019/01/znamka_FAIRTRADE.png

26. Obrázek 26 FAIRTRADE® složený výrobek. Dostupné z: https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2019/01/znamka_FAIRTRADE_slozeny.png
27. Obrázek 27 FAIRTRADE® speciální známka bavlna. Dostupné z: https://fairtrade.cz/wp-content/uploads/2021/03/znamka_FAIRTRADE_bavlna.png
28. Obrázek 28 FAIRTRADE® speciální známka zlato. Dostupné z: https://fairtrade.cz/wp-content/uploads/2021/03/znamka_FAIRTRADE_zlato.png
29. Obrázek 29 FAIRTRADE® přísada ve výrobku (kakao, bavlna, růže). Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-znamka-nove-schema/>
30. Obrázek 30 Starší značení – FAIRTRADE COTTON/COCOA PROGRAM®. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-znamka-nove-schema/>
31. Obrázek 31 Fair for Live. Dostupné z: <https://searchlogovector.com/wp-content/uploads/2018/07/fair-for-life-fair-trade-logo-vector.png>
32. Obrázek 32 Fair Trade CERTIFIED™. Dostupné z: <https://www.fairtradecertified.org/themes/fairtheme/source/images/ftc-full-seal-rgb.svg>
33. Obrázek 33 GEPA. Dostupné z: <https://www.zumquadrat.com/kunden/gepa>

Zdroje k tabulkám

Tabulka 2 Příklady značení obalových materiálů: ROZHODNUTÍ KOMISE ze dne 28. ledna 1997. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997D0129&from=CS>

Tabulka 3 Rozdíl mezi značkami FAIRTRADE, viz zdroje obrázků 22,23,24,25,26 a literatura 66,67

7. Přílohy

7.1 Najdi ekoznačku, obrázky obalových materiálů

Vyrobeno z:

1/4x 1/2x 1/10x

Nealkoholický nápoj ochucený připravený ze zeleného čaje s citronovou šťávou.
Ošetřeno vysokým tlakem.

Složení: pitná voda, jablčná šťáva 5 %, agávový sirup 4 %, citronová šťáva 2 %, zázvor 2 %, zelený čaj 0,9 %, antioxidant: kyselina L-askorbová.

Minimální trvanlivost do: datum uvedené na víčku.

Skladujte a uchovávejte při teplotě od 0 °C do +7 °C.
Po otevření spotřebujte do 72 hod.
Před otevřením protřepejte.

Tento čaj byl vypěstovaný UTZ certifikovanými pěstiteli.
www.albert.cz/utz. Na výrobu této lahve bylo použito 50 % recyklovaného materiálu PET.

NATURE'S PROMISE

GREEN TEA

Nature's Promise
Healthy life

Jablko citron & zázvor
ZELENÝ ČAJ

50% IPEP **UTZ CERTIFIED** **Tea**

ENERGIE NA 100 ml
61 kJ
14 kcal

500 ml

Výživové údaje na 100 ml:

Energetická hodnota	61 kJ/14 kcal
Tuky	0 g
z toho nasycené mastné kyseliny	0 g
Sacharidy	3,5 g
z toho cukry	3,4 g
Vláknina	0,2 g
Bílkoviny	0 g
Sůl	0 g

Výrobce:
HOOGESTEGER BV, Domineeslaan 93,
1161 BW Zwamenburg, Nizozemsko

Proávajíc:
Albert Česká republika, s.r.o.,
Rádkická 520/117, 158 00
Praha 5, Česká republika.
Zákaznická infolinka:
+420 800 402 402.
www.naturespromise.cz

500 ml

8 594 02 1 044 384

BEZ PALMŮ **BEZ OVČÍHO TUKU** **BEZ MLEKA** **BEZ BÍLÉHO CUKRU** **BEZ KAKAO**

FAIR-TRADE KAKAO

BIO ZEMANKA
SIOPEKARNA

BEZLEPKOVÉ

ČOKOLÁDOVÉ HRUDKY S POKANOU

BEZLEPKOVÉ PORANKOVÉ BIO HRUDKY S ČOKOLÁDOU

FAIR TRADE KAKAO

BEZ MLEKA **BEZ BÍLÉHO CUKRU** **BEZ OVČÍHO TUKU**

ZEMANKA SIOPEKARNA

www.biopekarnazemanka.cz

8 594 07 1 12 10 96 0

na 100 g
Energetická hodnota 1843 kJ / 442 kcal
Tuky 24 g
z toho nasycené mastné kyseliny 6,5 g
Sacharidy 53 g
z toho cukry 49 g
Bílkoviny 6,9 g
Sůl 0,9 g

Výživové údaje
na 100 g
Tuky 24 g
z toho nasycené mastné kyseliny 6,5 g
Sacharidy 53 g
z toho cukry 49 g
Bílkoviny 6,9 g
Sůl 0,9 g

www.biopekarnazemanka.cz

BEZ PALMŮ **BEZ OVČÍHO TUKU** **BEZ MLEKA** **BEZ BÍLÉHO CUKRU** **BEZ VAJEC** **BEZ KAKAO**

RODINNÁ RECEPTURA

BIO ZEMANKA
SIOPEKARNA

Čoko-pepeshky
S FAIR-TRADE ČOKOLÁDOU

BIO ČOKO-KOKOSKY S FAIR-TRADE ČOKOLÁDOU

FAIR TRADE KAKAO

BEZ MLEKA **BEZ BÍLÉHO CUKRU** **BEZ OVČÍHO TUKU** **BEZ VAJEC**

ZEMANKA SIOPEKARNA

www.biopekarnazemanka.cz

8 594 07 1 12 10 14 4

na 100 g
Energetická hodnota 2125 kJ / 510 kcal
Tuky 32 g
z toho nasycené mastné kyseliny 18 g
Sacharidy 49 g
z toho cukry 24 g
Bílkoviny 6,9 g
Sůl 0 g

Výživové údaje
na 100 g
Tuky 32 g
z toho nasycené mastné kyseliny 18 g
Sacharidy 49 g
z toho cukry 24 g
Bílkoviny 6,9 g
Sůl 0 g

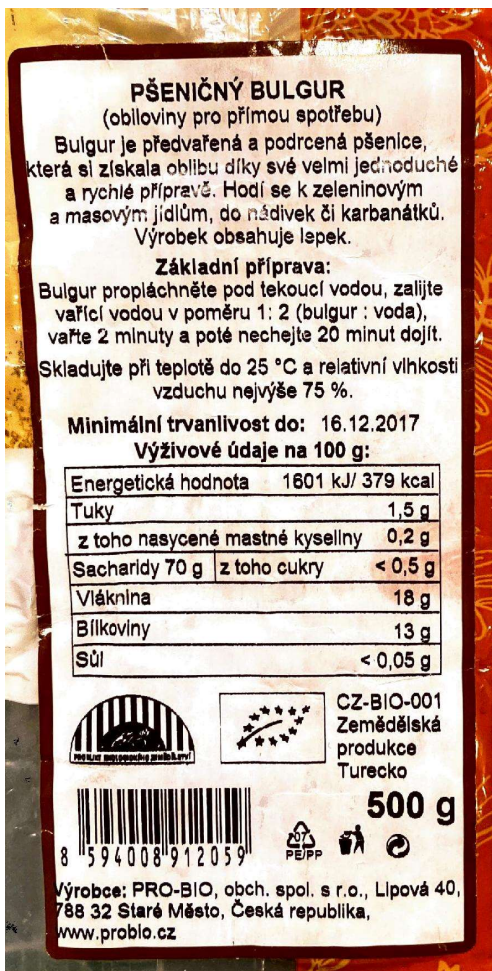
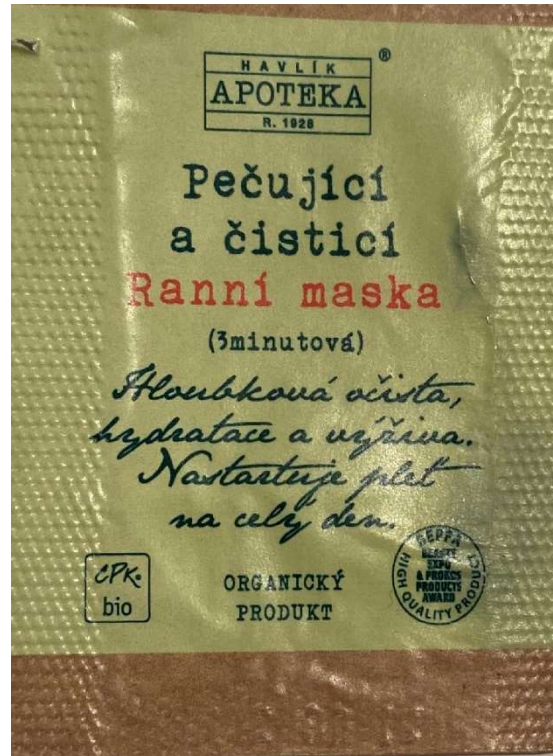
www.biopekarnazemanka.cz

Domov je tam, kde vždy
objevím nějakou dobrotu.

NAVRH NA PODÁVÁNÍ

KRYSTAL

Magic Moments

© Magic Moments – a delicious, warming fruit tea blend. Enjoy the unique taste of TEEKANNE World of Fruits "Magic Moments" – a superb tea blend of ripe fruits with the taste of oranges and rum-grapes. Let yourself be enchanted by the delicious taste of this magic composition.

Flavored fruit tea blend with the taste of orange and rum-grape. Ingredients: Apple, hibiscus, rosehip, orange peel (9%), cinnamon, rum-grape flavour, orange flavour.

Made for TEEKANNE Austria, Münchner Bundesstraße 120, A-5020 Salzburg, www.teekanne.com

Best before: see bottom side. Store in a cool, dry place.

20 tea bags at 2,5g Net weight 50g

TEEKANNE
QUALITY BRAND

FRUIT TEA FLAVOURED

NEW DESIGN. SAME TASTE.

Bionativ vanilka. Složení: jogurt bílý*, syrovátka*, bio vanilková náplň 10 % (třtinový cukr*, voda, tapiokový škrob*, koncentrát z karotidy, jablka a dýně*, citronový koncentrát*, bourbon vanilkový lusk (1,1% přírodní aroma), tuk min. 1,2 % *produkt ekologického zemědělství. Před konzumací doporučujeme protřepat, sediment není na závadu.

Výživové hodnoty na 100 g	
Energetická hodnota	253 kJ/60 kcal
tuky	15 g
z toho nasycené mastné kyseliny	0,9 g
sacharidy	101 g
z toho cukry	97 g
bílkoviny	15 g
sůl	0,09 g

Výrobce: Bio Vavřínek a Kosář, s. r. o., Okrouhlice 27, 256 01 Benešov
www.biovavrinek.cz
Uchovávejte při teplotě 4-8 °C.
Po otevření ihned spotřebujte.
VYROBENO V ČESKÉ REPUBLICE.

BIO NATIV
PROBIOTICKÝ NÁPOJ
VANILKA 250 ml
EKOLOGICKÁ POTRAVINA Z ČESKÉ FARMY

obsahuje
pravou
BOURBON
VANILKU

CZ-BIO-003
Zemědělská produkce EU
ETIKETA
C189544
ES

Spotřebujte do:

8594008911519
PRO-BIO, obchod. spol. s r. o., Lipová 40, 788 32
Staré Město, Česká republika, www.probio.cz

CZ-BIO-001
Zemědělská
produkce
EU/ mlino EU

Skladujte při teplotě do 20 °C a relativní vlhkosti
vzduchu nejvýše 65 %.

Energie	1548 kJ/366 kcal
Tuky	0,8 g
z toho nasycené mastné kyseliny	0,1 g
Sacharidy	81 g
z toho cukry	49 g
Vláknina	4,6 g
Bílkoviny	6,1 g
Sůl	0 g

Výživové údaje na 100 g:

Složení:
pšenice* (51 %), glukózový sirup*, třtinový cukr*,
med* (1,6 %), *z ekologického zemědělství
Minimální trvanlivost do: 23.12.2020

Výrobek může obsahovat stopy podzemnice olejné,
skotřepkoyých plodů, sýli, celeru a sezamu.

PŠENIČNÉ PUKANCE MEDOVÉ
(puřcovaný výrobek)

Medové pukance jsou stejně jako mull výborné
ke snídani nebo jako svačina, zalité mlékem nebo
namočené v jogurtu.

YVES ROCHER

**Pomme Rouge
Red Apple**

GEL LAVANT MAINS • HAND SOAP
e 190 ml 6.4 fl. oz.

(CZ) **Tekuté mydlo na ruce**
Cervené jablko
Dermatologicky testováno, pH neutrální
k pokožce. Důkladně opláchněte.

(SK) **Tekuté mydlo na ruky**
Cervené jablko
Dermatologicky testované, pH neutrálné
k pokožke. Dôkladne opláchnite.

Distributor pro ČR: www.yves-rocher.cz
Distribútor pre SR: www.yves-rocher.sk
64666

el lavant mains au parfum de Pomme Rouge.
ologique. pH neutre pour la peau. Rincer.

nd soap with a Red Apple fragrance. Tested
sion. pH balanced for skin. Rinse.

rfume Manzana Roja. Enjuagar. • Flüssigseife
ple". Abspülen. • Vloeibare handzeep Red
handtvl – Red Apple. Sköjlj/skylt av. • Nes-
Apple. Huuhtele. • Sapone liquido per le mani
vermelha. Enxaguar.

Red Apple. Risciacquare • Sabonete liquido para as mãos - perfume Maçã vermelha. Enxaguar.

INGREDIENTS : AQUA/WATER/EAU • AMMONIUM LAURYL SULFATE • GLYCERIN
• DECYL GLUCOSIDE • CENTAUREA CYANUS FLOWER WATER • PARFUM/FRA-
GRANCE • COCAMIDE MIPA • COCAMIDOPROPYL BETAINE • CITRIC ACID • SODIUM
BENZOATE • SODIUM CHLORIDE • TETRASODIUM EDTA • PYRUS MALUS (APPLE)
FRUIT WATER • BUTYLENE GLYCOL • SALICYLIC ACID • LIMONENE • LINALOOL •
POTASSIUM SORBATE • METHYLPROPANEDIOL • CI 16035 (RED
40) • CI 42090 (BLUE 1)

3
6600051646565
64656

Yves Rocher - 56201 La Gacilly - France - Made
in France - Hecho en Francia, Importado por: Y.R.
Mexicana, S.A. de C.V., Poniente 146 - No. 624, Col.
Industrial Vallejo, C.P. 02300, Ciudad de México.
www.yves-rocher.com

Uš Ingvera cepurni (34 gabali), biologiški
Sastāvdaļas: Kviešu milti*, cukurs*, palmu tauki*,
invercukura sirups*, rīdinātājs (E500), kanēlis*
ngvers* (0,4 %), Krustnagliņas*, sāls. Ar saturēt
dās un manēdas. * Bioloģiskie produkti. **Letēcians**
rīda: Sauti apskāstājas. Uzglabāšana: Uzglabāt sausā
veidā istabas temperatūrā. Pēc atvēršanas uzglabāt
hermetiskā traukā istabas temperatūrā.

LT: Imbieriniai sausiniai (34 vienetai), ekologiški
Sudėtumosis dausys: **Kviečiai miltai***, cukrus*,
palmių taukai*, invertuozas cukraus sirupas*,
lakšis klijų mėsztava (E500), cinamonas*,
indriai* (0,4 %), gvazdikėliai*, vaigoniųi druska,
sūdytieji gali būti kausiniai, ir rīngidai. * Biologiška
geraunatas lkt: Žr. dugna. **Latkytas**: laikyti sausa
kambario temperatūroje. Atidarius laikyti uždarius
nė kambario temperatūroje.

PL: Ciastka imbirowe (34 sztuk), ekologiczne
Składniki: **Pszenna mąka***, cukier*, tłuszcz palmowy*,
syrup z cukru inwertowanego*, substancja spulchni-
ająca (E500), cynamon*, imbir* (0,4 %), goździki*,
sól. Może zawierać jaja i migdały. **Przełożenie:**
Kajalipid spozyczyć przed: Parzyć spód. **Przechowywanie:**
Przechowywać w suchym miejscu w temperaturze
pokojowej. Po otwarciu przechowywać w szczelnym
pojemniku w temperaturze pokojowej.

CZ: Zázvorové sušienky (34 kusů), bio
Složení: **Pšeničná mouka***, cukr*, palmový tuk*,
sirup z invertního cukru*, kypřička (E500),
skořice*, zázvor* (0,4 %), * Bio, Mléčná jílka trvanli-
vost do. Vždy spádně stránu. **Skladování:** Skladujte v
suchu při pokojové teplotě. Po otevření skladujte ve
zducňované nádobě při pokojové teplotě.

Produkt in Sverige per / Producent en Suéda para /
Produkt na Suéda para / Producent omv / Zouplio
yo / Kaktas žiedis, pasididijam / Paganima
Svedijje Papi uzgrynij / Wyp / Ktka of Sweden AB,
Box 702, SE-343 81 Almtun, Sueda
© Inner IKEA Systems B.V. 2011-2020

SE-ERD-08

Agricultura UE/nro UE / Agricultura UE/nro UE /
Agricultura UE/nro UE / Agricultura UE/nro UE /
Lauksaimniecība ES/nro ES / ES / ne ES
Zemes ūks / Roinro UE/nro UE / Zemnieciska
Zemes ūks / Roinro UE/nro UE / Zemnieciska
produkcija EU/nro EU

Valori nutricionali per 100 g / Valores
nutricionales por 100 g / Valores nutritio-
nais por 100 g / Avropiskaj biļvāon ovā
100 g / Uzdevība 100 g produkta /
100 g produkta maistīgumas /
Wartosc odzywczwa w 100 g / Vyzhovē
ūdale na 100 g

Energija / Valor energético / Energia / Energija / Energija / Energija / Energie vertē Energija / Energija / Enerģija / Grais / Grasis / Lipidos / Amņo / Tauki / Riešalai / Tūszcz / Tūly	1924 kJ 458 kcal
di cūi acidi grasī saturi / de las cuales saturados / dos quais saturados / es row onolov kopornro / ostarp piesātinātas taukskābes / iē kuri saturli riabūli, rīdžli, w tym kwasy nasycone / Z tobo nasycone masrē kyselny	7,4 g
Carboidrāt / Hidratos de carbono / Hidratos de carbono / Vārovņpāzes / Ogļhidrāt / Angļvāndrāli / Węglowodany / Saccharidy	71 g
di cūi zucheri / de los cuales azúcares / dos quais açúcares / es row onolov odngon / tošarp cukuri / iē kuri cukru / w tym cukry / Z tobo cukry	33 g
Proteīne / Proteínas / Proteínas / Ipaortēves / Olbaltumvielas / Baltūymai / Białko / Bilkovny Sāļi / Sal / Sal / Akm / Sāls / Dusai / Sól / Sól	6,2 g 1,0 g

1.903.749.00.0005

EUB06 124062

KAFFEREP

is memorable
moments with
laughter and
biscuits

GINGER THINS,
ORGANIC

170 g e

60% COCOA

organic

BELÖNING
is the rewarding taste of truly good chocolate

DARK CHOCOLATE WITH COFFEE CRUNCH, ORGANIC

100 g

UTZ Certified cocoa
ES-ECO-026-WAS
IKEA

ES-ECO-026-WAS
Zemědělská produkce EU / mimo EU
Polnohospodárstvo EÚ/mimo EÚ
EU-/nem EU-mezőgazdaság

CZ: Hořká čokoláda s kouskami kávových zrn, Bio.
Složení: Kakaová hmota*, cukr**, kakaový prášek se sníženým obsahem tuku*, kakaové máslo*, pražená kávová zrna* (2%), emulgátor* (složení: cokolový lecitin), sušené plnotučné mléko*, přírodní vanilková aroma**. *Z kontrolovaného ekologického zemědělství. Obsah kakaové sušiny v hořké čokoládě: Nejméně 60%. Může obsahovat lepek, arašidy, sóju, mandle, lískové ořechy a vejce. Skladování: Skladujte v chladném a suchém místě.

SK: Horľká čokoláda s kúskami kávových zŕn, Bio.
Zloženie: Kakaová hmota*, cukor**, kakaový prášok so zníženým obsahom tuku*, kakaové maslo*, pražené kávové zrná* (2%), emulgátor* (složenie: cokolový lecitín), sušené plnotučné mlieko*, prírodná vanilková aróma**. *Z kontrolovanej ekologickej poľnohospodársťva. Obsah kakaovej sušiny v horkej čokoláde: Najmenej 60%. Môže obsahovať gluten, arašidy, sóju, mandle, lískkové orechy a vajcia. Skladovanie: Skladujte v chladnom a suchom mieste.

HU: Étkezőlédés kávédarabokkal, Ökológiai
Összetevők: Kakaómassza*, cukor**, zsírszegény kakaópor*, kakaóvaj*, pórkölt kávébab* (2%), emulgálószert* (napraforgó lecitin), teljes zsírtartalmú tejpor*, természetes vanília aroma**. *Ellenőrzött ökológiai gazdálkodásból. Az étkezőlédés tartalmaz: A kakaó szárazanyag legalább 60%. Tartalmazhat búzát, földimogyorót, szójat, mandulát, mogyorót és tojást. Tárolás: Tárolja száraz és hűvös helyen.

Kakao v tomto produkte vypěstovali zemédelci s certifikáci UTZ. A je to možné vysledovať. / Kakao v tomto výrobku vypestovali farmári s certifikátom UTZ. Je tiež vysledovateľné. / Az ézen termékben található kakot UTZ-minősítéssel ellátott gazdák állították elő. Amely egyben nyomonkövethető is.
www.utz.org/IKEA

Výživové údaje na 100 g / Výživové údaje na 100 g / Tápérték 100 g termékben	
Energetická hodnota / Energia / Energia	2140 kJ/514 kcal
Tuky / Tuky / Zsír	32 g
z toho nasycené mastné kyseliny / z toho nasýtené mastné kyseliny / amelyből telített zsírsavak	20 g
Sacharidy / Sacharidy / Szénhidrát	43 g
z toho cukry / z toho cukry / amelyből cukrok	38 g
Bílkoviny / Biełkoviny / Fehérje	9.0 g
Sól / Sól / Só	0.01 g

Vyrobeno ve Španělsku pro / Vyrobené v Španielsku pre / Spányolországban gyártva a forgalmazó számára: IREA Food Services AB, Nordenskiöldsgatan 4, SE-211 19 Malmö, Sweden. © Inter IKEA Systems B.V. 2018

Minimální trvanlivost do / Minimálna trvanlivosť do / Minőségét megőrzi (nap/hónap/év):

20-11-2021

100g
24
PAP

alpro

BARRISTA
SOYA

all plant, fabulously foamable

Low in sugars
Naturally lactose free

33 Kcal per 100 ml

Serving suggestion / Sugeste de consum / Sola Barista / Produs pe bază de plante / Spumos și Fabulos / Conținut redus de zahăruri / Fără lactoză în mod natural

Value energy / Energia / Энергия / Energia / Energetická hodnota / Energie / Energia
139 kJ / 33 kcal

Carbohydrate / Szénhidrát / Углеводы / Carbohidratos / Kohlenhydrate / Carburanti / Carburanti / Carburanti
18 g

Protein / Proteína / Белок / Proteína / Proteína / Proteína / Proteína
0.3 g

Fat / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték
0.9 g

Salt / Só / Соли / Sól / Sól / Sól / Sól
0.02 g

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
120 mg*

Iron / Vas / Железо / Ferro / Eisen / Eisen / Eisen
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.38 mg*

Phosphorus / Fosfor / Фосфор / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.75 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Magnesium / Magnézium / Магний / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Manganese / Mangano / Манган / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Selenium / Szelén / Селен / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Chromium / Krom / Хром / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Molybdenum / Molibdén / Молибден / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Cobalt / Kobalt / Кобальт / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Nickel / Nikkel / Никель / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Vanadium / Vanádium / Ванадий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Silicon / Szilícium / Кремний / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Boron / Bor / Бор / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Aluminum / Alumínium / Алюминий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Strontium / Strontium / Стронций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Barium / Bárium / Барий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Lithium / Litium / Литий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Scandium / Szelénium / Скандий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Titanium / Titánium / Титаний / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zirconium / Zirkon / Цирконий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Niobium / Nióbium / Ниобий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Molybdenum / Molibdénium / Молибден / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Ruthenium / Rutenium / Рутений / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Rhodium / Rhódium / Родий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Palladium / Palládium / Палладий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Silver / Ezüst / Серебро / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Cadmium / Kadmium / Кадмий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Mercury / Hg / Ртуть / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Lead / Ólom / Свинец / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Barium / Bárium / Барий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Strontium / Strontium / Стронций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Aluminum / Alumínium / Алюминий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Silicon / Szilícium / Кремний / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Boron / Bor / Бор / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Vanadium / Vanádium / Ванадий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Nickel / Nikkel / Никель / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Cobalt / Kobalt / Кобальт / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Manganese / Mangano / Манган / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Phosphorus / Fosfor / Фосфор / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Protein / Proteína / Белок / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Fat / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték / Tápérték
0.21 mg*

Carbohydrate / Szénhidrát / Углеводы / Carbohidratos / Kohlenhydrate / Carburanti / Carburanti / Carburanti
0.21 mg*

Energy / Energia / Энергия / Energia / Energetická hodnota / Energie / Energia
0.21 mg*

Water / Voda / Вода / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Fiber / Szálék / Волокно / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Soluble fiber / Oldható szálék / Растворимое волокно / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Insoluble fiber / Oldhatatlan szálék / Нерастворимое волокно / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Total fiber / Összes szálék / Общее количество волокон / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Cholesterol / Koleszterin / Холестерин / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Saturated fat / Telítetlen zsírsavak / Насыщенные жиры / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Unsaturated fat / Telítetlen zsírsavak / Ненасыщенные жиры / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Total fat / Összes zsír / Общее количество жиров / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sugar / Cukor / Сахар / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Added sugar / Adott cukor / Добавленный сахар / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Total sugar / Összes cukor / Общее количество сахара / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Salt / Só / Соли / Sól / Sól / Sól / Sól
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Copper / Réz / Медь / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Zinc / Cink / Цинк / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Sodium / Natrium / Натрий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Potassium / Kalium / Калий / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Calcium / Kalcium / Кальций / Calcio / Calcium / Calcium / Calcium
0.21 mg*

Iron / Vas / Железо / Calcio / Calcium / Calcium

250 g e (2 x 125 g)

CLASSIC

Baguette SALAMI

with edam cheese, salami and red and yellow peppers, deep frozen

250 g e (2 x 125 g)

4 537 185 82023

250 g e (2 x 125 g)

1. Die 250 g Baguette enthält: 100 g Mehl, 100 g Wasser, 100 g Hefe, 100 g Salz, 100 g Zucker, 100 g Öl, 100 g Eiweiß, 100 g Stärke, 100 g Fett, 100 g Protein, 100 g Kohlenhydrate, 100 g Ballaststoffe, 100 g Vitamine, 100 g Mineralstoffe.

2. Zutaten: Weizenmehl, Wasser, Hefe, Salz, Zucker, Öl, Eiweiß, Stärke, Fett, Protein, Kohlenhydrate, Ballaststoffe, Vitamine, Mineralstoffe.

3. Produktbeschreibung: Die 250 g Baguette enthält 100 g Mehl, 100 g Wasser, 100 g Hefe, 100 g Salz, 100 g Zucker, 100 g Öl, 100 g Eiweiß, 100 g Stärke, 100 g Fett, 100 g Protein, 100 g Kohlenhydrate, 100 g Ballaststoffe, 100 g Vitamine, 100 g Mineralstoffe.

4. Nährwertangaben:

Prozentuale Zusammensetzung	250 g	100 g
Energie	2500 kJ	1000 kJ
Fett	10 g	4 g
Protein	10 g	4 g
Kohlenhydrate	40 g	16 g
Ballaststoffe	10 g	4 g
Wasser	100 g	40 g
Salz	10 g	4 g
Zucker	10 g	4 g
Öl	10 g	4 g
Eiweiß	10 g	4 g
Stärke	10 g	4 g
Fett	10 g	4 g
Protein	10 g	4 g
Kohlenhydrate	40 g	16 g
Ballaststoffe	10 g	4 g
Wasser	100 g	40 g
Salz	10 g	4 g
Zucker	10 g	4 g
Öl	10 g	4 g
Eiweiß	10 g	4 g
Stärke	10 g	4 g

5. Hersteller: Meica Müller, 250 g e (2 x 125 g)

6. Produktcode: 4 537 185 82023

250 g e (2 x 125 g)

CLASSIC

Baguette TOMATO-CHEESE

with tomatoes and mozzarella cheese, deep frozen

250 g e (2 x 125 g)

4 537 185 499724

250 g e (2 x 125 g)

1. Die 250 g Baguette enthält: 100 g Mehl, 100 g Wasser, 100 g Hefe, 100 g Salz, 100 g Zucker, 100 g Öl, 100 g Eiweiß, 100 g Stärke, 100 g Fett, 100 g Protein, 100 g Kohlenhydrate, 100 g Ballaststoffe, 100 g Vitamine, 100 g Mineralstoffe.

2. Zutaten: Weizenmehl, Wasser, Hefe, Salz, Zucker, Öl, Eiweiß, Stärke, Fett, Protein, Kohlenhydrate, Ballaststoffe, Vitamine, Mineralstoffe.

3. Produktbeschreibung: Die 250 g Baguette enthält 100 g Mehl, 100 g Wasser, 100 g Hefe, 100 g Salz, 100 g Zucker, 100 g Öl, 100 g Eiweiß, 100 g Stärke, 100 g Fett, 100 g Protein, 100 g Kohlenhydrate, 100 g Ballaststoffe, 100 g Vitamine, 100 g Mineralstoffe.

4. Nährwertangaben:

Prozentuale Zusammensetzung	250 g	100 g
Energie	2500 kJ	1000 kJ
Fett	10 g	4 g
Protein	10 g	4 g
Kohlenhydrate	40 g	16 g
Ballaststoffe	10 g	4 g
Wasser	100 g	40 g
Salz	10 g	4 g
Zucker	10 g	4 g
Öl	10 g	4 g
Eiweiß	10 g	4 g
Stärke	10 g	4 g

5. Hersteller: Meica Müller, 250 g e (2 x 125 g)

6. Produktcode: 4 537 185 499724

BEE NATURAL **POMEGRANATE**
100% NATURAL LIP BALM

0.15 OZ / 4.2 g

MYBEENATURAL.COM **MADE IN USA**

8 52598 00305 1

ORBIS DISTRIBUTION, INC.
 1015 E. COLFAX PLACE
 MILWAUKEE, WI 53217

ORBIS DISTRIBUTION, INC.
 AM FORSTKREUZ 19
 D-53639 KOENIGSWINTER

INGREDIENTS: CERA ALBA, COCOS NUCIFERA OIL,
 RICINUS COMMUNIS SEED OIL, HELIANTHUS ANNUUS
 SEED OIL, AROMA, LANOLIN, TOCOPHEROL, ALOE
 BARBADENSIS LEAF EXTRACT, PUNICA GRANATUM
 EXTRACT, ROSMARINUS OFFICINALIS LEAF OIL,
 CINNAMAL, LIMONENE, LINALOOL.

ORGANICS
 by Red Bull®

Bitter LEMON

ORGANICS Bitter Lemon by Red Bull® s přísadami ze 100% přírodních zdrojů. Bio ovocná limonáda s rostlinnými výtažky, s příchutí hořkého citrónu. Syčeno. Pasterováno.

ORGANICS Bitter Lemon by Red Bull® je složkami ze 100% přírodních zdrojů. Bio sytý nealkoholický nápoj s rostlinnými výtažky, s příchutí hořkého citrónu.

Složení: voda, cukr*, koncentrát citrónové šťávy* (1,3%), oxid uhličitý, přírodní aroma z výtažků rostlin (0,26%): pomeranč, hořká, limetka, z ekologického zemědělství

Zložení: voda, cukr*, koncentrát citrónové šťávy* (1,3%), oxid uhličitý, přírodní aroma z rostlinných výtažků (0,26%): pomeranč, kvasná hořká, limetka, z ekologického zemědělství

* z ekologického zemědělství

CH-BIO-004
 Zemědělská produkce
 EU/mimo EU
 Poľnohospodárstvo
 EU / mimo EU

www.organicsbyredbull.com

Výživové údaje	na/v 100 ml
energetická hodnota/energie	162 kJ (38 kcal)
tuky/lasy	0 g
z toho nasycené mastné kyseliny/	0 g
z toho nasycené mastné kyseliny	0 g
sacharidy/sacharidy	9,0 g
z toho cukry/z toho cukry	9,0 g
bílkoviny/bílkoviny	0 g
sól/sól	0 g

Red Bull GmbH, Am Brunnen 1, 5330 Fuschl am See, Rakousko/Rakúsko.

Minimální trvanlivost do:
 viz dno obalu./
 Minimálna trvanlivosť do:
 vid' dno obalu.

Objem:
250 ml e

AA2CZS
 01
 10W2H27C

BIO
 NÁPOJ

FRESH & NATURAL

Clipper™

Light, refreshing and a natural source of antioxidants.

The organic growing methods ensure the protection of the land, the people that live and work on it and the wildlife, sustaining a balanced, fertile environment.

Clipper was the first company to be awarded the FAIRTRADE Mark for tea, ensuring a fair deal for tea growers.

Boil freshly drawn water. Infuse for one to three minutes.

Clipper Teas Ltd., Beaminster, Dorset, DT8 3PR, UK.

Ingredients: Organically grown Fairtrade tea
 Certified to international Fairtrade standards.
 Produce of more than one country.

Clipper

Organic Green Tea

FAIRTRADE

Guarantees a better deal for Third World Producers

DOPORUČENÉ DÁVKOVÁNÍ: 1 tableta denně.
Upozornění:
 Přípravek není určen pro děti do 3 let.
 Výrobek není určený jako náhrada pestré a vyvážené stravy a zdravého životního stylu.
 Nepřekračovat doporučenou denní dávku.
 Obsahuje sorbitol – nadměrná konzumace může vyvolat projevové účinky.
 Ukládat mimo dosah dětí! Další údaje na příbalovém letáku.
 Kvalita výrobku odpovídá PN 39/12

DOPLNĚK STRAVY

BIOSIL plus

1 tableta obsahuje: Biotin 150 µg • Kyselina pantothanová 6 mg
 • Zinek (Zn) 10 mg • Oxid křemičitý 15 mg

Yrabi:
 NATURVITA, a.s.
 Veselá č. 227
 763 15 Slušovice
 Česká republika
 www.naturvita.cz

VEGAN

60 tablet
 Hmotnost obsahu: 18 g

8 594026 360436

Další výrobky NATURVITA, a.s. s licencí V-Label VEGAN:

dm Bio
 aus biologischer Landwirtschaft

EISTEE Weißer Tee

PFIRSICH & HIMBEERE

Aus frisch aufgetriebenem Tee

0,5l e

Wie wird unser Eistee zubereitet?
 Der Weiße Tee wird bei ca. 100 °C aufgeküht und für einige Zeit ziehen gelassen.
 100 °C
 Ziehzeit
 Anschließend kühlt der Tee ca. 3 Stunden langsam und schonend ab.
 3 St. abkühlen
 Für seinen besonderen Geschmack wird er mit ausgewähltem Fruchtsaft und Fruchtmark verfeinert.
 Pflirsich
 Himbeere
 Kohl geäußert!

dm Markenqualität

Durchschnittliche Nährwerte pro 100 ml (Energieangaben sind auf Basis der trockenen Substanz angegeben)	
Energie / Energie(d)/kcal	43 kJ / 10 kcal
Fett / Grass / di cui acidi grassi saturi / Zähe	<0,5 g
Proteine / Eiweiß / Proteine / Albumine / Fehlsäure	<0,5 g
Kohlenhydrate / Carbohydrat / Saccharid / Süßholzwurzel / davon Zucker / di cui zucker / z tabelle / amyloidi cukrok	2,5 g
Faser / Faser / Rohfaser / Ballaststoffe / Ballaststoffe / Ballaststoffe / Ballaststoffe	<0,5 g
Salz / Salz / Salz / Salz	<0,01 g

dm Bio
 dm Bio Erfrischungsgetränk aus Weissem Tee, Pfirsichmark und Himbeersaft, mit Traubensaftkonzentrat
 Zutaten: 90% Aufguss aus Weissem Tee (Triebswasser, Weißer Tee), 4% Pfirsichmark*, 4% Himbeersaft*, 2% Traubensaftkonzentrat*
 *aus biologischer Landwirtschaft
 Vor dem Verzehr bitte leicht aufschütteln.
 Nach dem Öffnen im Kühlschrank stehend aufbewahren und innerhalb von 5 Tagen verbrauchen. Mindestens haltbar bis / Chargen-Nr.: siehe Oberseite.
 dm drogerie markt
 0800 3658633
 dm-drogerie markt GmbH + Co. KG
 Am dm-Platz 1
 DE-76222 Karlsruhe
 www.dm.de/dmBio
 Vertrieb in Österreich:
 dm drogerie markt
 AT-5071 Wals
 www.dm.at
 DE-ÖKO-012
 EU-Nicht-EU-Landwirtschaft
 Agricultura UE/non UE

4 058172 227806 >

0,5l e

**Jsem
absolutně biologický,
přírodně čistý a život
přínášející produkt.**

**KRÁLOVSKÝ KOKOS ZE SRÍ LANKY
KING COCONUT FROM SRI LANKA**

BIO

ORGANIC

FAIRTRADE

PŘÍROZENĚ RŮŽOVÝ / NATURALLY PINK

Ošetřený vysokým tlakem / **NEPASTEROVANÝ**

UCHOVÁVEJTE V CHLADU
KEEP ME AT COLD PLACE
4-8 °C
39-46 °F

PO OTEVŘENÍ SPOTŘEBUJTE DO 24 HOD.
ONCE OPEN ENJOY WITHIN 24 HR.

MADE IN CZECH REPUBLIC
WWW.SENSECOCO.COM

Vytvořeno: Sense Coco s.r.o.
Věstonka 1158/73, Praha 10 - Vršovice, 100 00
Zemědělská produkce mimo EU
Agricultural production outside the EU.

VÝŽIVOVÉ ÚDAJE NA 100 ml
NUTRITION INFO PER 100 ml

Energetická hodnota / Energy	134 kJ / 32 kcal
Tuky / Fat	0,5 g
z toho nasycené / of which saturates	0,3 g
Sacharidy / Carbohydrates	6,5 g
z toho cukry / of which sugars	6,4 g
Bílkoviny / Protein	0,5 g
Sól / Salt	0,03 g
Sodík / Sodium	13,4 mg
Vitamin C / Vitamin C	37 mg
Draslík / Potassium	195 mg
Hořčík / Magnesium	5 mg

Bez přidaného cukru a aditiv
Sugar and additives free

Bez alergenů
Allergen free

VEGAN

8 594188 450013 >

Minimální trvanlivost do: datum spotřeby uvedeno
na víčku. / Expiration date: indicated on the lid.

7.2 Tabulka vybraných ecolabellingových značek

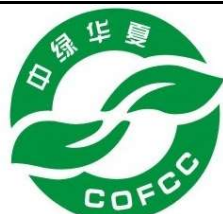

Euro – leaf (Eurolístek)		Biopotraviny, produkty ekologického zemědělství	Evropská unie
The Flower – Květina		Ekoznačka Evropské unie	Evropská unie
OK BIOBASED		Suroviny pro výrobu produktů jsou z obnovitelných	Belgie
Bio zebra		Biopotraviny, produkty ekologického zemědělství	Česká republika
Ekologicky šetrný výrobek (EŠV)		Výrobky	Česká republika
Ekologicky šetrná služba (EŠS)		Služby	Česká republika
FSC (Forest Stewardship Council)		Certifikované lesy a výrobky z nich: dřevo, papír,...	Globální

PEFC (Program for the Endorsement of Forest)		Certifikované lesy a výrobky z nich: dřevo, papír, atd	Globální
CPK – Certifikovaná přírodní kosmetika		Přírodní kosmetika	Česká republika
CPK bio		Kosmetika z produktů ekologického zemědělství	Česká republika
Agriculture Biologique		Přírodní kosmetika	Francie
Hrvatskog eko proizvod		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Chorvatsko
Bio Eco Cosmesi		Přírodní kosmetika v recyklovatelných obalech,	Itálie
ICEA (Istituto per la Certificazione Etica E)		Institut pro etickou certifikaci	Itálie
Modrý anděl (Blauer Engel)		Nejstarší ekoznačka na světě, výrobky a služby	Německo

BDIH		Léčiva, zdravotní potřeby, potravinové	Globální, vznik Německo
GEPA		Fairtrade káva a čokoláda, ruční výrobky, rýže, šperky...	Evropa (původ Německo)
BIO nach EG-Öko- Verordnung		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Německo
Milieukeur		Výrobky a služby	Nizozemsko
EKO		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Nizozemsko
Znak ekologiczny EKO		Obdoba EŠV – Ekologicky šetrný výrobek	Polsko
Umweltzeichen		Ekologické výrobky a služby	Rakousko
BIODAR		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Slovinsko

EKO polnohospodárstvo		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Slovensko
Good Environmental Choice		Ekologický provoz elektráren (1.typ)	Švédsko
KRAV		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Švédsko
TCO Certified		Certifikace udržitelosti IT produktů (e. zn. 1.typu)	Globální, vznik Švédsko
ORGANIC SOIL ASSOCIATION		Bioprodukty, produkty ekologického zemědělství	Velké Británie
Státy v Evropě, nepatřící do EU			
Green Crane		Ekologické produkty, šetrné k životnímu	Ukrajina
Severská labuť		Výrobky šetrné k životnímu prostředí e.zn.	Vznik Dánsko, užívá i Norsko, Švédsko, Finsko, Island

ABNT (Associação Brasileira de Normas Técnicas)		Ekologické produkty a služby (typ 1)	Brazílie
ECOLOGO		Ekologické produkty a služby (typ 1)	Severní Amerika
NPA (Natural Products Association)		Přírodní kosmetika	Spojené státy americké
USDA ORGANIC		Bioprodukty ekologického zemědělství	Spojené státy americké
CELP China (China Environmental Labelling Program)		50 kategorií průmyslových a spotřebních výrobků např:	Čína
CQC China – China Environmentally Friendly		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Čína
China Organic Food Certification		Biopotraviny, produkty ekologického zemědělství	Čína
Hong Kong Green Label Scheme		Ekologické produkty (E.Zn. 1.typu)	Hong Kong

GreenPro		Ekologické produkty (E.Zn.1.typu)	Indie
Indonesian Ecolabel		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Indonésie
Israeli Green Label		Ekologické kvality produktu ve srovnání	Izrael
Eco Mark Program		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Japan
Korean Eco – Label Program		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Korea
Green Choice Philippines		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Filipíny
Singapore Green Labelling Scheme		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Singapur
Green Label : Thailand		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Thajsko

Environmental Choice New Zealand		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Nový Zéland
CCF - Choose Cruelty Free		Kosmetika a potřeby pro domácnost netestované	Austrálie
Good Environmental Choice Australia		Výrobky a služby	Austrálie
Australian Certified Organic		Výrobky a služby	Austrálie
Beauty Without Cruelty South Africa		Kosmetika netestovaná na zvířatech	Jižní Afrika
Vitality Leaf		Ekologické produkty (e. zn. 1.typu)	Rusko
1% for the Planet		1 % z certifikovaného výrobku jde na	Globální
CarbonNeutra		Uhlíkově neutrální společnost	Globální

CCPB		Kosmetika z ekologických o zemědělství	Globální (italská certifikační společnost)
CERTIFIED B CORPORATION		Ekologická transparentnost certifikované společnosti	Globální
Climatecare		Kompenzace uhlíkové stopy	Globální
Cosmetique Bio – Charte Cosmebio		Bio kosmetika (typ 1)	Globální (nejvíce Francie)
Cruelty free (PETA)		Kosmetika netestovaná na zvířatech (1.typ)	Spojené státy americké
ECO CONTROL		Certifikační orgán pro přírodní kosmetiku	Německý, ale působí ve světě
Eco Garantie		Biokosmetika (1.typ)	Belgie
ECOCERT		Největší mezinárodní certifikační společnost	Globální (vznik Francie)

FairTrade		Certifikace spravedlivého obchodu.	Globální
Fair Wear Foundation		Spravedlivý oděvní průmysl	Globální
GOTS (The Global Organic Textile Standard		Textil z organických vláken splňující i Fair Trade požadavky	Globální
Green Seal		Ekologické produkty, převážně papír a	Globální
ICADA (International Cosmetic and Device		Biokosmetika	Evropa
Leaping Bunny		Kosmetické produkty netestované na zvířatech	Globální
NATRUE		Přírodní kosmetika	Globální
Naturland		Bioprodukty z ekologických o zemědělství, zohledňuje i	Vznik v Německu

PETA (The People for the Ethical Treatment of		Největší organizace bojující za práva zvířat	Vznik v USA
RSCO (Kulatý stůl pro udržitelnou výrobu palmového oleje)		Palmový olej	Globální
Suitable for Vegetarians		Vegetariánské produkty	Globální
UEBT (Unie pro etický bio obchod)		Etické kosmetické bio produkty	Globální
Vegan		Veganské produkty, organizace Vegan Society	Globální
Rainforest Alliance Certified		Ekologické produkty	Globální
UTZ Certified		Udržitelně vypěstovaná káva, čaj, kakao a	Globální
Marine Stewardship Council		Ekologické mořské plody a ryby	Globální

World Fair Trade Organization		Společnost pro spravedlivý obchod	Globální
-------------------------------	---	-----------------------------------	----------

Seznam všech aktuálně 455 ecolabellingových značek naleznete na:

<http://www.ecolabelindex.com/ecolabels/>